

»Nekdo« in »nekateri«

Prav razprava v odborih zvezne skupščine na podlagi elaboratov o korupciji in podkupovanju, ki so jih pripravili zvezni organi, govori o nemoči.

Ta znamenja nemoči, neorganiziranosti družbe kažejo skoraj groteskni podatki zveznega javnega tožilstva, da za korupcijo in podkupovanje v zadnjem času poprečno obtožijo le 200 oseb na leto (od njih jih je 25 odstotkov oproščenih), kakor tudi dejstvo, da je za to kaznivo dejanje bilo izrečenih največ kazni od šest mesecev, od katerih jih je polovica pogojnih.

O nemoči še bolj govori podatek, da so tudi v našem najvišjem predstavniškem domu sprejeli, da o korupciji in podkupovanju razpravljajo z opisovanjem primera »nekega občinskega predsednika« ali »nekega direktorja«, in to v času, ko v javnosti zelo natančno indentificirajo, z imenom in priimkom drobne žeparje.

Komunist — 29. I. 1971

Podjetni podjetniki

Da bi v Nemčiji, po tamkajšnjih predpisih, lahko odprla svoja zastopstva, so nekatera naša gradbena podjetja primorana registrirati svojo firmo kot privatno. Zato podpisujejo pogodbo na ime poslovodje tega podjetja, ki tam nastopa kot lastnik.

Nastopa, a večkrat tudi postane! Enostavno, ugaja mu delo, dopade se mu zaslužek, preneha »predstavljati podjetje« in ta podjetni človek se osamosvoji, postane samostojen podjetnik.

Večernje novice — 29. I. 1971

Mlečna kriza

ZIS je odobril uvoz mleka, vendar v prahu.

Čisto pravilno, saj je uvoz mleka dvignil toliko prahu, da ga je treba nekaj uvoziti.

Dnevnik — 26. I. 1971

Učinkovito

Udeleženci lanskega pustnega sprevoda v Rabu so prikazali nekatere nerešene probleme in pomanjkljivosti na območju rabske občine in tako opozorili občinske moke, kaj bi morali ukreniti, kaj odpraviti. Občinski moke so vzeli opozorilo zelo resno: najprej so ukrenili to, da so letos odpravili pustni sprevod...

Delo — 28. I. 1971

Zelo pomemben ukrep

Usoda kakih 1000 nesolidno zgrajenih stanovanj v Novem Beogradu — ki se jih »Kograp« (graditelj) že nekaj let izmika popraviti in postaviti v red — je prisilila občinsko skupščino ukrepati tako, da bi se kaj takega ne ponavljalo.

Eden od najpomembnejših ukrepov je vsekakor zahteva — verjetno prva v naši državi — da se proči možnost spremembe pogojev za odstopanje gradbišč za gradnjo stanovanj. Ta predlog — o katerem bodo te dni razpravljali tudi odborniki občinske skupščine — postavlja zahtevo, da bo eden glavnih pogojev za odstopanje zemljišč kvaliteta prej zgrajenih stanovanj.

Poleg tega gre zato, da vsi izvajalci del (pri zgradbah) ustanovijo posebne skupine za odstranjevanje pomanjkljivosti.

Borba — 28. I. 1971

Osební dohodki so se lani v novembru znižali

Po informacijah zavoda SRS za statistiko so se novembrski osebni dohodki (izplačani decembra) v poprečju znižali v primerjavi z oktobrskimi za 5 % na 1486 din. V gospodarstvu so padli za 5 % na 1439 din, v negospodarskih dejavnostih pa za 6 % na 1755 din.

Gospodarski vestnik — 26. I. 1971

Nov izum?

V razvojnem oddelku Zavoda za rehabilitacijo invalidov je brada postala glavna moda in pogovorna tema številka ena. Fantje brade pridno negujejo, ponosni so nanje, kar tekmujejo, čigava je lepša.

Morda jih zebe, čeprav je zima južna, morda pa bodo namesto ortopedskih pripomočkov pričeli izdelovati brade, ki jih testirajo — kdo ve?

Dnevnik — 29. I. 1971

TV-15 GLASILO ZZB NOV IN ZRVS SLOVENIJE

LETO IX — št. 56

4. II. 1971

»TV-15« izhaja vsak teden — Izdaja za Zavod Borec v Ljubljani, Beethovnova 10, kot glasilo Zveze združenj borcev NOV Slovenije in Zveze rezervnih vojaških starešin Slovenije. Glavni in odgovorni urednik FRANCE ŠUŠTERŠIČ — Tisk in klišaji ČGP »Delo« Ljubljana, Titova cesta 35 — Letna naročnina 32 dinarjev, za inozemstvo 60 dinarjev — Posamezna številka v kolportazi 80 para — Naročnino pošiljajte na naslov: Uprava »TV-15«, Ljubljana, Beethovnova 10, poštni predal 598/XI ali na tekoči račun 501-8-29 pri SDK Ljubljana — Telefonske številke: glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Gorenjska bo praznovala na Jelovici

Osrednja proslava letošnje 30-letnice vstaje za Gorenjsko bo na Jelovici. Tako je načelno že dogovorjeno med borčevskimi organizacijami tega območja, čeprav program te manifestacije še ni dokončno izdelan.

Dne 17. in 20. julija letos bo namreč minilo 30 let, odkar sta bila na Jelovici dva sestanka z revolucionarnimi komiteji Gorenjske. Takrat so bili sprejeti zgodovinski sklepi, da se začno zbirati skupine partizanov in ilegalcev, ki so bili prisiljeni umakniti se pred okupatorjem, in da se organizirajo prve partizanske čete, te pa povežejo v bataljone. Prav tako je bil na teh sestankih sprejet tako imenovani Partizanski zakon z glavnimi organizacijskimi in ideološkimi smernicami odporniškega gibanja. Še važnejši pa sta bila sklep in načrt o oboroženi vstaji na kamniškem, kranjskem in gornjesavskem — jeseniškem območju.

To je bil eden izmed prvih, dobro pripravljenih startov naše vstaje, kar je nedvomno zasluga takratnega inštruktorja CK KPS in člana Glavnega poveljstva partizanskih čet Slovenije, narodnega heroja Staneta Zagarja.

Letošnja proslava je predvidena na nedeljo, 18. julija. S tremi dohodi na Jelovico — z radovljiške, bohinjske in škofjeloške strani — pa je možno zagotoviti množično udeležbo. K. M.

V sovražnike 'z oblakov
rodu naj naš'ga trešči grom!
Prost kot je bil očakov
naprej naj bo Slovencev dom!

Iz Prešernove Zdravljice, ki nam nenehno drami duha in ki se vanjo še posebej poglobljamo ob 8. februarju, obletnici Prešernovega rojstva, slovenskem kulturnem prazniku.

S SEJE ZO ZZB NOV JUGOSLAVIJE

Umestne pripombe k ekonomski politiki

Predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije je na svoji seji 26. januarja razpravljalo o stališčih zborov zvezne skupščine do financiranja invalidskega in borčevskega varstva. Vsi člani predsedstva so se strinjali z amandmajem skupščinskih zborov, ki določa, da se varstvo invalidov in borcev v prihodnje ureja z zakonskimi predpisi federacije in financira iz zveznega proračuna. Zato je predsedstvo izrazilo zadovoljstvo, da je končno sprejeto stališče vseh organizacij borcev v državi, ki zahtevajo, da se enotno ureja gmojni položaj vseh udeležencev NOV in družin padlih ter umrlih borcev.

Po drugi strani je predsedstvo zveznega odbora ZZB NOV sporočilo zveznemu izvršnemu svetu in zveznim organom, da jim zameri, ker varstvo vojaških vojni invalidov in borcev ni niti z eno besedo omenjeno v predlogu resolucije o letošnji ekonomski politiki. Predsedstvo meni, da se skrb za udeležence NOB že dalj časa nahaja povsem na koncu interesov zveznega izvršnega sveta in njegovih organov, kar pa je nerazumljivo in tudi nevarno. Pri tem gre verjetno za namero, da

se varstvo borcev in invalidov potisne v drugi plan.

Na seji so tudi ugotovili, da ne obstaja noben organ, ki bi se ukvarjal samo s problematiko borcev in vojaških vojni invalidov.

škkih vojni invalidov. Zato so predlagali, da se z ustavnimi spremembami ustanovi posebno telo za urejanje varstva invalidov in borcev.

Govorili so tudi o valorizaciji vojaških pokojnin. Komisija zvezne skupščine za vprašanja borcev in vojaških vojni invalidov je namreč teden dni pred to sejo formulirala poseben amandma k predlogu resolucije o letošnji ekonomski politiki. V njem se zahteva, da federacija tudi v prihodnje ureja in financira celotno varstvo borcev, vojaških vojni invalidov in družinskih članov padlih ter umrlih borcev. V amandmaju se predlaga še nadaljnje

Nadaljevanje na 3. strani

Iz vsebine:

Zdravica naši kulturi (3. stran)

Pravice borcev in VVI v pristojnosti federacije (3. stran)

Ukana na televizijskem zaslonu? (7. stran)

Kako se je fašistična Italija polastila Etiopije (9. stran)

Za uveljavitev pravičnega statusa ZRVS (9. in 10. stran)

Kaj so povedali Palestinci, ki so bili na obisku v Jugoslaviji (13. stran)

DOGODKI TEDNA

■ Zbor narodov in gospodarski zbor zvezne skupščine sta po dvodnevni razpravi in usklajevanju številnih dopolnil sprejela resolucijo o družbeno-gospodarski politiki za leto 1971 s stabilizacijskim programom. Po razpravi v zboru narodov je predsednik ZIS Mitja Ribičič izrazil zadovoljstvo nad tem, da je bila resolucija ob velikem prizadevanju poslancev naposled sprejeta, saj smo z njo dobili pomembno listino za uresničevanje stabilizacijskega programa v tem letu.

■ Na seji republiškega izvršnega sveta, ki jo je vodil predsednik Stane Kavčič, so razpravljali o najpomembnejših nalogah v Sloveniji v zvezi z nedavno spremembo paritete dinarja. Ugotovili so, da so v novem položaju pridobila tista gospodarska podjetja, katerih proizvodnja je visoka in ki so pretežno uvažajo, pa bodo prizadeta. Pretežno usmerjena v izvoz, tista, ki Poudarjeno je bilo, da je potrebno nastale težave premagati z varčevanjem pri vseh izdatkih, z varovanjem življenjskega standarda prebivalcev z najnižjimi osebnimi dohodki, preprečevanjem linearne zvišanja cen, nadomeščanja blaga iz uvoza z domačim in predvsem z razumnejšo in učinkovitejšo proizvodnjo.

■ Tudi predsedstvo republiškega sveta zveze sindikatov Slovenije je na svoji seji ugotovilo, da je pred nami težka ekonomska in politična bitka za uspeh stabilizacije. Devalvacijo pa je jemati kot enega izmed poglavitnih ukrepov v tej bitki. Predsednik republiškega sveta sindikatov Tone Kropušek pa je izjavil: »Menim, da imamo zdaj zadnjo stabilizacijsko priložnost; če ne bi uspeli, so posledice jasne. Naslednji in edini mogoči korak bo vesplošno administriranje in etatizem.«

■ Predsednik republike Tito je sprejel na poslovilni obisk dosedanjega sovjetskega veleposlanika v Jugoslaviji Ivana A. Benediktova in mu izročil red jugoslovanske zastave z lento, s katerim ga je odlikoval za zasluge pri razvijanju in krepitvi prijateljskih odnosov v Sovjetsko zvezo.

■ Italijansko časopisje je z zadovoljstvom objavilo izjavo, ki jo je o stanju jugoslovansko-italijanskih odnosov podal državni sekretar za zunanje zadeve Tepavac. Tudi neofašistični »Il secolo d'Italia« objavlja Tepavčev izjavo skoraj v celoti in se v načelu z dobrim razvojem jugoslovansko-italijanskih odnosov strinja. K temu pa dodaja, da Tepavac ni jasno povedal, ali si Jugoslavija lasti suverenost nad cono B, ki je bila, kot trdi neofašistično glasilo, Jugoslaviji predana samo v upravljanje. Če si Jugoslavija takšno suverenost lasti, mora biti pogovora med Beogradom in Rimom brž konec.

■ Komisija zvezne konference socialistične zveze za vseljusko obrambo je predlagala, naj bi na eni izmed prihodnjih sej konference, najbrz maja ali junija, razpravljali o izpopolnitvi sistema vseljuske obrambe. Sprejeli naj bi dokument o vseljuski obrambi, ki naj bi bil temelj za bodoče delo družbenopolitičnih in družbenih organizacij ter združenj občanov. Pri nas je približno 200 takih organizacij, ki bi lahko veliko pripomogle k pripravi na vseljusko obrambo.

■ Gvinejska ljudska skupščina, ki je zasedala kot vrhovno revolucionarno sodišče, je izrekli smrtno obsodbo 18 udeležencem lanskega vdora v Gvinejo 33 smrtnih kazni pa so izrekli osebam, ki jih ni v Gvineji. Na dosmrtno je bilo obsojenih 66 oseb. Med njim je nekaj francoskih in zahodnonemških državljani. Ker je ZRN baje pri novembrski invaziji igrala pomenljivo vlogo, se je gvinejska vlada odločila prekiniti diplomatske odnose z ZRN.

■ V severnem delu Mozambika, portugalske afriške kolonije, so ciklon in poplave najbrž terjale približno 100.000 žrtev. Ciklon je dosegel tudi več kot 100 km hitrosti na uro. Spremljale so ga tropske plohe, velik del ravninskega sveta pa se je spremenil v velikansko jezero. Vlada je nemudoma poskrbel za pomoč, helikopterji rešujejo preživele. Ljudje so se pred vodo zatekli na strehe in palme.

■ V Ugandi je prišlo do državnega udara, ki ga je izvedel general Amin in tako postal šef novega vojaškega režima. Med državnim udarom je bilo ubitih najmanj 70 ljudi, zvestih prejšnjemu predsedniku Oboteju. Sicer pa se je življenje v Kampali medtem že umirilo, razen spopadov med četami vojaškega režima generala Amina in silami, vdanimi strmoglavljenemu predsedniku Oboteju.

■ V Varšavi so obtožili »nekatero ljudi«, da ustvarjajo v deželi vzdušje

anarhije in demagogije. Glasilo poljske partije »Trybuna ludu« poudarja, da »sedaj ni čas za dolge razprave«, ki potekajo na škodo dela, kajti »delo je najboljši način za podporo partijski politiki in obvladovanju gospodarskih težav«.

■ Poljska namerava v 18 mesecih repatriirati zahodne Nemce v domovino. Že doslej je zapustilo Poljsko 3 do 4 tisoč Nemcev.

■ Britanski ministrski predsednik Edward Heath je izjavil, ko je v Spodnjem domu odgovarjal na vprašanja poslancev, da je v načelu sprejel povabilo, naj obišče Sovjetsko zvezo, vendar datuma obiska še niso določili.

■ Predsednica izraelske vlade Golda Meir je izjavila, da Izrael nikoli ne bo sprejel zahteve arabskih držav, naj se umakne z vseh arabskih ozemelj, ki jih je okupiral med junijsko vojno leta 1967. Hkrati pa je zadržala, da Izrael ne bo obnovil sovražnosti ob Sueškem prekopu po 5. februarju, ko bo izteklo premirje, če tega ne bo storil Egipt.

■ Predstavnik izraelskega zunanjega ministrstva je izjavil, da Izrael po 5. februarju ne bo obnovil sovražnosti, razen če bi jih sprožili Egipčani. V izraelskih političnih krogih izražajo prepričanje, da bo ustavevitev ognja mogoče podaljšati čez 5. februar kljub sedanjim egiptovskim izjavam.

■ V nedeljo, 31. januarja približno ob 22. uri po srednjeevropskem času, so iz Cape Kennedyja izstrelili na pot proti Mesecu vesoljsko ladjo »Apollo 14« z astronauti Alanom Shepardom, poveljnikom »Apollo 14«, Stuartom Rosso, pilotom komandnega modula in dr. Edgarjem Mitchelom, pilotom lunarnega modula. Vesoljskemu poletu, ki bo trajal deset dni, bo posvetila vso pozornost tudi TV — Ljubljana, ki bo svoje

Astronavti Apolla 14: Shepard, Roosa in Mitchell

OBČANOVA BELEŽNICA

Ob devalvaciji

Odkar je bila uveljavljena ekonomska logična (čeprav večkrat demantirana) devalvacija, se dan z dnem vrstijo v dnevnikih časnikih stolpci, ki razlagajo njeno upravičenost ter upravičenost ukrepov, ki ji bodo sledili. Nova pariteta dinarja naj bi pomagala povečati izvoz, ki zadnja leta precej zaostaja, in zmanjšati uvoz, ki se je tako razbohotil, da zbujajo občutek razkošja in zagotavlja uvoznikom razmeroma visoke dohodke brez posebnega truda. Devalvacija naj bi ob drugih stabilizacijskih ukrepih pomagala izravnati, kar se je v minulih letih razraslo v nesorazmerja, pri čemer bo seveda marsikdo neprijetno prizadet.

Devalvacija — beremo dalje — je našemu gospodarstvu nujno potrebna, če hočemo, da pride v normalen tir, da se poveča njegova produktivnost, da si utre boljše pogoje v mednarodni delitvi dela itd. Trden dinar je namreč eno najsolidnejših jamstev za razvoj brez hudih pretresov in za gospodarski ugled države v mednarodnem prostoru.

Ko navaden občan vse to prebira, se mu zdi vse lepo in prav, vendar si ne more kaj, da se ne bi spomnil, da je leta 1966, ob gospodarski reformi, poslušal prav tako ali zelo podobno utemeljevanje — in vendar so se njegovi upi izjalovili, dinar se je začel po kratkem obdobju stabilnosti spet majati, cene so se začele vrtoglavo vzpenjati... Najhuje je bil pri tem prizadet prav on, navaden občan, zlasti upokojenec, invalid, varčevalec, ki si je pritrgoval od ust in nosil v hranilnico, da bi imel za otroke ali za svoja stara leta. Valorizacija pokojnin ni mogla nikoli dohajati porasta cen, obresti na hranilne vloge pa so bile v primeri s padanjem vrednosti dinarja premajhne.

Prav bi bilo, če bi slišali ob devalvaciji tudi o tem, zakaj je moralo priti do nje.

Zaradi inflacije, bi lahko rekli. To je res — ampak kaj je pravzaprav inflacija, ki se je pri nas tako udomačila,

POLITIČNI RAZGLEDI

Nasilje v Kamerunu

Poročevalske vesti so bile kratke. Vojaško sodišče v Kamerunu je obsodilo na smrt vseh šest obtožencev, osumljenih upora zoper vlado in zarote v letu 1969, katere žrtev naj bi bil predsednik republike Ahidjo. Potem je predsednik pomilostil tri obsojence: predvsem nekdanjega škofa Ndongmoja (spor z Vatikano bi bil preveč neprijeten). Pomilosten je bil tudi njegov sodelavec (šlo je za zaroto zoper predsednika republike) Célestin Takala, nato pa še Mathieu Njassep. Ta je bil nekoč osebni tajnik Ernesta Ouandiéja, poglavitne osebnosti na omenjenem procesu. Ouandié, Tabebu Gabriel in Raphael Fot-sing pa so bili usmrčeni. Torej je predsednik republike Ahidjo strožje obravnaval zarotnike zoper vlado kot svoje morebitne morilce...

Ernest Ouandié je bil ena osrednjih osebnosti kamerunskega nacionalističnega gibanja UPC (Union des populations du Cameroun — Zveza kamerunskih ljudstev), gibanja, ki je izrazito marksistično obarvano in ki si prizadeva, da bi se Kamerun znebil prevleke povezanosti z nekdanjim gospodarjem — Francijo. Povedati je treba predvsem tole: v petnajstih letih obstoja in bojov UPC so bili ubiti že trije izmed starih ustanoviteljev te organizacije Ruben Um Nyobé v letu 1958, Felix Moumié v letu 1960 in zdaj Ernest Ou-

gladalec sproti obveščala o poteku povernega podviga človeka v vesolju.

■ Egiptovski obrambni svet se je sešel 2. februarja. To je njegov drugi sestanek od ustanovitve. Temu zasedanju pripisujejo poseben pomen glede na možnost, da Jarringova posredovalna misija doživi uspeh do 5. februarja, ko bo potekel rok za ustavevitev ognja ob Sueškem prekopu. V egiptovskih mestih so že bili poskusni letalski alarmi, da bi bili prebivalci pripravljeni, če bo po 5. februarju prišlo do novih spopadov z Izraelom.

čepprav grmimo proti nji? Kaj je pravzaprav to zlo, ki se mu pravi bolj učeno »inflacijski proces«, mar pada z neba kot »šiba božja«?

Ne, to ni »šiba božja«, to je odraz nas samih, naše družbe proizvajalcev in potrošnikov, oziroma bolj rečeno: družbe, ki več troši kot pa proizvaja. Pa tudi v potrošnji sami so razlike: eni oziroma ena področja in kategorije trošijo preveč na račun drugih, ki trošijo oziroma so primorani trošiti malo.

Denar, ki si ga pred petimi leti vložil v banko, je bil ekvivalent nekega dela, neke vrednosti. Ta vrednost se ni v petih letih prav nič zmanjšala — in vendar je zdaj ta denar kljub obrestim precej manj vreden. To pomeni, da se je del vrednosti nekam odli. Kam? Ob tem vprašanju bi bil občan lahko v zadregi, če se ne bi spomnil kritike o velikih investicijah brez ustreznega kritja, ki pa jih morda ni jemal preveč zares, ali na pretirano zviševanje osebnih dohodkov, ki pa se mu ni znal postaviti po robu ali ga je celo odobral, če mu je bilo trenutno v prid...

Če se hočemo torej boriti za stabilnost in jo tudi obdržati, moramo najprej poiskati vire inflacije, zmanjšati vrzeli, skozi katere leto za letom odteka vrednost denarja. Huda ovira pri tem prizadevanju pa je dejstvo, da so tisti, ki so z inflacijo najbolj prizadeti (upoko-jenci, varčevalci) v boju proti nji najbolj nemočni.

Le-ti si ob devalvaciji in drugih stabilizacijskih ukrepih še posebno želijo, da bi vsi, ki lahko inflacijo zaustavijo, dokončno spoznali, kako je inflacija za državo škodljiva — če ne v kratkoročnem, pa v dolgoročnem smislu — kako je nesocialistična, ker jemlje tistim, ki imajo najmanj in ki si v vrtincu naraščanja ne morejo pomagati, kako pomaga neproduktivnim elementom in spekulantom, kako nam s posledicami zadolževanja v tujini spodkopava trdnost v mednarodnem prostoru, in da bi se borili proti nji ne samo z besedami, ampak tudi z dejanji, da naši ekonomiki ne bi bili več potrebni periodični kirurški posegi.

Pri vsem tem lebdi občanu pred očmi svetla iskra upanja, ki so jo prižgale napovedi in razprave o spremembah političnega sistema, o preobrazbi federacije. Postavili naj bi jo na nove temelje, ki naj bi preprečili drsenje s tirov. F. SUSTERSIČ

andié. V pokolu leta 1955 je izgubilo življenje 5.000 pripadnikov UPC, potem sta sledila še dva pokola: leta 1962 v Douali in leta 1967 v Tonbela. Kamerun ima štiri milijone prebivalcev — in 40 tisoč političnih jetnikov.

Kamerun velja za deželo, ki je »do-segla« neodvisnost po klasičnem kompromisu med domačo elito in kolonialno Francijo. Zaradi geografskega položaja Kameruna (na prehodu iz zahodne v centralno Afriko) in izrednih naravnih bogastev (bombaž, kakao, kava, les, boksit železo) je Francija ves čas izvajala tak pritisk, da Kamerun ni mogel dočakati resnične neodvisnosti. Zato je francoska vojska pod poveljstvom generala Brianda napovedala pravo vojno gibanje UPC, množični stranki, ki se je bojevala za neodvisnost. Toda »neodvisnost« je bila dana privilegiranim skupinam domačinov »pod varstvom francoskih brzostrelk«. Tako je bilo leta 1960. Šele čez štiri leta pa je Ahidjo ukrotil domače gverilce.

V Kamerunu je ostala francoska vojska, Francozi držijo v rokah najvišje položaje v kamerunski vojski, administraciji, pravosodju, predvsem pa seveda v gospodarstvu. Interesi vodilnih kamerunskih privilegirancev se popolnoma ujemajo z interesi tujega kapitala. Ko je Kamerun postal pridružen član Evropske gospodarske skupnosti, se je njegovo gospodarsko življenje popolnoma podredilo interesom tujega kapitala. Na eni strani so se nekatere panoge gospodarstva razvijale, vendarle v omejenem obsegu na drugi strani pa se je še povečal zaostanek kamerunskega gospodarstva za afriškim. Zaradi množičnega preseljevanja prebivalstva na jug, kjer se je okoli »razvojnih središč« nagnetla tretjina prebivalstva, je skoraj popolnoma opuščeno poljedelstvo na izredno rodovitni zemlji: ker tako pač zahtevajo interesi evropskih članic EGS. Zato je 40 odstotkov za delo sposobnih Kamerunčanov brezposelnih.

Pri tem je treba poudariti tudi izprieno igro režima: UPC ima največ pravic med plemenom Bamileké. Zato je režim »poskrbel«, da so se pripadniki plemena Bamileké počasi znašli v nekakšnih getih. Seveda pa je bilo med zadnjim procesom poskrbljeno tudi za podžiganje teh notranjih nasprotij. Uradno so sicer dali vedeti, da sodna obravnava ni naperjena zoper nobeno etnično skupnost, vsem na je bilo jasno, da so se med »umazancami« svet znašli zmerom uporni pripadniki plemena Bamileké...

Z obsodbo in usmrčitvijo Ernesta Ouandiéja je kamerunski režim skušal enkrat za vselej notolči tudi UPC. Toda ravno nepopustljivost režima na tem

Obsojeni in usmrčeni vodja UPC Ernest Ouandié

procesu bo prav gotovo znova podžgala nasprotnike, tudi tiste, ki doslej niso delovali v okviru UPC. Zanimivo je na primer, da je škof Ndongmo, ki ga niso upali obsoditi na smrt iz strahu pred mednarodnim škandalom, že pomagal upornikom in da jim je celo priskrbel nekaj orožja. Če so se UPC pridružili tudi takšni ljudje, kot je škof, potem je vsem jasno, da je gibanje pridobilo na svojo stran nove plasti prebivalstva. Predvsem pa režim ne more zabrisati osnovnega problema: režim je izraz severa, ki živi v fevdalnem sistemu, napredek Kameruna pa je sad prizadevanj jugozahoda, kjer so najmočnejši pripadniki zatiranega plemena Bamileké. Komentator

PRAVICE BORCEV IN VVI V PRISTOJNOSTI FEDERACIJE

Treba bo urediti še marsikaj

Zvezna skupščina je končno sprejela poseben predlog (amandma), po katerem bo resolucija o gospodarski politiki letos določila, da je treba enotno za vso državo urediti varstvo borcev in invalidov ter gmotne zadeve družin padlih ali umrlih borcev. Tako je bila končno sprejeta zahteva vseh organizacij borcev v državi, da je treba varstvo borcev in invalidov enotno urediti in financirati.

Organizacije borcev s svojimi vodstvi — tako z republiškimi kakor z zveznim — so se od vsega začetka razpravljale o ustavnih spremembah, glasno uprle predlogu zveznega izvršnega sveta, po katerem bi varstvo borcev in invalidov prešlo v pristojnost republik. Po mnenju organizacij bi ta sprememba potisnila borce in udeležence osvobodilne vojne z njihovimi družinami vreden v neenakopraven položaj, ker bi bile njihove življenjske razmere odvisne od gospodarske moči vsake posamezne republike, ne bi pa bil odločen njihov delež v narodnoosvobodilni vojni in revoluciji.

Po izjavi predsednika komisije za zadeve borcev in invalidov pri zvezni skupščini Nikole Kmezića je stališče organizacij borcev sprejela tudi koordinacijska komisija na svojem brionskem zasedanju.

Zdaj je torej mogoče ugotoviti, da so zagotovljeni zanesljivi in stalni viri za financiranje varstva borcev in invalidov, tako da se ni treba več bati, da bi nastale kakšne razlike med udeleženci pravic. Z zveznimi predpisi bodo zagotovljene ne le njihove pravice, marveč bo tudi zagotovljen denar za to.

Amandma, ki ga je sprejela zvezna skupščina, določa tudi, da je treba nadalje izpopolnjevati varstvo borcev in invalidov ter zboljšati gmotni položaj udeležencev NOV v skladu z naraščanjem gospodarske moči naše skupnosti.

Povrh nalog, ki bodo ostale v pristojnosti zveze, bodo tudi republike in delovne organizacije prevzemale svoje dolžnosti pri izpopolnjevanju dodatnega varstva borcev in republik. Naloga je predvsem, da se zboljšajo življenjske razmere borcev in invalidov ter

družin padlih ali umrlih borcev; vestransko je treba zboljšati zdravstveno varstvo, odpravljati stanovanjske težave z graditvijo stanovanj itd. Zlasti pomembna novost je, da se bo zagotovilo zdravstveno varstvo ne le družin padlih borcev, marveč tudi družin tistih vojni udeležencev, ki so umrli po vojni.

Podpredsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Čedo Kapor je v skupščinski razpravi izrekel priznanje organizacije borcev skupščini, da je bilo končno ugodeno njihovi zahtevi, da je treba varstvo borcev in invalidov urejati enotno. Poudaril je, da je treba dosledno uveljaviti stališče, naj bi priznali enake pravice kakor vsem drugim borcem tudi udeležencem španske državljanske vojne, ki so nadaljevali med drugo svetovno vojno nepretrgano revolucionarno gibanje; priznali bi jim naj torej enake pravice, kakršne uživajo nosilci partizanske spomenice iz leta 1941. Čeprav je bilo to stališče že sprejeto, je španskim borcem priznan le enak status kakor udeležencem NOV pred 9. septembrom 1943, kar je nevzdržno.

Predsednik Nikola Kmezić je dejal v skupščinski razpravi, da zvezna skupščina s tem amandmajem ni še storila vsega, kar je treba urediti letos za varstvo udeležencev NOV. Letos je treba zvečati invalidnine vojaških vojni invalidov za 23 odstotkov, kar sicer ne zadovoljuje, saj je bila zahteva, naj bi invalidnine popravili za 48 odstotkov. Zvezna vlada je črtala to zadevo z dnevnega reda kar petkrat, čeprav so bile medtem urejene invalidnine drugih razredov invalidov. To seveda povzroča nezadovoljnost med vojaškimi vojnimi invalidi. Nasploh ne moremo biti zadovoljni, kako zvezni izvršni svet ureja zadeve borcev in invalidov, ker ureditve večkrat neupravičeno zavlačujejo. Zvezna vlada se bo morala letos mnogo bolj korenito lotiti celega spleta vprašanj, kako urediti gmotni položaj borcev, invalidov in družin udeležencev narodnoosvobodilne vojne.

(Po »4. julu«)

22. december kot praznik v prihodnje

Komisija za vseljudsko obrambo pri predsedstvu ZKJ je nedavno razpravljala tudi o tem, kakšna naj bo narava praznovanja tridesetletnice JLA. Obrazložili so predlog, naj bi obhajali tridesetletnico vseh naših oboroženih sil, vseh rodov orožja ali morda celo kot dan vseljuske obrambe. Mnenja o tem so bila različna.

Nekateri so menili, da je 22. december dan, na kateri je bila ustanovljena naša operativna armada, zato mora biti posvečen le jugoslovanski ljudski armadi. Drugi pa tega dneva niso jemali kot zgodovinskega datuma, češ da so se razmere zelo spremenile in da bi na sedanji razvojni stopnji naših oboroženih sil 22. december bil lahko le praznik teh sil in da bi zaradi tega bilo treba seveda zajeti tudi vse sestavne vseljudske obrambe. Po mnenju tretjih pa bi bilo treba 22. december praznovati kot praznik vseljudske obrambe. Spricho vseh teh mnenj pa se vsiljuje pomislek, na primer: kaj bi naj potemtakem bil poslej 4. julij (ki pravzaprav pomeni praznovanje začetka naše vseljudske obrambe) in kaj so z današnjimi merili dnevi vstaje v posameznih naših republikah itd.

Tu omenjamo nekatera mnenja tovarišev na seji komisije:

Rade Bulat, predsednik komisije za vseljudsko obrambo CK ZK Hrvatske je menil, da je treba predvsem določiti in opredeliti dan vseljudske obrambe. Za ta dan bi prišla v poštev dva datuma: 4. julij in v posameznih republikah dan vstaje. 22. december bi moral tudi v prihodnje ostati praznik operativne armade.

Albert Jakopič, predsednik komisije za ljudsko obrambo CK ZK Slovenije je povedal, da so v Sloveniji razpravljali o tem in se strinjali, da mora 22. december ostati praznik armade, da pa bomo svojo republiško proslavo združili s praznovanjem dneva vstaje slovenskega naroda.

Franjo Herljević, komandant glavne štaba ljudske obrambe Bosne in Hercegovine, je menil, da bi 22. december moral biti dan oboroženih sil.

Danilo Lekić, predsednik komisije za vseljudsko obrambo pri predsedstvu ZKJ, je povedal, da dan nastanka prve proletarske brigade dejansko pomeni začetek nastajanja sodobnih jugoslovanskih oboroženih sil — ne glede na dneve vstaje v katerikoli naši republici. Ko pa že gre za oborožene sile, ni razloga, zakaj bi dan armade, 22. december, ne mogel biti tudi dan oboroženih sil SFRJ.

Mile Pešut, sekretar komisije za vseljudsko obrambo Zveze mladine Jugoslavije, je dejal, da je praznovanje dneva armade, vsaj v zadnjih dveh letih, postalo že praznik vse naše družbe. Med člani mladinske organizacije je prevladalo mnenje, da bi 22. december moral ostati dan operativne vojske. Pri-

zadevali bi si pa naj nadalje, da bi praznovanje tega dneva ostalo splošno družbeno.

Predsednik komisije je končno izrazil željo, da bi bilo koristno, če bi v razpravo posegli še drugi družbeni dejavniki in posamezniki.

(Po Narodni armiji«)

Umestne pripombe

Nadaljevanje s 1. strani

izboljšanje gmotnega položaja letih z usklajevanjem pokojnin in invalidnin z ekonomskimi možnostmi države. Ta amandma je predsedstvo dopolnilo z zahtevo, naj se letos valorizirajo tudi pokojnine vojaških upokojencev, ki že dolgo zaostajajo za realnim dvigom materialnih možnosti in za dvigom števila.

Na seji je stekla beseda tudi o nekaterih elementih predlagane letošnje ekonomske politike. V tej zvezi so sprejeli več predlogov in sugestij. Predsedstvo zveznega odbora ZZB Jugoslavije namreč meni, da se mora težišče naše gospodarske politike usmeriti na poživitev vseh surovinskih možnosti pri nas in na razmah proizvodnje reprodukcijskega materiala. Sedaj namreč upoštevamo tudi tisto, kar bi lahko sami izvažali. Ta del naše ekonomske politike je bil dosedaj zapostavljen, v čemer je glavni vzrok naše negativne plačilne bilance s tujino in tudi drugih ustrojnih motenj. S požitvijo takih potencialov bi imeli vsekakor več možnosti za zaposlovanje novih delovnih moči in za vrnitev naših delavcev iz tujine.

Predsedstvo ZZB NOV Jugoslavije se je na svoji seji zavzelo tudi za izvajanje sprejete politike o hitrejšem razvoju nezadostno razvitih krajev in izenačevanje pogojev gospodarstva. Meni, da naj valorizacija vseh vrst pokojnin postane stalni del naše ekonomske politike.

Predsednik zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije Marijan Cvetković je na seji poročal tudi o dosedanjem poteku dela koordinacijske ustavne komisije, ki zaseda na Brionih. Povedal je tudi, katera stališča o bodočih ustavnih spremembah in ekonomskih funkcijah federacije in republik so že bila sprejeta.

O zahtevi združenja prostovoljcev iz vojn v letih 1912 do 1918, ki so zahtevali nekatere olajšave in ugodnosti, je predsedstvo menilo, naj o tem razpravljajo republike, v katerih pristojnost sodijo te zadeve.

VABILO

ZVEZA ZDRUŽENJ BORCEV NARODNOOSVOBODILNE VOJNE SR SLOVENIJE — REPUBLIŠKI ODBOR
vabi bivše vojne ujetnike, politične zapornike, internirance in deportirance, vse udeležence NOB in ostalo občinstvo, da si ogledajo razstavo slik črnogorskega slikarja — samouka
VUKOTE MIJUŠKOVIĆA
»BIL SEM V NACISTIČNIH TABORIŠČIH«

Razstava, ki spada v sklop počastitev 30. obletnice vstaje jugoslovanskih narodov, bo v dneh od 5. do 12. februarja 1971, vsak dan od 10. do 13. in od 17. do 19. ure v sejni dvorani republiškega odbora Zveze združenj borcev NOV Slovenije, v Ljubljani, Beethovnova 10-I. Umetnik razstavlja 35 svojih del v olju, oziroma v specialni tehniki na temo taborišča, pejsaži, vsemirje. Otvoritev razstave bo v petek, dne 5. februarja 1971, ob 18. uri.

VLJUDNO VABLJENI

OB TABORNEM OGNJU

Zdravica naši kulturi

Vse to, kar je mogoče vsako leto povedati ob prazniku slovenske kulture, na spominski dan pesnika Franceta Prešerna, ostane spričo tega, kar je že povedal naš največji pesnik, neobgleno; pesnikova beseda je trajna, prigradna slovesnosti pa so enodnevne. Morda se niti ne zavedamo dovolj, da bi Slovenci najbrž ne imeli svojega kulturnega dneva in ne svoje kulture, vsaj ne na takšni ravni, če ne bi imeli Prešerna. Prešeren je velik pesnik malega naroda in zato tudi ta narod ni več majhen; noben narod, ki ima svojo kulturo, ki je del svetovne kulture, ni majhen. Zato bi smeli reči, da je naš kulturni praznik pravzaprav zdravica naši, slovenski kulturi, ki jo je pred svetom najprej prepričljivo izpričala Prešernova pesem.

Prav to, da Slovenci imamo kulturni dan in da ga praznujemo na dan Prešernove smrti, dokazuje, da smo vredni velikega pesnika. Zakaj svojega kulturnega dneva bi nedvomno ne praznovali in je celo vprašanje, ali bi se mogli ohraniti kot narod, če

bi nam pesnikove preroške besede ne postale v najusodnejših dneh naše zgodovine bojno gesto:

Manj strašna noč je v črne zemlje krili,
kot so pod svetlim soncem sužnji dnovi!

Zato je bila izredno pomembna značilnost našega osvobodilnega boja, da je Prešernova beseda spremljala naše borce na pohodih, da se je po Prešernu imenovala brigada, da je bila drobna knjižica Prešernovih Poezij borcem nekaj svetega, svetejšega od svetega pisma. Tako je bil tudi boj našega naroda nekaj vzvišenega — ne zgolj za to, da bi pregnali okupatorja, marveč, da bi pregnali s sveta tudi nasilje, nečlovečnost, zatiranje, zaostalost, da bi premagali fašizem, ki je posebej nasilje, hudodelstvo, divjaštvo in smrt, ki je pomenil vislice, taborišča, plinske celice, požgane slovenske domove in grožnjo, da nas bo iztrebil kot narod.

Morda se dandanes ne moremo več dovolj živo zavedati, kaj je pomenilo v obdobju našega boja na življenje in smrt, da je vodstvo slovenskega osvobodilnega gibanja razglasilo osmi februar za slovenski kulturni praznik. Zato pa je tudi težko reči, ali se dandanes more katerakoli slovesnost ob kulturnem dnevu primerjati s tedanjimi tako globoko doživljenimi, čeprav preprostimi, zelo skromnimi prireditvami na osvobojenem ozemlju. Tedaj je udeležence proslav prevevalo žgoče hrepenenje po svobodi in zmagi, po miru in človečnosti, po svetu novega človeka. Tedaj so bili borci vizionarji, ki so si tolikokrat priklicali pred duhovni pogled prelepo prihodnost in bili zmeraj znova pripravljeni zanjo umreti.

Prešernova beseda nam je bila tedaj ne le simbol, marveč tudi program. V nji je našel izraz tudi naš romantični ponos: Največ sveta otrokom sliži Slave!

Dandanes pa v Prešernovi pesmi lahko najdemo tudi preroške napovedi, ki se uresničujejo in ki jih je šele zdaj mogoče globlje razumeti. Pesnik je prerokoval:

tja bomo našli pot, kjer nje sinovi
si prosto voljo vero in postavje.

To pot smo našli po sto letih preroške pesniške besede. Namreč našli smo pot do svobodne družbe, v kateri si prosto volimo postavje. Dandanes na vsem svetu še ni nikjer drugje svobodnejše družbe, ki bi si tako prosto volila postavje — urejala svoje družbene zadeve tako neposredno, kakor je to mogoče delovnim ljudem v samoupravni socialistični ureditvi. Namreč v naši ureditvi je tudi ne-nehno odprta pot nadaljnjemu razvoju, napredku, da si prosti volimo čedalje popolnejše, bolj človeške postavje. Res naša sedanjost najbrž ni svet, kakršnega so gledali borci kot vizionarji, toda ali ni prav to najpomembnejše, da ta naš svet vendar dobiva podobo novega, lepšega in zlahtnejšega, kar se sicer ni moglo odkriti dovolj jasno ter določno niti v najlepših sanjah naših osvoboditeljev, borcev, ki niso doživeli naših dni?

Morda bi bila to zdravica naši kulturi in tudi naši prihodnosti, če se bomo vselej s spoštovanjem spominjali, da se je Prešernovo preroško izročilo začelo uresničevati med našim osvobodilnim bojem in da se uresničuje nadalje v naših dneh!

fs

BESEDA DOPIŠNIKOV

KRANJ

MLADINA NA POTEH REVOLUCIJE

Točka, ki je na občnem zboru Planinskega društva Kranj zbrane najbolj razglašala in navdušila, je bila slovesna podelitev posebnega priznanja gorenjskih občinskih odborov ZZB NOV društvu za prizadevanje pri razvijanju tradicij narodnoosvobodilnega boja.

Da je bilo to priznanje upravičeno, je bilo slišati na tem zboru tudi iz pozdravnih besed predstavnika družbeno-političnih organizacij Kranja tovariša Toneta Volčiča. Poleg zdravstvenega, vzgojnega in ideološkega pomena vključevanja velikega števila pionirjev in mladine v planinske vrste je še posebno podčrtal razna tekmovanja in orientacijske pohode, ki imajo velik pomen v naših skupnih težnjah obrambe. Prof. Tine Orel je v imenu Planinske zveze Slovenije dejal, da je v Kranju izmed okroglo sto planinskih društev Slovenije vedno v ospredju mladina, ki se tako razvija v zdravo nastopajočo generacijo.

Predsednik mladinskega odseka Franc Benedik, ki je tudi prejel omenjeno priznanje, je v svojem poročilu naštel mnoga srečanja, tekmovanja, pohode po partizanskih poteh in druge oblike aktivnosti tradicije NOB.

Mnogo mladine je že prehodilo tako imenovano gorenjsko partizansko pot, ki jo je pred leti uredilo PD Kranj. Ta zajema vse važnejše kraje velikih bojev, sedežev raznih ilegalnih organizacij, spominska obeležja in grobišča od Kamnika prek Karavank, Jelovice, Pokljuk do škofjeloškega

območja, vključujoč tudi važnejše muzeje v dolinah. Poleg tega mladi planinci vsako leto organizirajo že tradicionalno orientacijsko tekmovanje za pokal Kokrškega odreda, na katerega povabijo tudi mladino drugih društev. Že sam pohod, ki vodi mimo mnogih obeležij in zgodovinskih krajev partizanstva, mladino poučuje o nekdanjih dogodkih, še pomembnejši pa je teoretični del ob koncu. Vprašanja zajemajo zgodovino delavskega gibanja in celoten potek vseljudskega odpora na Gorenjskem s poudarkom na Kokrškem odredu, najmočnejši udarni partizanski enoti na tem območju. Ob tem svojem delovanju mladi planinci oskrbujejo tudi grobišča in spomeniška obeležja na tem območju. Mladi planinci Kranja se vedno v velikem številu udeležujejo pohodov Po poteh partizanske Ljubljane in drugih manifestacij, ki izražajo tradicije naše revolucije.

Naj ob tem navedemo še množičnost. V kranjskem PD je 54 odstotkov mladine, od tega 900 pionirjev. Ti imajo svoje sekcije po vseh osnovnih šolah. Toda raznih izletov in predavanj z barvnimi diapozitivi, ki jih je bilo že to zimo 39, se udeležujejo tudi drugi šolarji, nečlani, kar množičnost še povečuje. Zlasti streljanje z zračno puško, uporaba kompasa, določanje azimuta in podobna tekmovanja skupno s poznavanjem zgodovine in žrtev iz najtežjih dni — so močno prodrla med mladino. Torej je dodeljeno priznanje zaslužno!

K. MAKUC

KOPER

USPEHI INVALIDOV ŠPORTNIKOV

Rekreacijska športna dejavnost invalidov v občini Koper se odvija v okviru športnega društva »INVALID« v Kopru, ki šteje 104 člane.

V kegljanju sodeluje 35 članov, v balinanju 10, v streljanju 14, v šahu 16, v plavanju 13 in v namiznem tenisu 16 članov.

Ekipa in posamezniki, ki se udeležujejo v športnih panogah se udeležujejo mnogih in najrazličnejših tekmovanj. V letu 1970 so ekipe in posamezni člani tega društva osvojili: dve zvezni drugi mesti v kegljanju, eno skupno in eno posamezno, pet prvih in pet drugih mest na republiških prvenstvih,

in sicer prvo mesto v kegljanju in streljanju v tekmovanju ekip; prvo mesto v kegljanju, namiznem tenisu, plavanju, tekmovanju posameznikov, ter tri druga mesta v kegljanju posameznikov po kategorijah invalidnosti, eno drugo mesto v kegljanju ekip in eno drugo mesto v plavanju.

Že nekaj let žanjejo največ uspehov kegljači, ki se iz leta v leto vse bolj uveljavljajo.

Kakor v letu 1969 je tudi v letu 1970 kegljaška ekipa društva »Invalid« osvojila pokal občine Koper.

STANKO BOLČIČ

OBDARITEV INVALIDSKIH UPRAVIČENCEV

Kakor vsako leto tako so tudi lani pred koncem leta predstavniki vojaških vojn invalidov občine Koper obiskali težje osebne vojaške vojne invalide, zdravstveno in socialno prizadete vdove in starše padlih borcev v NOV, in sicer po vseh združenjih VVI in ZB občine, obiskali pa so tudi tiste, ki so decembra lani bili v bolnišnicah v Ankaranu in Valodolci ter v domu upokojencev v Izoli.

Ob tej priložnosti so se predstavniki ZZB Kopa, zanimali za zdravstveno in socialno

stanje obiskanih, in jih obdarili z novoletnim paketom.

Obiskali in obdarili so 600 oseb. Pri teh obiskih so predstavniki ZZB NOV ugotovili, da je precej invalidskih upravičencev, predvsem na podeželju, že priletnih, šibkega zdravja, osamljenih in tudi socialno prizadetih.

Obiskani so bili tega obiska zelo veseli. Izrazili so željo, naj bi jih tudi v prihodnje ne pozabili.

STANKO BOLČIČ

ILIRSKA BISTRICA

Z BOLJŠIM DELOM VEČ USPEHOV

Na svoji zadnji seji je občinski odbor ZRVS v Ilirski Bistrici obravnaval svoje lanske uspešno delovanje. Precej dela je bilo zlasti z rezervnimi oficirji. Priredili so precej predavanj, raznih vaj in sodelovali na športnih tekmovanjih. Spričo dosedanjih uspehov je treba delo vztrajno nadaljevati v prizadevanju, da bo rodilo še lepše uspehe. Ugotovili so, da ZRVS lahko z denarnimi sredstvi, ki so ostala iz lanskega leta, priredi strelsko tekmovanje rezervnih vojaških staršev.

Lanska predavanja so bila zelo koristna,

LOKAVEC PRI AJDOŠČINI

DOSEGLI SO LEPE USPEHE

Skupščina združenja VVI v Lokavcu pri Ajdovščini so se poleg članov udeležili še predsednik občinskega odbora ZZB Anton Ferjančič, sekretar občinskega komiteja ZKS Franc Tomažič, predstavniki družbeno-političnih organizacij in mladine iz vasi.

V poročilu odbora je bil nakazan družbeno-politični razvoj, zunanja in notranja politična ter gospodarska situacija ter delo odbora. V njem zasledimo tudi te ugotovitve:

— združenje šteje 37 članov; skupaj z združenjem VVI iz Tržiča so organizirali prijateljski izlet na Urha, na Turjak, v Ribnico in Cerkljico; skupaj z ZB so popravili spominsko ploščo padlim; izdelali so nove table in napise na grobovih padlih; pomagali so svojem umrle članice; skupaj z ZB so pomagali bolnemu borcu; za šolo — spomenik NOB v Cerklju so podarili 11.500 S din; sprejeli so tri delegacije sorodnih združenj.

Denarna sredstva si je združenje pridobilo s srečelovom, pa tudi nekatere go-

da bo zdaj lahko začetek nadaljnjih predavanj v vseh organizacijah v občini. Ko bodo predavanja končana, bodo ugotovili na izpitih, s kakšnim uspehom se jih bodo udeleževali. — Razpravljali so tudi o proslavi 30-letnice ustanovitve JLA. Na proslavo se bodo korenito pripravili. V ta namen bi naj rezervni oficirji tudi predavali po šolah, tako da bi učenci tekmovali s pismenimi nalogami o JLA, za najboljše spise pa bi naj dodelili nagrade.

P. NIKOLIČ

Muharemu Semsediniju v spomin

Čeprav je minilo že šestindvajset let od dne, ko je padel komandant 2. bataljona Gradnikove brigade MUHAREN SEMSE-DINI, so njegovi svojci še lani zveleli podrobnosti o njegovi smrti. Padel je kot junak. Pripovedujejo, da se je že ranjen boril z golimi rokami, dokler ni omahnil zadet od številnih krogel.

Meseca maja so prišli v Ajdovščino svojci pokojnega. Skupaj s predsednikom občinskega odbora ZZB NOV Ajdovščina in člani VVI Lokavec ter njegovimi soborci so obiskali grob padlega Muharema Semsedinija. Tudi na kraju, kjer je padel, so položili venec. Člani VVI Lokavec so gostom pripravili zakusko in se po daljšem pogovoru poslovili z željo, da se še vidi.

Ljubezen do sina, brata in svaka svojcem Muharema Semsedinija ni dala miru. Odlučili so se za prekop posmrtnih ostankov. Tamkajšnja skupščina jim je pomagala z denarnimi sredstvi, jim dala na voljo prevozno sredstvo, predsednik skupščine pa je predlagal, da se odkritja spomenika padlega junaka udeleži tudi delegacija borcev Gradnikove brigade.

Imenovana delegacija je odpotovala v Uroševac 20. decembra lani. Tovariša Loredan in Bajt ne najdeti primernih besed, s katerimi bi lahko izrazila hvaležnost in presenečenje nad izredno lepim sprejemom v Uroševcu. Proslava odkritja spominske plošče je bila zelo dobro organizirana in udeležilo se je je presenetljivo veliko število domačinov. Obiskali so tudi mater pokojnega Muharema in njegovo rojstno hišo. Jokala je, saj je vse do maja

lanskega leta še upala, da se bo sin vrnil...

Ni še in ne bo pozabljen zahrbtni napad okupatorja na Gradnikove borce in ne spomin o tem, kako pogumno se je Albanec Muharen Semsedini boril na slovenski zemlji. MK

Zlata poroka v Sp. Kašlju

Člana ZB terena Zalog, Sp. Kašelj-Podgrad, Jože Cimerman (r. 1897) in njegova žena Angela (r. 1899) sta nedavno praznovala zlato poroko; poročila sta se leta 1920.

Slavljenca sta imela štiri otroke. Cimerman je bil kot železničar zmeraj naprednega duha. Takoj ob okupaciji se je z vso družino pridružil osvobodilnemu gibanju. Sin Vinko je odšel k partizanom že leta 1941; zdaj je upokojeni kapetan. Drugi sin, Milan, je pretrpel hudo mučenje, nakar ga je okupator odgnal v italijansko taborišče. Milan se je ob kapitulaciji Italije uvrstil v prekomorsko brigado. Po osvoboditvi je ostal v armadi. Poslali so ga na šolanje v Sovjetsko zvezo. Zdaj je upokojen kot major sovjetske armade. Tre-tji sin, Stane, je doma tudi oficir — rezervni kapetan JLA.

FELIKS SEVŠEK

Imeli smo ljudi

Jože Bonča

Decembra je nenadno umrl, za-det od kapi, Jože Bonča v Škofji Loki.

Rodil se je 26. 2. 1910 v Bodovljah pri Škofji Loki. Kruh si je služil s trdim delom kot gozdni delavec. V partizanske vrste je stopil marca 1943 in se vztrajno boril do konca vojne v Tomšičevi brigadi. Prejel je več odlikovanj. Kako je bil priljubljen, je pokazala velika množica ljudi, ki ga je spremljala na njegovi zadnji poti v Škofji Loki.

Nace Gabrijel

Naj posvetimo v spomin Naceta Gabrijela nekaj besed vsaj zdaj, čeprav smo se poslovili od njega že 25. avgusta lani na trebanjskem pokopališču. V zadnji pozdrav so se oglasile sirene njegovih poklicnih tovarišev šoferjev.

Rodil se je novembra 1924 v Trebnjem. Komaj 18 let mu je bilo, ko je prenehal šolanje v Ljubljani in se pridružil borcem Cankarjeve brigade. Pozneje je bil spremljevalec predsednika izvršnega odbora OF slovenskega naroda Josipa Vidmarja. Po vojni je bil šofer pri podjetjih v Novem mestu in Kočevju. Neozdravljiva bolezen mu je pretrgala nit življenja, ko je bil še razmeroma mlad.

Avgust Kovač

Dne 26. decembra nas je po dolgi mučni bolezni zapustil Avgust Kovač. Rodil se je leta 1903 v Lokavcu pri Ajdovščini. Bil je kmečki sin iz številne družine. Ze v mladosti

je okusil težave življenja.

Kot zavednega Slovenca in protifašista so ga imeli pred vojno italijanski fašistični oblastniki na črni listi. Med vojno je bil Avgustov dom pribežališče prvim partizanom. Januarja 1943 so pridrveli v vas italijanski vojaki in pobrali ljudi. Odnali so tudi Avgusta v Potenzzo, v tako imenovani posebni bataljon. Potem pa so ga poslali na Sicilijo. Ko so zavezniki osvobodili Sicilijo, ga je pot vodila v ujetništvo v Afriko. Priglasil se je v prekomorsko brigado (tankovsko). V domovino je prispel že januarja 1944. Hrabro se je boril do osvoboditve. Bil je večkrat odlikovan. Jeseni 1945 se je vrnil domov. Zvedel je, da so mu tik pred osvoboditvijo zverinsko ubili brata Karla, aktivista. — Z vso vsmemo se je lotil obnove domovine in pomagal ob vsaki priložnosti slehernemu človeku.

Miroslav Gabrijel

Tri mesece za svojim bratom je novembra umrl Miroslav Gabrijel.

Rodil se je 3. 12. 1922 v Trebnjem. Ob začetku vojne se je šolal v Ljubljani, a je marca 1942 opustil šolanje in stopil v NOB. Bojeval se je v Gubčevi brigadi do osvoboditve. Po vojni je bil aktivni oficir. Nazadnje je bil polkovnik. Predaval je na zagrebški vojni akademiji.

Na zadnji poti so ga spremlili njegovi številni vojni tovariši in prijatelji ter kolegi JLA iz Zagreba.

Janez Stepic

Zahrbtna bolezen je iztrgala iz naših vrst Janeza Stepica. Rodil se je v Podsmreki pri Višnji gori v napredni družini.

Leta 1942 je sledil klicu partije in domovine. Kot borec NOV se je boril na Stajerskem in Dolenjskem. Po osvoboditvi se je posvetil kmetijstvu. Cenili smo ga kot treznega in delovnega tovariša.

MILKA KOVAČ

UTRINKI IN ODMEVI

Zakaj ni stanovanj za borce na Bledu?

Na razširjeni seji občinskega odbora ZZB Radovljica, ki je bila v torek, 26. januarja, so obravnavali enoletno dejavnost ZZB in njenih organov v radovljiški občini ter neposredne naloge v pripravah za splošni ljudski odpor.

V izčrpnem poročilu predsednika občinskega odbora Janeza Strgoška je bilo pozitivno ocenjeno prizadevanje članov ZZB, ki se vsestransko vključujejo v družbenopolitično aktivnost na terenu bodisi v okviru raznih komisij ali pa kot člani drugih družbenopolitičnih organizacij in društev.

Ceprav marsikje prevladuje zmotno prepričanje, da je ZZB spričo svoje starostne strukture bolj stanovska organizacija, ki naj se ukvarja s socialnimi problemi borcev, je ZZB kot pomembna družbena interesna skupnost vse bolj prisotna v vseh žariščih javnega in družbenega življenja, zlasti tam, kjer so njihove bogate izkušnje najbolj potrebne. Borci se živo zanimajo za vsa aktualna vprašanja in sodobne tokove razvoja naše samoupravne družbene skupnosti, saj v tem vidijo ostvarjanje tistih ciljev, za katere so se borili. Zato jim ni vseeno, kam gre ta razlucije.

Positivno je bilo ocenjeno delo vseh komisij, ki so v preteklem letu imele obilo nalag tako pri reševanju perečih stanovanjskih, gmočnih in socialnih vprašanj kot tudi pri organizaciji številnih prireditev izletov, zlasti

pa v množičnih pripravah za vseljidski odpor. Borci v radovljiški občini so zvečine zelo aktivni tudi v SZDL in ZRVS ter raznih društvih, kjer se vedno prevzemajo najodgovornejše naloge.

V razpravi so se člani občinskega odbora odločno zavzeli za večji vpliv svoje organizacije pri sprejemanju raznih pomembnih odločitev tako v krajevnih skupnostih kot v občini. Ostro so obsodili mlačen odnos in počasnost nekaterih javnih služb v reševanju borčevskih vprašanj. To zlasti velja za urbanistično službo in stanovanjske organe v občini, ki zadnja leta niso ničesar storili, da bi vsaj delno zadovoljili potrebe številnih borcev po stanovanjih. Grajali so način dela teh organov predvsem zaradi tega, ker ni bilo nobene ovire, da se ne bi dalo storiti kaj več.

O EVESTILO

Zveza združenj borcev NOV SRS občinski odbor Škofja Loka in Združenje borcev NOV Škofja Loka prirejata v torek, dne 9. februarja 1971, ob 16.00 žalno komemoracijo pri spomeniku padlih talcev za Kamnitnikom. Zbirališče povorke bo istega dne ob 15.30 na Mestnem trgu v Škofji Loki. Prosimo, da se občani, posebno pa mladina, udeležijo komemoracije v čim večjem številu.

Ze pred dvema letoma je bila po sklepu občinske skupščine predvidena, zgraditev stanovanjskih blokov na Bledu, v Bohinju in v Radovljici. Medtem ko v Radovljici in deloma v Bohinju kaže, da bodo programi izpolnjeni, na Bledu doslej ni upanja, da bi začeli graditi, čeprav je tam stanovanjski problem najbolj pereč.

Opravičila, da ni moč nikjer kupiti primerne stavbnega zemljišča, občinski odbor ZZB v nobenem primeru ne more sprejeti. Omembe vredno je tudi dejstvo, da so denarna sredstva za ta stanovanja že od vsega začetka zagotovljena, vendar neizkoriščena, kar bo zlasti v današnjih razmerah (devalvacija in verjetno zvišanje cen) rodilo zelo težke posledice.

Občinski odbor ZZB meni, da takšen način reševanja življenjskih vprašanj borcev ni stvar dobre volje in naklonjenosti kakšnega posameznika, marveč prioriteta družbene in zakonske obveznosti občinske skupščine. V tem smislu je formuliran sklep seje, s katerim se brezpogojno zahteva od občinske skupščine, da se takoj prek svojih organov in odgovornih služb takoj loti dokončne realizacije že sprejetih programov stanovanjske izgradnje na Bledu in tudi drugod v občini.

JR

PРАВНА POSVETOVALNICA

Motorno vozilo za invalide

K. F. Stopiče
VPRAŠANJE: Kot 100-odstotni vojaški vojni invalid bi si radi nabavili motorno vozilo. Zato vas zanima, če vam pripada za nakup avtomobila regres. Pred leti ste brali, da invalidi dobe regres za nakup motornega vozila le, če so zaposleni. Vi zaposleni niste, stanujete pa daleč od mesta in bi motorno vozilo potrebovali.

ODGOVOR: Zakon o vojskarskih vojnih invalidih daje invalidom I. skupine, ki so postali invalidi zaradi okvare spodnjih okončin in imajo pravico do ortopedskega vozčka, pravico do motornega vozila. Namesto motornega vozila dobe lahko nadomestilo za nakup tega vozila na domačem trgu. Razen tega pa daje zakon o vojskarskih vojnih invalidih invalidom, katerih spodnje okončine so okrnjene za najmanj 60 odstotkov, pa so v delovnem razmerju, pravico do povračila pri nakupu motornega vozila. To pa enkrat v šestih letih. V svojem dopisu niste navedli, kakšne okvare imate kot 100-odstotni invalid. Zato lahko sami, na podlagi gornjega pojasnila, spoznate, ali ste upravičeni do motornega vozila ali nadomestila. Ker niste zaposleni, drugi primer ne prihaja v poštev. Obrnite se torej na referenta za zadeve invalidov pri vaši občini.

Invalidska pokojnina

N. F. Postojna
VPRAŠANJE: V prepisu ste nam poslali odločbo, s katero je bil zavrnjen vaš zahtevek za priznanje invalidske pokojnine. Pišete, da ste bili v NOV, v 1. Prekomorski brigadi do konca vojne. Po osvoboditvi ste bili kakih 7 mesecev v delovnem razmerju, potem pa ste morali delo zapustiti. Zdi se vam, da vam je bila storjena krivica, saj niste sami krivi, da ste bolni. Prosite za pojasnilo.

ODGOVOR: V vaši zadevi ne potrebujete dosti pojasnila, ker je iz odločbe komunalnega zavoda za socialno zavarovanje v Kopru razvidno vse. Zahtevek za priznanje invalidske pokojnine je bil zavrnjen iz dveh razlogov. Prvič zato, ker ste dokazali le 4 leta in 2 meseca pokojninske dobe, kar pa je premalo za dosego pokojnine. Razen tega pa ne izpolnjujete drugega pogoja, t.i. gostote zaposlitve, ker pač v zadnjih petih oziroma desetih letih sploh niste bili v delovnem razmerju. Zakon o invalidskem zavarovanju pa določa, da morajo zavarovanci, ki nimajo 3/4 delovnih let kritih s pokojninsko dobo, imeti v zadnjih petih letih pred nastankom invalidnosti 40 mesecev zavarovalne dobe, oziroma v zadnjih desetih letih 80 mesecev zavarovalne dobe. Ker sami pišete, da od leta 1945 sploh niste zaposleni, vam invalidska pokojnina ne pripada. Prav gotovo je točno, da niste sami krivi za bolezen. Toda ker se kot pogoj za invalidsko pokojnino zahteva določena doba zaposlitve in še gostota zaposlitve, vi pa ne izpolnjujete ne enega ne drugega pogoja, ni možnosti za dosego pokojnine.

Povečanje pokojnine

S. L. Zidani most
VPRAŠANJE: V dopisu pišete, da poznate dva tovariša, katerih naslova tudi sporočate, ki sta borca NOV od leta 1944. Prejemata pa majhno pokojnino in njuna pokojnina ni povečana oziroma prejemata 30 odstotkov dodatka.

ODGOVOR: Če prizadeta tovariša P. J. in G. J. iz Lokavca menita, da se jima godi krivica in da sta bila pri svoji pokojnini prizadeta, naj se z dopisom in prepisom odločbe o priznanju pokojnine obrneta direktno na našo posvetovalnico. Naj ne pozabita priložiti prepisa odločbe. Že vnaprej pa lahko pojasnimo, da je zmotno prepričanje, da bi kot borca NOV iz leta 1944 morala dobiti poseben dodatek k pokojnini. Gre namreč za to, da se borcem NOV iz leta 1944 pokojnina, ugotovljena po splošnih predpisih, poveča za 30 odstotkov s tem, da tako povečana pokojnina ne sme presegati 85 odstotkov. Sicer pa naj pošljeta odločbe.

Glede vas pa je vprašanje, ali lahko uveljavljate drug datum udeležbe v NOV. Če imate polno, 85-odstotno pokojnino in če vam je bila ta odmerjena na podlagi osebnega dohodka, potem se vaša pokojnina ne bi spremenila. Le, če ne bi imeli polne pokojnine v višini 85 odstotkov od pokojninske osnove, bi bilo vredno začeti obnovo postopka. Pošljite tudi vi vaš odločbo postopka.

Franc Golja

Ob novem letu je umrl Franc Golja. Dočakal je 80 let. Na zadnji poti smo ga spremili iz Češnjice pri Železnikih na pokopališče v Selca.

Rodil se je 8. 1. 1891. Od svojega petnajstega leta si je moral služiti kruh s trdim delom na žagi. Vsa štiri leta prve svetovne vojne je pretrpel na raznih bojiščih. Med drugo vojno je bil ves čas na strani NOB. Dva njegova sinova sta bila borca; eden je padel tik pred osvoboditvijo.

Janez Tomažič

V treh mesecih je smrt iztrgala iz naših vrst tri člane ZB NOV vasi Bač. Janez Tomažič se je rodil leta 1900 v revni družini. Ni se še izučil poklica, ko je moral 18-leten k vojakom med prvo svetovno vojno. Med drugo svetovno vojno se se je uvrstil med borce brkinskega odreda. Boril se je v raznih brigadah.

Rudi Zadel

Rudi Zadel, upokojeni major JLA iz Bača, je umrl konec novembra.

Rodil se je leta 1926 v Baču. Doma so v njegovi mladosti tolkli revščino. Moral je služiti h kmetu za hlapca. Leta 1943 so italijanski fašisti pobrali še nedorasle slovenske fante po naših krajih in jih odgnali v kazenske bataljone. Med njimi je bil tudi Rudi. Toda posrečilo se mu je pobegniti. Doma je dobil zvezo z osvobodilnim gibanjem. Uvrstil se je med borce Šer-

cerjeve brigade. Poslali so ga v ofirsko šolo. Hitro je napredoval. Nazadnje je služboval v Zagrebu. Pred leti je bil upokojen zaradi bolezni. Ostal je v Zagrebu, ker je bila žena Zagrebčarka. Ob prazniku 29. novembra je obiskal domačine v Baču, ko pa se je vračal k svoji družini, ga je prehitela smrt.

Anton Poljšak

Antona Poljšaka, borca Kosovelove brigade, smo nedavno pokopali na Škofijah.

Rodil se je leta 1923 v Planini pri Ajdovščini v kmečki družini. Vsa njegova družina je sodelovala v NOV. Leta 1942 so ga Italijani poslali v kazensko enoto kakor druge slovenske fante. Ob kapitulaciji Italije je pristopil v XIX. brigado Srečka Kosovele in se potem udeležil bojev za osvoboditev Primorske. Po vojni je delal v organih javne varnosti. Zgledno delaven je bil v družbenopolitičnih organizacijah.

Jože Blaško

Končala se je življenjska pot Jožeta Blaška. Rodil se je leta 1905 v revni družini na Predmeji.

Od pastirčka do zidarja si je služil kruh po svetu in vse delil s svojimi. Na Primorskem tedaj ni bilo dela za zavedne Slovence. Zato je leta 1936 odpotoval v Afriko. Toda tudi tam so ga fašisti zasledili in ga leta 1936 zaprli. Odpeljali so ga v Italijo, kjer je mnogo pretrpel po zaporih.

Jože je bil med prvimi organizatorji vstaje v Predmeji, brž ko so začeli tam nastopati prvi partizani. Preden je mogel stopiti sam v partizanske vrste, so ga Italijani januarja 1943 odgnali v Potenzo. Po italijanski kapitulaciji je po najbližji poti pohitel v vrste borcev NOV že na goriški fronti, ne da bi poprej obiskal svojo družino. Pozneje je bil dodeljen v Prešer-

novo brigado. Jeseni 1945 je bil demobiliziran. V domačem kraju je našel razdeljen dom. Čakalo ga je trdo delo. Tako do konca, ko se je njegova življenjska pot nenadno končala, ni mogel uživati za službenega pokoja.

Ferdo Tratnik

V Mariboru je umrl Ferdo Tratnik, bivši oficir stare jugoslovanske vojske, borec za našo severno mejo in sodelavec OF od leta 1942.

Rodil se je leta 1892 v Trstu. Po zlomu habsburške monarhije se je prijavil kot prostovoljec in rezervni nadporočnik pri 87. polku v Celju. Prevzel je poveljstvo čete in z njo sodeloval pri razorožitvi nemške zelene garde v Mariboru. Potem se je udeležil bojev pri Velikovu. Do leta 1941 je služil kot aktivni oficir bivše Jugoslavije. Ko se je leta 1942 vrnil iz nemškega ujetništva, se je takoj pridružil osvobodilnemu gibanju. Za svoje požrtvovalno sodelovanje kot aktivist se ni potoval za priznanje. Naj mu bodo v oddolžitev vsaj te skromne vrstice!

Jože Bertonec

Boleče je odjeknila vest, da se je na jadranski magistrali smrtno ponesrečil podpolkovnik v rezervi Jože Bertonec. Tamo, star komaj 49 let. Pokojni Bertonec je bil doma iz Stranske vasi pri Novem mestu, od koder je kot mlad delavec odšel v partizane v zgodnji pomladi leta 1942. Vsa vojna leta se je boril kot borec in oficir v raznih brigadah in partizanskih enotah do osvoboditve, pozneje pa vrsto let služboval v enotah JLA, kjer je dosegel čin podpolkovnika. Po upokojitvi se je honorarno zaposlil v Splitu, kjer je tudi pokopan. Zapustil je ženo in dvoje otrok. Ob vsaki priliki je rad prihajal v svoj rojstni kraj, kjer se je srečal s svojimi starimi medvojnimi sodelavci in tovariši aktivisti in partizani. Vsi ti in mnogi drugi, ki so ga poznali kot predanega revolucionarja, dobrega tovariša in neustrašnega borca, ga bodo ohranili v najlepšem spominu.

ZB NOV
Birčna vas

IZ ZGODOVINE:

Šepet minulosti ob severni meji

Obstal sem pred stoletja staro hišo v Gornji Radgoni. Nekdaj je bila njena notranjščina spremenjena v »špitala«. Kdo ve, koliko ljudi si je tu iskalo zdravja, a ga ni našlo, zakaj medicina je bila še v povojih in preteči je moralo sto in sto let, da se je povzpela na današnjo raven. In ko si človek ogleduje to staro častitljivo stavbo, se mu zdi, kot bi od nekod odmevali kriki in hropenje umirajočih, katere so potem zavite v belino odnašali v bližnjo mrtvašnico. Potlej pa se je od nekod prikradla črna smrt in pobrala sto in sto ljudi. Nedaleč od te hiše se dviga staro kužno znamenje, okrog njega pa je parkiranih na desetine vozil na gumenih kolesih, s pločevinasto streho. Sila živahen je utrip sedanosti, a v tej dandanašnjosti je živo prisotna tudi minulost. Stoletna lipa raste pred srednjeveško zgradbo. A malo dalje pa še tisočletja šumi reka Mura in žarki jenskega sonca se poigravajo z njenimi vrtnčastimi valovi. A skrivnostna Mura je tu mejna reka, čez njo so pred leti razpeli sodobni most, most prijateljstva med obema narodoma. Prometu pa sta ga izročila predsednika obeh sosednjih republik. In tedaj je naš predsednik Tito obiskal tudi to starinsko hišo, o kateri bo tekla beseda.

Vstopil sem, popotnik, v staro preurejeno stavbo, ki je danes namenjena muzeju ljudske revolucije. Glejte, že v predsobi mi je zastal korak, zakaj pozdravile so me lično izdelane marmornate plošče, na katerih so z zlatimi črkami vklesana imena tistih, ki so v naši burni in krvavi preteklosti morali oditi v nepovratnost. Kje ste uporni vojaki nekdanjega 97. tržaškega pehotnega polka? Upri ste se že razpadajoči črno-žolti monarhiji in padli ste kot pokošeno cvetje. Na plošči se blestijo imena: Marko Fraj, Peter Hvala, Giovanni Maniaco, Andrej Melihen, Rudolf Uko- vič, Liberat Velan, Riccardo Wrech, Anton Zvab. V prvi sobi pa so povečane fotografije upornih vojakov. Leta 1935 so ustreljene radgonske upornike in padle borce za severno mejo položili v skupno grobišče na gornjeradgon- skem pokopališču. Dne, 30. maja 1935 so bile v Gor. Radgoni velike sloves- nosti. Mrtvim junakom v spomin so 2. junija 1940 odkrili spomenik-svetil- nik, katerega pa so nacisti po svojem prihodu v ta kraj porušili. Dolgo sem zrl na povečano sliko, ki prikazuje ustrelitev na smrt obsojenih vojakov 97. regimenta.

Za njimi se na marmorju vrstijo imena padlih borcev za severno mejo: Franc Ajd, Friderik Govedič, Jožef Ha- ložan, Martin Kojc, Ivan Masten, Mar-

tin Presec, Janez Repolusk, Ivan Vtič, Jakob Zorman. Nato imena padlih vo- jakov bivše jugoslovanske vojske, ki so izkpraveli na radgonskem področju: Ja- kob Belak, Ivan Bevc, Jože Bračko. Matija Kaučič, Franc Klemenčič, Vele- slav Pejič, Tihomir Petrovič, Branko Vučičič, Ivan Šafarič.

A vas, padlih borcev NOV, ustrelje- nih talcev in umrlih taboriščnikov je stoštirintriideset, stoštirintriideset, ki ste morali umreti, da bi bila domovina svobodna in večino živa. Nekaj plošč je popisanih z vašimi imeni. In na zadnji plošči pod imeni žrtev je vklesano po- svetilo:

*Uporna misel jih je združevala
privid svobode jih je vabil v boj
junakom mrtvim naša gre zahvala.*

Nameril sem korak v prvo sobo, da si ogledam razstavljene eksponate. Zrem na fotografijo mladega častnika Benedikta Zeihoferja, poveljnika 6. če- te mariborskega pehotnega polka. Gle- dam in razmišljam: ali nismo bili malce krivični do borcev prvega slovenskega generala Maistra? Skoraj četrto stoletja je moralo preteči, preden jim je ta rod priznal dostojno mesto, ki so si ga pošteno zaslužili. In v radgonskem mu- zeju zavzemajo borci za severno mejo tisto mesto, ki jim ga je prisodila zgo- dovina. Mladi častnik Benedikt se je v Radgoni slikal s svojimi vojaki. Ena za drugo so razvrščene fotografije: vo- jaki šeste čete v Radgoni, slavnostni pohod radgonske posadke 25.3.1919, ki se bo udeležila velikega slavja v Ra- dencih, dolga kolona vojakov-topničar- jev, ki s konjsko vprego odhajajo v Ra- dence na manifestacijo. — Povečana fotografija slovenske posadke v Raden- cih. Pod sliko pa so zapisali:

Našemu v. poveljniku g. generalu Maj- stru v neomajni zvestobi. Radenci 26. marca 1919

Posadka v Radencih

Gledam fotografijo. Pred hišo, na kateri je napis: Gasthof Österreich, je staromodni avtomobil. In ob njem je podoba generala in pesnika Rudolfa Maistra, ameriškega polkovnika Milesa in še tolmača dr. Rapocija z dne, 20.1.1919 v Radgoni. (Polkovnik Miles je bil vodja ameriške komisije za raz- mejitev.) O, tu pa visi letak z mastnim naslovom: »Na znanje Prekmurcem!« Izdal ga je civilni komisar za Prekmurje v Radgoni dr. Lajnsič dne 16. avgusta 1919. Štiri dni popreje je namreč jugo- slovanska vojska zasedla Prekmurje. V četrtem, zadnjem členu letaka berem: »Vsaki, ki kakršni posel ma naj se

obrne na moj urad v Radgoni, v go- stilni »k sunci« pri Voglerju. Omenim naj, da so se tudi številni prekmurski rojaki javili kot prostovoljci za vojsko generala Maistra. Tako je mladi Miško Erjavac iz vasi Bratonci zbral kar celo četo prostovoljcev, ki pa se žal zaradi nastalih dogodkov ni mogla vključiti med čete borcev prostovoljcev za se- verno mejo.

Berem lepak Glasbene matice iz Maribora. Dne 5.7.1919 bodo priredili koncert v Radgoni in k obilni udeležbi vabijo občinstvo.

Dinastija Karadjordjevičev je razo- čarala ljudstvo, razočarala tudi borca za severno mejo. V Sloveniji so bili spet v laseh klerikalci in liberalci. Oboji so se borili za oblast, oboji so se prilizo- vali beograjski čaršiji. Edina stranka, ki je ostala zvesta svojemu narodu je bila ilegalna komunistična partija. Pi- šemo april 1926. Tega meseca se pri Radgoni mudi Rudolf Furlan, član PK SKOJ, ki pripravlja kanale za delegate III. partijskega kongresa na Dunaju. A poleg njegove slike na steni visi tudi podoba Jaka Zorge, člana CK KPJ. Tudi ta se je tistega meseca mudil v radgon- ski okolici, da bi omogočil neovirano pot v avstrijsko glavno mesto delega- tom tretjega kongresa. V zgodovini na- prednega delavskega gibanja je zapisa- no ime profašistične nacionalistične organizacije Orjune. In glejte, pod ste- klom lahko vidimo majhno pištolo, ki je bila last tovariša Ivana Krefta, a dobil jo je iz partijskega fonda v času delovanja Orjune. Berem stran iz se- znama komunistov, ki ga je leta 1935 izdelala banovinska uprava v Ljubljani. V severni Sloveniji so tedaj bili na li- sti: Kranjec Miško, Kreft Bratko in Ivan, Kveder Dušan, Kukovec Sonja, Lah Franc in Lahovnik Josip.

V Prlekiji in drugod so nastajala društva kmečkih fantov in deklet, ka- terih delo je usmerjala Partija. Zelo živahno dejavnost je razvilo društvo v Vidmu ob Ščavnici. Na to nas tudi opozarja plakat videmskega odbora DKFD, ki vabi ljudstvo na slovesnosti ob otvoritvi Doma Matije Gubca 30. julija 1939. Predsednik omenjenega dru- štva je bil Alojz Zadravec. Bil je na- rodnostno zelo zaveden Slovenec. Iz ta- borišča smrti Dachau ga ni bilo več na- zaj. Zelo agilen tajnik društva pa je bil Ivan Sattler. Med NOB je bil aktivist OF, toda leta 1944, ko so prihajali ponj, si je raje sam vzjel življenje, ko da bi nacistom prišel žil v roke. Na me- ščanski šoli v Gornji Radgoni je vzgajal mladi rod profesor Jože Kerenčič, po- znejši narodni heroj in eden izmed or- ganizatorjev ljudskega upora v Prlekiji. Tudi s peresom je razgaljeval krivično družbeno ureditev v stari Jugoslaviji. V vitrini je njegova publikacija: Zem- ljiški odnosi v Jeruzalemskih gorica- h. Leta 1938 pa so ga sprejeli v vrste že kot mlad dijak je postal član SKOJ, komunistov. Nadarjen pisec in publi- cist je bil ljudski junak Jože Keren- čič-Janko. Posebno borbenega se je iz- kazal leta 1935, ko je po njegovi zaslugi prišlo veliko ljudi na prepovedan shod v Ljutomer. Tega zborovanja in govora Kerenčiča tudi žandarmerija ni mogla preprečiti. Ljudstvo je zaščitilo profe- sorja Jožeta, zato ga niso mogli prijeti, toda orožniki so kljub temu uporabili vroče orožje. V krvi se je zrušil in iz- dihljal mladi fant Mavrič. Dne 27. de- cembra 1941 je bil Kerenčičev zadnji dan. Tega dne so ga skupno z njego- vim mlajšim bratom Slavkom in soto- variši ustrelili v Mariboru. Pred usmrtitvijo je napisal pismo ženi, v ka- terem med drugim pravi:

Jaz bi rad živel, pa tudi umreti se ne bojim. Vzgajaj Jelko tako, da bo vredna spomina svojega očeta in vseh, ki jih je povežala usoda. In za Jelko, ko bo mogla brati: »Bodi mi vredna hčerka!«

Iz Kerenčičeve družine je osem čla- nov žrtvovalo svoja življenja za svo- bodo. Preden so ga aretirali, je bil Jože Kerenčič sekretar okrožnega vodstva OF za ljutomersko-radgonsko področje. (Rojen je bil leta 1913 v vasi Jastrebeci pri Kogu.)

Zrem na fotografijo skupine mladih ljudi-skojcev, ki so se slikali 20. no- vembra 1940 v Murski Soboti. In v tej skupini je tudi radgonski skojevec Jože Holc. Dne 27. marca 1941 je nad Rad- gono zagorel velik kres, ki je opozar- jal oborožene nacistične onstran državne meje, da se je jugoslovansko ljudstvo pripravljeno upreti agresiji. Zalosten pogled nudi podoba starega jugoslo- vanskega bunkerja pri Gor. Radgoni. V tem bunkerju so vojaki bivše vojske nadalje upirali, preluknjati ga je mo- ralo na stotine nemških izstrelkov. Tam čez Muro pri Petanjcih pa je porušen most, ki so ga vrgli v zrak ob umiku. V boju za Gor. Radgono je padlo 6 ju- goslovanskih graničarjev, prav toliko vo- jakov so izgubili tudi napadalci. Med

civilnim prebivalstvom pa je bilo pet žrtev. Ob napadu je bila v Gor. Rad- goni porušena hiša Franca Pavleta. Na- cisti zganjajo ljudi pred hišo trgovca Antona Korošca. Tam na železniški po- staji pa stoji vlak. Skozi okna vagonov zrejo vojaki in oficirji kraljeve vojske in čakajo na odhod v nemško vojno ujetništvo. Pred vagonom stoji očela- den nacistični vojak. Na ramenih ima puško z bajonetom. Dvajseti april 1941 je in v zasedeni Gor. Radgoni so raz- obešene zastave s kljukastim križem. Radgonski skojevec Franček Pintarič pa piše proglas, v katerem poziva Slo- vence in Slovenke na oborožen upor proti okupatorju. V proglasu je med drugim zapisal tudi tole:

V tisti uri, ko bo pravica udarila z vso silo po njih, ki so s svojim nena- sitnim nemškim pohlepom pognali miro- ljubne narode v vojno, naj ne bo med nami nikogar, ki bi okleval pred ma- ščevanjem nad zločinsko tolpo, ki nam je izpodkopal našo svobodo. Morilska hitlerjevska drhal se ne straši nobene- ga še tako zahrbtnega in gnusnega sred- stva. Tudi mi ne bomo varčevali z »dragoceno nemško krvjo«. S svojimi glavami bodo plačali nacistični krvniki in vsi njihovi izdajalski pomagači svoje zločinsko delo.

Smrt hitlerjevskega roparjem in mo- rilcem! Smrt našim narodnim izdajal- cem! Smrt Hitlerju in njegovim pri- sklednikom!

Na firerjev rojstni dan 20. aprila 1941

Maja 1941 je vneti skojevec Franček Pintarič, ki si je pozneje nadel ilegalno ime Svaba, prišel na lastno pobudo ko- pati zemljanke v Hamlerjevem gozdu pri vasi Spodnja Ščavnica. Pri delu mu je pomagalo tudi nekaj zvestih mladinc- ev. Kmalu je bil zgrajen bunker, ki je tudi v vojaškem pogledu zanimiv, saj je bilo iz njega možno kontrolirati glavno cesto Gor. Radgona—Maribor.

Nad bunkerjem so zgradili tudi opa- zovalnico na hrastu. Franček je potem s pomočjo svojih sodelavcev demonti- ral strelni lino iz nekega na pol po- rušenega starega jugoslovanskega bun- kerja v Podgradu. Toda lina ni bila primerna, zato so jo zakopali v hlevu Frančkove tete Elize Hamlerjeve (avgusta 1954 so jo odkopali). V bun- kerju so imeli tudi orožje in strelivo. V njem so preizkušali puške in pištole.

Na steni v muzeju visi koledar iz le- ta 1941. V njem je Franček beležil dne- ve ko so delali v bunkerju. Zabeležil je tudi dneve, ko sta ga obiskala vodil- na komunistična iz tega področja Jože Kerenčič-Janko in Stefan Kuhar-Bojan. Petega junija 1941 je bil v bunkerju Kerenčič in dal svoje pripombe.

Ni več radgonskega prvoborca Frančka Pintariča-Svabe in njegovega sotovariša Jakoba Vreče-Tomkisa. Pe- najstega oktobra 1941 sta oba po zvezi J. Kerenčiča odšla v partizane. Sprva sta bila v partizanskem taborišču na Creti, potlej pa so ju dodelili v sestav prvega štajerskega bataljona. Od svoje- ga odhoda pa vse do smrti je Franček vodil dnevnik. Opisal je brežiški pohod, povratek v revirje in prezimovanje l. 41-42. Nadalje opisuje zimske pohode, hajke in srdite spopade z Nemci. Čez zimo je hudo zbolel na pljučih. S tež- kim srcem čaka pomladi, ki končno le pride, a je zadnja v njegovem življe- nju. Dnevnik sklene 19. avgusta 1942. Dne 23. avgusta 42 ugašne njegovo mla- do življenje. Kmetovalec J. Z. iz Holm- ca v Savinjski dolini ga je zastrupil in mrtvega izročil nemški policiji. Poli- cisti so našli dnevnik. Nacisti so ga po- tem prevedli v nemščino in v nemškem prevodu se nam je ohranil. Jakoba Vre- če pa so Nemci na smrt izžerpanega uje- li v okolici Brežic. Tudi temu je botro- valo izdajstvo. Petnajstega novembra 41 je v Mariboru stal pred puškinimi cevmi. Preden pa so odjeknili strelji, si je strgal obvezo z oči in vzkliknil, da ga ni strah umreti za domovino in da hoče zreti smrti v oči.

Stefan Kuhar-Bojan je bil prekmur- ski rojak. Po nalogu PK KPS iz Mari- bora je bil julija 1941 napoten v Prleki- jo. Partijsko vodstvo mu je zaupalo dolžnost sekretarja okrožnega komite- ja KPS za ljutomersko-radgonsko ok- rožje. Hodil je tudi po vaseh in zasel- kih sedanje radgonske občine in orga- niziral odbore OF. Kot bi slutil, da bo moral kmalu umreti, je vlagal v delo vse svoje sile in sposobnosti. Z vsem žarom in delovnim elanom zvestega komunističnega izvajal partijske direkti- ve. V začetku novembra 1941 so ga pri- jeli. In 15. novembra 41, ravno dva dni pred njegovim dvajsetim rojstnim dne- vom so v Mariboru odjeknili strelji. Njegovo truplo in še 34. okrvavljenih teles usmrčenih talcev so upepelili v Gradcu. Zaro z Bojanovim pepelom so

Nadaljevanje na 13. strani

FOTOGRAFIJA Z VPRAŠAJEM

O današnji fotografiji z vprašajem vemo edino to, da je bila posneta nekje na Primorskem. Prikazuje nam grozoten zločin: skupino obešenih talcev. Kdaj in kje se je to zgodilo? Pomagajte nam ugotoviti! K fotografiji z vprašajem, ki je bila objavljena v 5. številki »TV 15«, nam je tovariš Hubert Tomšič iz Trebnjega poslal pojasnilo, da je bila posneta na Catežu pri Veliki Loki. V ozadju je gostilna Ravnikar z gospodarskim poslop- jem. — Hvala za pojasnilo!

KULTURNI OBZORNIK

Pogovor z Ivanom Ribičem

„UKANA“ NA TV?

Pritisnil sem na zvonec. Ivan Ribič, pisatelj in scenarist. Čakal sem, da se odpro vrata v prostore, kjer ustvarja literarna dela človek, ki se je rodil pred enainpetdesetimi leti v Ljubljani. Mož, ki je odložil pero, da bi prijel za puško in se končno posvetil edinemu cilju — pisati. »Nič kaj romantičen ni moj življenjepis,« mi pravi. »Pokalo je in grmelo, tu pa je čisto drugače...«, še doda in pogleda na očiščeno sredi Blejskega jezera.

■ Kdaj ste začeli s pisateljevanjem?
— Ze leta 1937, ko sem objavil v Sodobnosti. Mojo literarno pot je prekinila vojna, ki me je zanesla daleč od pisateljevanja.

■ Studirali ste primerjalno književnost in tudi v pravo ste se poskusili?

— Enkrat sem se res vpisal na pravo, ker me je ta veda zanimala. Kot veste, tudi serija televizijskih filmov »Krivda« sloni na pravniški zmoti.

■ Je obdobje NOB vidneje vplivalo na vaše literarno ustvarjanje?

— Odločilno! Vojna je prav gotovo stanje, v katerem se življenje pojavlja v zelo spremenjeni obliki. Odnosi med ljudmi ter v skupnosti so takrat sami po sebi zelo dramatični. S tem ne mislim reči, da bi morala skozi vojno vsaka generacija. Je pa to boljše, če je življenje manj dramatično. Vojna generacija je pač drugače zorela kot današnja, kar je razumljivo, saj smo živel v bistveno drugačnih okoliščinah. Ne vem pa, če je to prednost.

■ Vas je morda prav to dejstvo kdaj omejevalo v vašem notranjem izpovedovanju?

— Ne, ker se ne pustim omejevati in veteranskega čustovanja ne poznam.

POPRAVEK

V prispevku »Izid ankete« — objavljenem v prejšnji številki našega časnika — je prišlo do neljube pomote. Stavke, v katerem smo zapisali imena nagradencev, se pravilno glasi: PRVO NAGRADO V VISINI 500 DINARJEV PREJME ZDRAVKO VIDRIH IZ LJUBLJANE, DRUGO NAGRADO 400 DINARJEV FRANJO KINCL IZ CELJA, TRETJO NAGRADO V ZNESKU 300 DINARJEV PA DIJAKINJA HEDI ČOŽ IZ LJUBLJANE.

Zaradi tega sem tudi napisal serijo VOS. Narodnoosvobodilna vojna je bila izjemna situacija, v kateri je še včerajšnji študent, uradnik, delavec čez noč postal soigralec na šahovnici s stopetdeset ali dvesto let starimi obveščevalnimi službami in — zmagal.

■ Bi današnja mladina v podobnih situacijah odgovarjala tako kot je vaša generacija?

— Dozdeva se mi, da imamo do današnje mladine vse preveč varuški odnos. Razumljivo pa je, da ne more razmišljati o tem, kako bi se vojskovala, če jo zanimajo drugi problemi. Saj tudi mi pred izbruhom Hitlerizma nismo razmišljali o vojni in o tem, da bo kdaj kdo partizan. Nismo bili izjema, bili smo taki, kot je danes večina mladih ljudi. Mislim, da bi mladina v podobnih okoliščinah ne bila v ničemer slabša od naše generacije.

■ V slovenski literaturi ste obravnavani kot pisatelj in scenarist...

— Veste, na to vprašanje gledamo pri nas zelo ozko. Zakaj na primer scenarist ne bi bil pisatelj?

■ Koliko scenarijev ste napisali?
— Napisal sem jih veliko, realiziranih pa jih je bilo okoli dvajset.

■ Napisali ste več izvirnih scenarijev in manj po literarnih predlogah, kaj ni to v naši filmski praksi izjemno?

— Res je, če izvzamem »Kekca«, so vsi moji scenariji izvirni. Tu je »Dolina miru«, »Kala« (po moji povesti), »Ne joči, Peter«, »Nevidni bataljon« in še in še.

■ Katero je bilo vaše prvo delo po letu 1945?

— Takoj po osvoboditvi sem napisal romansirano kroniko »Ljudje onkraj reke«. To je bil menda edini literarni test, ki je prikazoval Koroško. Žalostno! Za koroške Slovence se razen z občasnimi »protesti« ne brigamo...

■ Pravkar predvaja ljubljanska televizija serijo VOS, za katero ste napisali scenarij leta 1965; bi lahko naredili

primerjavo z novo serijo, ki bo na sporedu aprila?

— V teh novih filmih je predstavitev življenja tistih dni resnično pristna. V prvih filmih smo imeli zelo omejene možnosti. V dvajsetih minutah kolikor smo imeli časa na voljo, je zamišljeno zgodbo težko predstaviti. V zadnji seriji so nam dali za posamezno zgodbo na razpolago petdeset minut. Filmi so naredili na vse, ki so jih že videli, močan vtis. Značilne razmere gorenjskega partizanstva so podane tako, da lahko režiserju Stiglicu samo čestitamo.

■ Kaj je po vašem mnenju značilnost VOS?

— VOS je serija televizijskih filmov o mladi generaciji, sedanjí starejši in srednji. Če si pošten do snovi, lahko potegeš marsikatero podobnost s sedanjim časom. Delati grobih primerjav — na primer »ja, saj mi smo bili čisto drugačni« — ne gre, a mi to še posebno radi delamo. Verjetno smo bili malo drugačni, morda bolj nevedni kot mladina danes. Mene zanima mlad človek, kar je v VOS stalno prisotno, torej se vračam k mladi generaciji.

■ Se vam ne zdi, da je naš človek v partizanskem filmu na večkrat neživljenjski, vzvišeno-patetično heroiziran?

— Morda... Pri VOS, če ga kritično opredelim, nisem imel posebno velikih ambicij. Nastal je iz želje po protiteži tujim vzorom, ki jih neutrudno uvažamo. Sam sem odločno mnenja, da nosi hlastanje za tujimi vzori s seboj nevero v samega sebe. Zakaj ne bi detektivov iz 87. policijske postaje in kavbojev zamenjal naš junak, o katerem nam ni potrebno prav nič lagati. Pri VOS ne gre toliko za akcijo kot za razmišljanje.

■ Menite, da obravnava kulturna sredina scenaristovo delo preveč obrobno?

— Pri meni še nekako gre, sicer pa scenaristovo delo premalo cenijo. Zgodi se celo, da časnikarji zamenjujejo scenografa s scenaristom.

■ Kaj je cilj scenarista, ki piše po literarni predlogi?

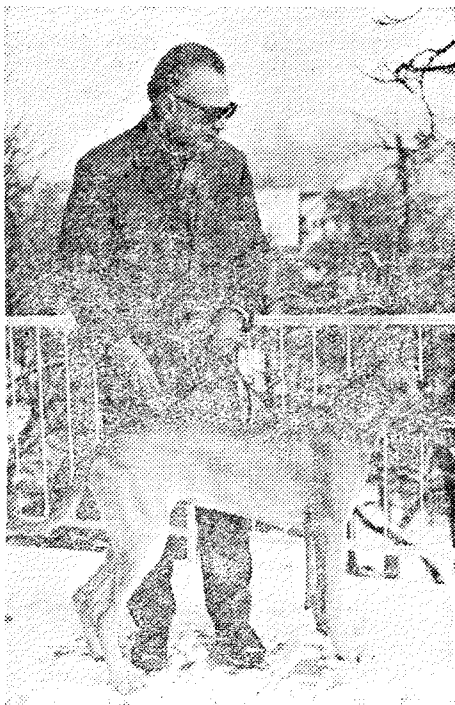
— Vsak scenarij, tudi po literarnem delu, je avtorizirano delo. Režiser naj scenaristovo delo v filmskem jeziku izpove čim zvesteje ideji in duhu literarne predloge. Praktično pa ni moč potegniti ločnice, kje se konča avtorjevo in kje začne režiserjevo delo. Tu gre dvema ustvarjalcema za témo in ne za prestiž.

■ Če se ne motim, boste napisali scenarij po romanu »Ukana«...

— To je samo predlog. Privolil sem, da napišem scenarij po znanem romanu Toneta Svetine. To bo zelo drag načrt, posebno za tako majhen narod, kot smo mi. Pojavila se je ideja, da bi gospodarstvo gorenjskih občin primaknilo svoj delež in omogočilo televiziji uresničiti ta načrt. To pa, da ne bo pomote, je še zelo daleč.

■ Kakšna je vaša predstava filma »Ukana«?

— Moja vizija na filmski trak prenešene »Ukane« je natančno določena in se tudi avtor z njo povsem strinja. Pirotehnika — neretvanski elementi — me v »Ukani« ne zanima. V Svetinovem romanu me zanima en problem: slovenska družba v tem času in biti pravičen do nje, bodisi do tistih na naši strani in onih na nasprotni ter drugih, ki so bili zmleti med obema kamnom. Iz tega viharja potegniti človeka, pri tem

pa naj ne bi težka atmosfera ki je ležala nad to deželo in družbo, nikdar popustila. Z eno besedo: nas zanima predvsem človek.

■ »Ukana« na filmskem platnu je torej zelo velik načrt, saj sta to dve zajetni knjigi?...

— To bo šestindvajset epizod ali šestindvajset enournih filmov, posnetih v barvah. Scenaristične priprave naj bi trajale dve leti, režiser Stiglic bi za priprave potreboval vsaj eno leto, snemanje pa naj bi trajalo šestnajst mesecev. Torej: čez kakih pet let!

■ In proračun?

— Proračun je okviren: okoli milijardo in šeststo milijonov dinarjev. Če računamo, da stane pri nas poprečen film 150 milijonov dinarjev, bi bili ti filmi posneti z dokaj skromnimi sredstvi. Mislim, da ima film »Ukana« vse možnosti, da postane načrt velike vrednosti in da prodre prek naših meja. Opozorjam pa, da tu ne gre za spektakel. Kar bo spektakularnosti, bo samo nujno dramaturško pomagalo pri razpletu karakterjev posameznikov in družbe.

■ Prejeli ste edino zlato areno med Slovenci za scenarij filma »Ne joči, Peter«?

— S tem filmom sam nisem bil popolnoma zadovoljen, ker se mi je zdel v realizaciji zelo stilno neenoten. Še vedno sem najbolj vezan na »Dolino miru«, film izpred osemnajstih let.

■ Vaši načrti poleg »Ukane«?

— Bojim se, da ne bo ostalo kaj dosti časa. Pomislite, da je Tone Svetina vložil v »Ukano« dolgih petnajst ali šestnajst let! Delati bo treba... Drugače pa imam v načrtu sama sodobna dela za televizijo. Eno izmed teh, »Zgodilo se je jutri«, bosta v kratkem pripravili zagrebška in ljubljanska televizija.

Govorila sva še o komercialnosti ali točneje o nekomercialnosti pisanja scenarijev, pa o tem, da sta od vseh literatov, ki so začeli s scenaristiko, ostala v tem poklicu še sama z Zupanom... Potem sva se poslovila. Stopila sem na cesto. Pot od Rečice do Bleda je bila prekratka, da bi lahko uredil vse vtise. Zdelo se mi je le, da sem nekaj pozabil, da sem prehitro zapustil Ribičev dom.

SILVO TERŠEK

ZANIMIVOSTI

Plemenita poteza

Mešani pevski zbor prosvetnega društva »Primorec« iz Trebč in harmonikarski ansambel »Miramar« sta minulo nedeljo priredila koncert v Ljudskem domu v Križu. Čisti dobiček koncerta, v katerem sta sodelovala še domači trio in harmonikarka Dorina Kante, so namenili za zgraditev šole-spomenika NOB v Cerknem.

Desanka Maksimovič:

»Dne 6. aprila 1941 sem bila v Beogradu, v svoji kleti. Slišala sem hrup, vreščanje, potem pa se je vse zlilo v strah in grozo. Med prvimi in drugim bombardiranjem sem se odpravila v svoj rodni kraj Bankovino pri Valjevu. Na poti sem videla trpljenje, paniko, kri... Spominjam se, kako je neka mati osorno vprašala sina, vojaka starojugoslovanske vojske: »Zakaj si se vrnil?« On pa ji je odvrnil: »Nisem mogel nikjer umreti...«

Pesmi in Zveza komunistov

Zvezni mladinski funkcionar Dušan Glamoča je izjavil: »Danes je dovolj, da kdo piše pesmi ali je dober dijak, in že ga sprejmejo v Zvezo komunistov. Delavec mora dolgo in pridno delati, da ga opazijo...«

Spomenik na Petrovi gori

Na kraju, kjer sta bila ustanovljena glavni štab NOV Hrvatske in prva partizanska bolnišnica v Hrvatski, bodo postavili veliko spominsko obeležje. Predvidevajo, da bo izgradnja spomenika na vrhu Petrovac stala okoli štiri milijone dinarjev. V času narodnoosvobodilnega boja je bila Petrova gora zavetišče ranjencev in pribežališče ljudi teh krajev — v njej pa je pokopanih okoli 1.700 partizanov in 2.500 žrtev fašističnega terorja.

Natalija Aranbasarova

Objavljamo fotografijo sovjetske igralkice Natalije Aranbasarove, ki je doma iz Kazahstana. Prav tam je nekdanja živila Manšuk, mlada junakinja druge svetovne vojne. V Sovjetski zvezi so nedolgo tega posneli film »Pesem o Manšuk«, ki prikazuje življenje in smrt tega komaj dvajsetletnega dekleta. S svojo junaško smrtjo si je pridobila zlato zvezdo sovjetskega heroja. Režiser filma je Mažit Bagalin, v glavni vlogi nastopa Natalija Aranbasarova.

De Gaulle in pravljica

V pariških knjigarnah se je za novoletne praznike pojavila nenavadna pravljica. To je knjižica, katere avtor je Charles de Gaulle. Pravljica se začne takole: »Bila je nekoč Francija... Narodil so kot gospe, bolj ali manj lepe, dobre in pridne... Ali med narodi ni bilo nikoli lepše, boljše in pridnejše od gospe Francije...« To je pravzaprav začetek sporočila, ki ga je 24. decembra 1941 general de Gaulle iz londonskega radia namenil »otrokom« okupirane Francije. Takrat je bil vodja »Svobodne Francije« v odporu proti Hitlerju. Lani, nekaj mesecev pred smrtjo, je nekdanji predsednik francoske republike razpravljal s svojim založnikom o tiskanju tega sporočila v obliki pravljice za majhne Francoze. Po njegovi smrti je pravljica izšla! Mogoče bi morali napisati še eno pravljico, ki bi začela takole: »Bil je nekoč... de Gaulle!«

PARTIZANSKA LJUDSKA PESEM

ZADNJE SLOVO

Skopali grob smo brez lopate,
z rokami zgrebli smo zemljo
in solze smo točili nate,
tovariš dragi, za slovo.

Ta kri, tovariši, prelita
ni v rodno prst bila zama:
da borba ta bo zmagovita,
prisegamo na šmarni dan!

BLAŽ OSTROVRHAR

Opomba: Dne 15. avgusta 1943 je padel nad Gorenjo Brezovico namestnik komandanta Gorenjske brigade Milan Našič, doma iz Tržiča. »Vedno sem trpel, zdaj pa je konec trpljenja...« so bile njegove zadnje besede. Hudo ranjen v trebuh ni upal na ozdravljenje, zato se je sam ustrelil.

Na Krimu temna je gomila,
pod njo leži mlad partizan,
ga krogla laška je ubila
na sončno lep poletni dan.

Izstrelitev medcelinske rakete SS-13

V Sovjetski zvezi so konec novembra, kot poroča ameriško obrambno ministrstvo, izstrelili medcelinsko balistično raketo, ki je letela približno 9.000 km daleč in naposled padla v Tih ocean severozahodno od Midwajskega otočja. Predstavnik Pentagona je izjavil, da gre v tem primeru za prvo izstrelitev izpopolnjenega medcelinskega balističnega projektila SS-13, ki uporablja trdo gorivo, v konici pa ima več atomskih bojnih glav, ki se med poletom ločijo od osnovnega izstrelka in vsaka zase nadaljuje pot proti svojemu cilju. Sovjetska raketa SS-13 je zelo podobna ameriskemu medcelinskemu izstrelku minuteman III. Po dosedanjih obveščevalnih podatkih naj bi Sovjetska zveza imela kakih 100 izstrelkov SS-13, 800 izstrelkov SS-11, 300 izstrelkov SS-9 in 200 izstrelkov starejšega tipa na tekoče gorivo.

Ameriški vohunski satelit je odpovedal

V Pentagonu so objavili, da ameriški vohunski satelit, ki so ga 6. novembra izstrelili z namenom, da nadzira Sovjetsko zvezo in Kitajsko, ne deluje tako, kot so pričakovali.

Satelit, ki so ga z raketo Titan-3 v največji tajnosti izstrelili 6. novembra iz oporišča Cape Kennedy, tehta 816 kg. Zadrževal naj bi se skoraj 40.000 km visoko nad jugovzhodno Azijo, odkoder bi lahko obvestil Ameriko in jo alarmiral o izstrelitvi kake sovjetske ali kitajske rakete že 30 minut prej, preden bi ta priletela nad ZDA. Dosedanji sistemi alarmiranja so dajali le 15 minut časa, kar pa že skoraj ni več zadostovalo za pravo protiprojektilsko obrambo in izstrelitev »maščevalnih« rak. Satelit naj bi s svojimi infra rdečimi senzorji takoj zaznal izpušne pline raket ob njihovi izstrelitvi in podatke o tem sporočil neki postaji na kopnem, ta pa poveljstvu ZDA.

Satelit je odpovedal, ker ne leta dovolj visoko, in zato svojega poslanstva ne more opravljati uspešno. Če pa bi bilo vse tako, kot so bili pričakovali, bi že v naslednjem letu izstrelili še en tak satelit, ki pa bi imel nalogo, da registrira morebitno izstrelitev projektilov iz podmornic, ki bi se približale ameriški obali. To bi bilo storjeno petnajst minut, preden bi jedrske rakete padle na cilje.

Težave z evropskim zračnim »avtobusom« BAC-311

Britanska vlada je odklonila sodelovanje pri gradnji potniškega letala BAC-311, češ da je ta zadeva predraga. Znano je, da so k temu projektu pritegnili tudi mostarsko tovarno Soko. Britanska vlada utemeljuje svoj sklep z ugotovitvijo, da bi jo to stalo 144.000.000 funtov šterlingov.

Laburistična opozicija je z odločitvijo vlade zelo nezadovoljna, češ da je to zelo slab sklep za »dobro letalo z veliko transportno zmogljivostjo«.

Ameriški tanki namesto francoskih

Med grško in francosko vlado je bilo glede dobave 100 francoskih srednjih tankov AMX-30 za potrebe grške vojske že skoraj vse dogovorjeno, ko so pogodbo nenadoma razveljavili. To je storila grška vlada zato, ker so medtem Združene države Amerike sklenile v Grčijo ponovno pošiljati svojo vojaško pomoč. Tako bo grška vojska namesto 100 francoskih tankov AMX-30 dobila 300 ameriških tankov M-48.

Izstrelitev rakete minuteman-III

Nekaj dni za tem, ko so Sovjeti izstrelili svojo raketo SS-13, so isto storili še Američani. Iz oporišča Cape Kennedy so namreč izstrelili raketo minuteman-III s tremi bojnimi glavami, ki so zadele svoje cilje na Tihem oceanu kakih 8.000 km daleč od izstrelišča. Čeprav ni na voljo nobenih drugih podatkov, je le znano, da je prva skupina baterij takih raket od lanskega leta dalje razmeščena na območju neke letalske baze v Severni Dakoti.

Po mnenju nekaterih tujih vojaških strokovnjakov je svojevrstna posebnost sedanega vesoljskega obdobja v tem, da »tank, dinosaurus na dizelski pogon, še ni prežan z bojišča.«

Nasprotno od tega. Tankov je čedalje več. Nenehno jih izpopolnjujejo in izboljšujejo. Zato postajajo tankovski boji vse bolj zamotana zadeva.

Navzlic temu mnogi tuji vojaški strokovnjaki sodijo, da »dinosaurus na dizelski pogon« nima bodočnosti, ker ga bo spodrinil helikopter. Raziskovalci izhajajo iz tega, da bo v sodobnem boju izredna manevrska sposobnost propeler-skih strojev, združena z ogromno bojno močjo, prevladovala nad oklepom »počasni« tankov in njihovo oborožitvijo.

Skratka, gre za neposredno uporabo helikopterjev v vseh oblikah ofenzivnega in obrambnega boja, med drugim tudi v boju s tanki in drugimi oklepnimi vozili.

Vojaški strokovnjaki trdijo, da se helikopter v okoliščinah, ko je vse razbito, ko so ceste neuporabne, zemljišče pa radiacijsko zastrupljeno, hitreje

Dva sodobna helikopterja med poletom

giblje kot katerikoli drugo bojno vozilo. Razen tega pa nobeno drugo kopensko ali zračno bojno vozilo ne more imeti na sebi toliko najrazličnejšega orožja in ga uspešno uporabljati, kot je to primer s helikopterjem. Le-ta ima lahko celo protitankovsko orožje. Potemtakem zmore uničiti in obvladati najraznovrstnejše cilje.

Za boj z nasprotnikovimi tanki v tujih armadah že sedaj pripravljajo transportne helikoptere kot letede platforme z raznovrstnim učinkovitim orožjem oziroma oklepna vozila, ki lahko letajo v vsakršnih vremenskih okoliščinah, podnevi in ponoči. Mednje spada tudi ameriški helikopter iroquois, ki ima na obeh straneh trupa vodljive protitankovske rakete.

Velika Britanija ima v te namene helikoptere wessex, oborožene z vodljivimi in nevodljivimi protitankovskimi raketami in mitraljezi, Francija pa helikoptere tipa alouette III, ki so oboroženi z vodljivimi raketami in protitankovskim topom kal. 20 mm. V zvezi s tem je treba omeniti nove francosko-britanske helikoptere WG-12 in SA-340.

Konstruktorji si zlasti prizadevajo, da bi čim bolj izpopolnili sistem streljanja in v te namene uporabljajo razne radioelektronske naprave in laserske daljinomere. Po pisanju tujega tiska je mogoče sklepati, da so na primer v Franciji preskusili žiroskopsko merilno napravo, katere optični sistem omogoča razlikovanje komaj 2 X 3 metre velikih ciljev iz razdalje 12 kilometrov. V ZDA so merilno napravo združili z laserjem, s katerim lahko določajo koordinate z natančnostjo do enega metra.

Tuji vojaški strokovnjaki že pripravljajo navodila za taktično uporabo helikopterjev, namenjenih za boj s tanki in drugimi oklepnimi vozili.

V tujini prevladuje mnenje, da bi pri napadu kazalo tankovskim in pehot-

Obrambna vzgoja

Bodo helikopterja pokončali oklepne dinozavre?

nim bataljonom dodati po 3—4, brigadam pa 12—15 helikopterjev.

Pred začetkom napada naj bi bili helikopterja prikriti in pripravljeni na izvajanje nalog. Med napadom se premeščajo skokoma, po potrebi pa napadajo nasprotnikove oklepne enote in nadomeščajo izločene bojne rezerve. Helikopterja se svojim ciljem bližajo nizko pri tleh in se prikrivajo za vzpetinami, v rečnih strugah in med drevjem, napadajo pa v skupinah ali parih in si tako medsebojno pomagajo.

V obrambnih bojih je helikopterja najbolj uporabljati osredotočeno. Nasprotnikove tanke bodo napadali na njihovih zbirališčih, med vožnjo in ob njihovem napadu. To nalogo pa helikopterja izvajajo v tesni povezavi z drugimi kopenskimi enotami.

Ce se enote umikajo s svojih obrambnih položajev, potem je helikopterja mogoče poslati v boj s prodirajočim sovražnikom. Helikopterja se pomi-

kajo skokoma in napadajo sovražnika, predvsem pa njegove prednje tankovske enote.

Posebno pozornost posvečajo uporabi helikopterjev za desante. Njihova naloga je med drugim tudi v tem, da zadržujejo sovražnika in da z napadi po njegovih tankih ščitijo svoje desantne enote, dokler niso pripravljene za boj.

Helikopterja je mogoče v boju s tanki koristno uporabljati tudi za trosenje po tleh protitankovskih min. V te namene so uporabne vse vrste helikopterjev.

Čas bo pokazal, če bodo helikopterja postali tisto orožje, ki bo tankom namenilo usodo dinosaurov. Tuji vojaški strokovnjaki namreč zatrjujejo, da helikopterja lahko opravljajo vrsto nalog mnogo uspešneje od drugih kopenskih bojnih vozil in da so enako učinkoviti v napadu in obrambi.

KRASNAJA ZVEZDA

Strup v žilah ameriške vojske

NARODNA ARMIIJA je v zadnjih dveh številkah objavila članek, ki ga je povzela iz ameriškega tednika NEWS WEEK in ki se nanaša na čedalje večje težave, s katerimi se morajo Američani spoprijemati v Južnem Vietnamu.

Odkar je ameriška vojska skupno z južnovietnamskimi enotami lansko pomlad vdrila v Kambodžo, v Vietnamu ni bila izvedena nobena večja akcija, sile FNO so zadržale prejšnje ozemlje in na nobeno polkovno zastavo ni bilo treba pritrčiti medalje. Še več. Prav v tem obdobju so morale ameriške enote izprazniti nekaj svojih oporišč, razen tega pa so imele zaradi nesreč in nasprotnikovih min sorazmerno še največje izgube. V tem času so med pripadniki ameriških enot odkrili vrsto raznih zlorab v zvezi s podeljevanjem odlikovanj oficirjem, čedalje več je vojakov, ki uživajo mamila, v disciplinskem in moralnem oziru pa ameriška vojska ni bila še nikoli tako na tleh, kot je sedaj.

Nixonova administracija je v zadnjem času sprčo neugodnih vesti, ki prihajajo iz Vietnoma, tako zaskrbljena, da je v Vietnam poslala brigadnega generala Alexandra Hayga z nalogo, naj na kraju samem ugotovi, kaj se tam dogaja. Ko se je general vrnil, je sicer poročal, da so ameriški vojaki še vedno dobri, če je treba poprijeti, vendar je le očitno, da ti vojaki pripadajo vojski, ki morda ni premagana, vendar v kateri še nikoli dotlej ni bilo tolikšne zmede.

V bojnih enotah le vsak deseti vojak

Ironija je toliko večja, ker spada v bojne enote od 340.000 mož, kolikor jih je sedaj v Vietnamu, samo kakih 35.000 ali vsak deseti. To pomeni, da imajo zelo malo vojakov po zasedah in v patroljah, medtem ko jih je največ v globokem zaledju, kjer zabijajo čas v lenarstvu, dolgočasu in poležavanju. Prav zato se vdajajo mamilom in počenja rosnje izpade. Hkrati s tem, da sta se bojni duh in disciplina zalednih enot znašla na psu, vojaki v bojnih enotah kažejo čedalje manj pripravljenosti, da svoja življenja tvegajo za tiste, ki so ostali v zaledju ali pa doma.

Nekateri starejši oficirji se resno prizadevajo, da bi se približali novi generaciji, toda mnogo številnejši so tisti starejši oficirji in podoficirji, ki so se od mladih povsem odtujili. Ti oficirji in podoficirji pa so povrh vsega nezadovoljni tudi zato, ker v vojski posvečajo le malo pozornosti krepitevi ofenzivnosti, kar naj bi se odražalo tudi v večjem številu ubitih sovražnikovih vojakov, namesto da skrbje le za to, da bi bile lastne izgube čim manjše.

Za ameriško vojsko je značilno, da jo proti koncu vsake vojne prevzema demoralizatorski duh. Težave, s katerimi ima opravka sedanja ameriška vojska v Vietnamu, pa so mnogo večje od vseh navšečnosti, s katerimi so se morali Američani spoprijemati med umiki v prejšnjih vojnah. Postopek v zvezi z

umikom iz Vietnoma utegne biti dolgo-trajnejši, počasnejši in nevarnejši kot med drugo svetovno in korejsko vojno. Po drugi strani pa so nekatere težave, s katerimi je sedaj obremenjena ameriška vojska v Vietnamu (zlasti to velja za uživanje mamil in rasne spopade), posledica hude nacionalne bolezni, za katero skorajda ni upanja, da bi jo bilo moč ozdraviti.

Najhuje pa je bržkone to, da ameriška vojska ni še nikoli doslej občutila grenkobe, žalosti in razočaranja sprčo umika, ki je podoben porazu. V zvezi s tem je neki višji ameriški oficir v Saigonu izjavil: »Vietnam je postal strup v žilah ameriške vojske.«

Taktika »preišči in lenari«

Sedanje težave, s katerimi se ubada ameriška vojska, je v neki meri mogoče pripisovati nedelavnosti, lenarstvu in dolgočasu, še bolj pa temu, ker le malo vojakov verjame v potrebo po taki vojni. Neki poročnik iz 22. pehotnega polka je v zvezi s tem dejal: »Vojaki so zelo slabo poplačani za tisto, kar tvegajo na bojišču. Vemo, da bo življenje teklo dalje tudi še potem, ko nas ne bo več. Zakaj bi se po vsem tem pustili ubiti?«

Polkovnik Joseph Ulatoski, poveljnik 2. brigade 25. divizije, pa je dodal: »Ko so oficirji leta 1967 pošiljali vojake v boj, jih pri tem ni niti najmanj skrbelo, kaj vojaki čutijo in mislijo. Toda sedaj si na vse pretege prizadevamo, da bi vojake prepričali, zakaj je treba to storiti, in iščemo nove načine, kako uresničevati ukaze. Če ne bi ravnali tako, vas ljudje ne bi ubogali, ko bi jim ukazali, naj izvrše svojo nalogo.«

Taktika »preišči in lenari« ni več monopol južnovietnamskih enot. Znani so primeri, ko so vojaki odpovedali poslušnost in niso hoteli v boj, posledica tega pa je bila, da so v boju zatajile tudi kompletne enote. Še pogostejši so primeri, da mladi oficirji in podoficirji kar »pozabijo« na ukaz. Tako na primer je v septembru deseter Douglas Michels prispel s svojo patroljo blizu komandnega mesta 101. Zračnodesantne divizije, ko so mu ukazali, naj se povzpne na neki hrib. Desetar je vedel, da je bil sovražnik tam pustil mine presenečenja in da je ena izmed njih prav tistega dne ubila nekega ameriškega vojaka. »To sploh ni bilo potrebno,« je kasneje pripovedoval, »in če bi ubogal, bi utegnil izgubiti kakega svojega vojaka.« Zato se je povzpnel raje na sosednji hrib, od koder so ga v zaledje prepeleli s helikopterjem.

Nesreče in poškodbe

V ameriških enotah, ki so v Vietnamu, v zadnjem času čedalje bolj narašča število smrtnih primerov in poškodb, ki so posledica raznih nesreč in nezdod. Tako na primer je neka brigada 25. divizije samo v dveh mesecih izgubila enajst vojakov v bojnih akcijah, kar devet pa jih je bilo ob življenju zaradi nepredvidnega ravnanja z orožjem.

(Konec prihodnjic)

in ljudska zaščita

S SEJE PREDSEDSTVA RO ZRVS SLOVENIJE

Za uveljavitev pravičnega statusa ZRVS

Kot je »TV-15« že na kratko poročal, je bila 26. januarja seja predsedstva republiškega odbora ZRVS Slovenije. Na seji so obravnavali poročilo o delu organizacije lani in o delovnem programu letos; to bo med drugim na dnevnem redu na bližnjem zasedanju republiškega odbora.

Med največje uspehe ZRVS lani sodi uspešna izpolnitev strokovnega programa. Lani se je predavanj udeleževalo povprečno 80 % članov. To pa še ni dokončen podatek o dejansko predelanem programu, saj so vsi drugi obdelali predpisani program po reviji »Naša obramba«. Povrh tega so posamezne občinske organizacije imele še svoje dopolnilne programe (tehnični zbori, ogledi taktičnih vaj, streljanje itd.). Izpiti, ki bodo kmalu končani, pa bodo dali pregled nad opravljenim delom.

Program vzgoje rezervnih vojaških starešin v Sloveniji je bil nedvomno na strokovni višini, saj so decembra v Beogradu na posvetovanju vseh dejavnih strokovnih služb za vseljidski odpor sprejeli takšne oblike in vsebino strokovne vzgoje, kakršne smo uvedli pri nas. To je lepo priznanje komisiji za strokovni program pri RO ZRVS Slovenije.

Komisija za kadrovska in splošna vprašanja je pripravila 316 predlogov za odlikovanja; vsi so bili sprejeti — celo več: stopnje za odlikovanje pri osmih predlogih so bile celo zvišane.

Zelo uspešno so opravili nalogo za ureditev življenjskih razmer vojaških starešin, upokojenih, preden so izpolnili delovno ali starostno dobo. Republiška organizacija je končala obsežno pripravljeno delo z zbiranjem podatkov na bazah. Republiški odbor je z dokumentiranim poročilom opozoril republiške in zvezne organe na perečo ureditev, nakar so bili sprejeti pomembni sklepi in pričakovano, da bo zadeva kmalu urejena za vso državo.

Pri obrambni vzgoji prebivalstva je organizacija odkrila nova delovna področja, predvsem za delo z mladino — v šolah in v nešolskih organizacijah. ZRVS s svojimi člani sodeluje pri izpolnjevanju programa vseljidske obrambe v gospodarskih organizacijah, krajevnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah.

Organizacija ZRVS je s svojo dejavnostjo prodrla v sleherno celico vseljidskega odpora; zato pa so na seji predsedstva odločno zastavili vprašanje, ali je upravičeno, da Zveza rezervnih vojaških starešin ni priznana ter upoštevana kot družbenopolitična organizacija. Zdi se neverjetno, vendar ZRVS ne obravnava enakovredno z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami. Tako mora organizacija trčati svoje sile še v prizadevanjih, da dokazuje svojo upravičenost, ko bi jo naj upoštevali v proračunih. Obsega in koristi dela ZRVS z njenim številnim članstvom pa sploh ni mogoče dovolj oceniti. Ali je mogoče popolnoma spregledati ugotovitve VI. kongresa ZKS in IX. kongresa ZKJ, po katerih je obramba sestavna sila samoupravljanja, vseljidski odpor pa edina mogoča oblika uspešnega odpora in da so priprave na vseljidsko obrambo sestavni del našega političnega delovanja? Pozabljajo tudi besede predsednika Tita, ki je v pozdravnem pismu V. kongresu ZRVS Jugoslavije napisal: »Vaša zveza lahko v sodelovanju z drugimi družbenopolitičnimi organizacijami veliko prispeva za krepitev moralnopolitične enotnosti naših narodov in narodnosti, za razvoj jugoslovanskega socialističnega patriotizma, za gojitev revolucionarnih tradicij narodnoosvobodilne vojne, za utrjevanje duha borbenosti in prepričanja, da je ljudstvo nepremagljivo — enotno in odločno, da brani svojo svobodo, neodvisnost in samoupravni socialistični razvoj. Rezervne starešine morajo tudi v prihodnje nenehno in vztrajno izpolnjevati svojo vojaško strokovno usposobljenost ter poglobljati svojo ideološkopolitično zavest, da bodo lahko še z večjim uspehom urili ter usposabljali vse ljudstvo, zlasti mladino, za obrambo naše države.«

Predsedstvo RO ZRVS je sklenilo, da je treba izkoristiti vse priložnosti za uveljavitev pravičnega statusa ZRVS zdaj med pripravami za spremembo ustave.

Po novem delovnem programu ZRVS Slovenije prevzema prirejanje tekmovalnih najboljših občinskih organizacij. Tako bodo imeli najprimernejša merila in zagotavljali bodo najbolj nepristranske pogoje za udeležbo na tekmovanju. Če tekmovalni v okviru ZRVS ne bodo uvedli po vsej državi, jih bo vseeno pripravila naša republiška organizacija.

Pri vsem letošnjem delu ZRVS je velik poudarek na tem, da bo treba kar najbolj proslaviti 30-letnico ustanovitve JLA. Pri sklepnih proslavah bi naj sodelovalo kar največ rezervnih vojaških starešin; zato bo strokovni pouk prilagojen časovno tako, da bo program z izpiti končan prve dni decembra. — Letos je treba v dejavnosti ZRVS upoštevati tudi priprave na volitve občinskih odborov.

Predsedstvo RO ZRVS je imenovalo nov založniški svet Partizanske knjige: Stanko Petelin, Zdravko Klanjšček, Vladimir Lakovič, Ciril Cvetko, Karel Grablješek, Ivo Kerč in dva zastopnika IZDG. Nadalje je bil določen uredniški odbor Naše obrambe: odgovorni in glavni urednik Stanko Petelin in člani: Ivan Franko, Franjo Kranjc, Ivo Kerč, Mile Pavlin, Milko Stolf, Jože Švigelj, Robert Bohanec, Ciril Zabret in Lojze Pretner.

MILAN GUČEK

ZMAGA TOMŠIČEVE PRI RAJHENAUU

V zadnji številki »TV 15« je bil končan feljton pod gornjim naslovom, zaradi pomanjkanja prostora pa so izostale pripombe, ki jih zato objavljamo v današnji številki.

¹ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI., knjiga 6., strani 203, 205, 206 in 207, izvirnik v arhivu IZDG v Ljubljani.

² Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI., knjiga 6., strani 87, izvirnik hrani Zgodovinski arhiv CK ZKS.

³ Franček Sajc: Ustanavljanje novih brigad in divizij, Borec 1953, str. 276.

⁴ Dnevnik Nandeta Sedeja, prepis hrani Zgodovinski arhiv CK ZKS.

⁵ Notranjski odred, dve četi taborili na Tebečniku pri Babnem polju, ena pa na Padežu, je skupaj s Tomšičevo deloval od aprila 1943. Četi s Tebečnika sta se pridružili 3. bataljonu 11. aprila pri Križni jami, 2. maja pa odšli prek Travnice gore čez Pugled na Dolenjsko. 9. maja 1943 so bili borci pri Dobrniču in na Rdečem Kalu začasno razdeljeni po bataljoni. Ko je prišla k brigadi tudi četa s Padeža, pri kateri je bil komandant odreda Gregor, pride do ustanovitve 4. bataljona. Za namestnika komandanta je bil imenovan dotedanji namestnik komandanta 3. bataljona Mirko.

⁶ Franček Sajc: Ustanavljanje novih brigad in divizij, prav tam.

⁷ Dnevnik Nandeta Sedeja.

⁸ Poročilo štaba XI. armadnega korpusa z dne 24. junija 1943 višjemu poveljstvu oboroženih sil »Slovenija-Dalmacija« o boju pri Topli Rebi in podobno poročilo z dne 26. junija 1943.

⁹ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI., knjiga 6., strani 298 in 300.

¹⁰ Poročilo štaba XI. armadnega korpusa z dne 26. junija 1943 višjemu poveljstvu oboroženih sil »Slovenija-Dalmacija« o čiščenju predela Smrečnik-Rampoha in o boju pri Onetu.

¹¹ Zbornik dokumentov in podatkov o narodnoosvobodilni vojni jugoslovanskih narodov, del VI., knjiga 6., stran 300.

¹² Dnevnik Nandeta Sedeja, prepis v Zgodovinskem arhivu CK ZKS.

¹³ Dnevnik Milana Dolence v mapi »Zgodovina 3. bataljona Tomšičeve«, prepis, Institut za zgodovino delavskega gibanja v Ljubljani, F 336/I.

¹⁴ Dnevnik Borisa Nikiča (Nika Siliha), IZDG, F 336/I.

¹⁵ Iz citiranega Sajcovega sestavka o Ustanavljanju novih brigad in divizij.

¹⁶ Po dnevniku dr. Milana Dolence je bila ta sprememba izvedena 15. julija 1943, IZDG, F 336/I.

¹⁷ Po izjavi Ignaca Horvata-Jureta je bil pri Rajhenauu ranjen komandir 3. čete 3. bataljona Jože Novak-Miha; dr. Stanko Pirc pa je izjavil, da je bil ranjen še neki borec iz 2. bataljona, in sicer mu je bila prestreljena nadlaktica. Bolničar Albin Polc-Pajfa mu je pomotoma vbrizgnil serum proti kačjemu piku, nato pa je dobil še injekcijo proti tetanusu.

¹⁸ Vendarle tudi radioodajna postaja. Lojze Herman — Dušan, ki je bil ob bitki pri Rajhenauu politkomisar 1. čete 1. bataljona Tomšičeve brigade, mi je izjavil, da je ob tisti priložnosti tuji sam ujel enega Italijana in da se dobro spominja tudi radioodajne postaje in radiograma, s katerim je italijanski telegrafist prejel nekaj minutami javil položaj enote. To mi je potrdil tudi polkovnik Vlado Kogoj, tedaj komandir 1. čete 1. bataljona Tomšičeve. Tudi on govori o ujetem italijanskem vojaku, katerega je zbeza izpod nekega leskovega grma, radioodajna postaja pa je videl na lastne oči. Še prav čuditi so se tisti krami na mulah, bili pa so to prav veliki akumulatorji. Menda je bila ta radioodajna postaja nato poslana v Vrhovni štab S tem je zaplemba radioodajne postaje v bitki pri Rajhenauu dokončno potrjena.

¹⁹ Tovariše, ki vedo še kake zanimive podrobnosti iz te bitke, prosim, da mi jih sporočite na naslov: Benito Mussolini, RTV Ljubljana, Tavčarjeva 17, soba 401, Ljubljana 61000.

Kako se je fašistična Italija polastila Etiopije

Letos bo minilo 35 let, odkar je fašistična Italija zavzela Etiopijo (oziroma Abesinijo, kot smo takrat govorili). Kratek pogled na razvoj vojne v Etiopiji utegne biti zanimiv tako za tiste, ki so takratne čase doživeli, kakor za mlajše, ki so o tem le slišali ali brali. Članek, ki ga objavljamo, je povzet po virih iz naprednega italijanskega tiska.

General De Bono je s svojo vojsko čakal na odločitev političnega vodstva. Povelje za napad se je skrivalo v besedilu brzojavke: »Prejeli vaše poročilo«. V Eritreji in Somalijski zbrana fašistična vojska je štela več kot 20.000 mož ali 17 divizij. Imela je 6000 mitraljezov, 700 topov, 150 tankov, 150 letal, 2300 tovornjakov in 6000 mezgov. Pod njenim poveljstvom so bili tudi oddelki domačih askarov. V veliko pomoč ji je bilo približno 50.000 italijanskih delavcev, ki so za delo prejeli po 45 lir na dan, t.j. petkrat več kot so v povprečju prejeli doma. Nihče ne ve povedati, koliko ton strupenega yperita so pripeljali v Massauo. Prav tako nihče več ne ve, koliko deklin je pripeljala s sabo signora Mira, »direktorica« edine javne hiše za vojaščino. Navadnim vojakom je stregla za deset lir zjutraj, podoficirjem za dvajset popoldne in oficirjem za trideset zvečer. Kaj hočete, tudi s tem so znali krepiti udarno moč svoje vojske!

Nešifrirana brzojavka je prispela 30. septembra 1935 zvečer. Dva dni pozneje je Mussolini zbral dvajset milijonov Italijanov (tudi tukaj se poslužujemo italijanskih virov — op. pisca) in označil svetu, »da smo z Etiopijo imeli potrpljenje celih štirideset let«. Dne 3. oktobra ob petih zjutraj je tega bilo konec. De Bonova vojska je na 60 km dolgi fronti prešla mejno reko Mareb. Ne tedaj ne pozneje ni Mussolinijeva vlada izdala kakršnegakoli ultimata. Haile Selassie je svoji vojski ukazal, naj se umakne za 30 km na vsej črti, da bi svetu dokazal, kdo je napadalec. Hrabri ras Sejum je s solzami v očeh zapustil Aduo, ki so jo Italijani zasedli 6. oktobra. Iz Somalijske je prodiral general Graziani, ki je na poti proti Hararju zasedel Dolo in Gerlogubi.

Prvi kvizlingovec

Dne 8. oktobra, ko še ni bilo nobene resne bitke, se je vdal negušev zet, ras

BENITO MUSSOLINI V POZI ZMAGOVALCA. K zmagi nad Etiopijo si je pomagal s strupenimi plini, ki pa jih je javnosti prikrival in govoril samo o novih »okrepitevah«.

Gugsa. To je bil prvi kvizlingovec. Bojno črto je prešel dvignjenih rok in z vsemi svojimi enotami. Na Mussolinijev ukaz so mu morali izplačati tristo tisoč tolarjev, kar pomeni sedanjih dvesto milijonov lir. Izdajstvo pa bi moral storiti med borbo z rasom Sejumom. Zadevo je izvohal etiopski konzul v Asmari, ki je takoj odletel v Adis Abebo in pokazal cesarju zadevna bančna potrdila. Cesar ni mogel verjeti, da je to res in je okleval. Medtem je izdajalec zvedel, kaj se dogaja in je pohitel.

Cesar Haile Selassie leta 1935

Fašisti so bili jezni, ker jim je pokvaril načrte, vendar so kljub temu izkoristili njegovo izdajstvo tako v moralnem kot v strateškem pogledu. Gugsa je odvedel s seboj tudi švicarskega inženirja Fernanda Bietryja, ki je vodil gradnjo ceste iz Dessijaja v Adis Abebo. Ne te ne ostalih cest, katerih gradnjo je vodil, še ni bilo na tedanjih zemljevidih.

Formalni povod za etiopsko vojno je bil spopad v zvezi z vodnjaki pri Ual Ualu, ki je zahteval dvajset smrtnih žrtev pri Italijanih in nad sto na etiopski strani. To se je zgodilo v času, ko je Društvo narodov nameravalo poslati na mesto posebno komisijo, ki naj bi pomagala določiti mejno črto. Še danes ne vedo, kdo je začel streljati. Sicer pa to ni niti najmanj važno. Ze Macchiavelli je ugotovil, »da v vojni ni treba obsojati tistega, ki je prvi ustrelil, marveč tistega, ki je dal povod za streljanje«. Burzazno nacionalistična Italija, ki je hotela postati čimprej enaka velikim evropskim sosedam, je bila napadla Etiopijo tudi leta 1896, vendar brez uspeha, ker je general Baratieri dočkal strahovit poraz pri Adui. Haile Selassie je dejal po vrnitvi iz Evrope leta 1924, da so mu poznane italijanske priprave za vdor iz Somalijske in iz Eritreje. Te načrte je koval Mussolini vse od svojega prihoda na oblast. De Bono omenja v svojih spominih, da je računal na napadom že leta 1930, ko se je negušu upri ras Olie. Pripomnil pa je, da po njegovem mišljenju še ni nastopil primeren trenutek, ker niso bili pripravljeni. Leta 1932 ga je Mussolini poslal v Vzhodno Afriko, da bi na kraju samem preučil razne alternative načrta za napad. Po povratku je vprašal Mussolinija: »Ali me ne boš imel za prestarega, če se bomo vžgali tam doli?« »Nikakor ne,« mu je odgovoril, »ker ne bomo izgubljali časa.« Do spopada pri Ual Ualu je dejansko prišlo leta 1934. Potreben je bil še samo primeren izgovor kot v basni o jagnjetu in volku. Mussolini je tedaj izjavil: »Ne bi se odrekel vojni, četudi bi mi ponudili vso Etiopijo na srebrnem krožniku.«

Leta 1935 je Haile Selassie imel na voljo sedem armad, ki so jim poveljevali stari »gospodje vojn«. Ti so bili sprti med seboj in videli so le svoje lastne koristi. Moderno usmerjeni cesar je bil še premalo časa na oblasti, da bi njegovo prosvetljenjsko delo moglo roditi uspeh. Društvo narodov v Zenevi ni imelo dovolj moči, da bi se uprlo fašistični Italiji. Prepovedalo je dobavljanje orožja obema stranema, vendar je to pomenilo udarec samo za Etiopijo. Italija je namreč proizvajala dovolj orožja za takratne potrebe. Etiopija je kupila nekaj orožja pri zasebnih preprodajalcih in še nekaj pri »državi«, ki je izstopila.

Nadaljevanje na 10. strani

Kako se je fašistična Italija polastila Etiopije

(Nadaljevanje z 9. strani)

Iz Društva narodov. Kaže, da je ta država bila italijanska zaveznica, Hitlerjeva Nemčija. Etiopska vojska je razpolagala z 250 topovi, 14 neoboroženimi letali ter nekaj oklepnimi avtomobili in tanki FIAT 3000 (obojih skupaj je bilo 15). Italijanska vohunska služba je razen tega operirala s podplačevanjem na debelo. Poleg že omenjenega rasa Gugse so prešli na nasprotno stran številni manjši velikaši.

Samosvoji etiopski rasi

Etiopski cesar se je zavedal svoje nemoči. Izbral je edino uporabo vredno taktiko in zaukazal poveljnikom, naj se izogibajo frontalnim spopadom. Rekel jim je, naj sovražnika spustijo čim dlje v notranjost, nato pa ga nadlegujejo ob bokih. Toda rasi se niso dosti ozirali na te modre nasvete. Bili so mu največkrat sovražni, pa tudi starokopitni in so se zaradi tega ravnali bolj po taktiki, ki je leta 1896 prinesla zmago nad Baratirjem. Pognali so vojake v boj moža proti možu, računajoč na številčno moč in prirojeno junaštvo Etiopcev. Nekateri med njimi so se morda zavedali, da bi za izvajanje negušovih povelj potrebovali disciplinirano vojsko. Zamisel o gverilskem vojskovanju je bila v tamkajšnjih razmerah resnično neizvedljiva. Borci so padali kot snopi pod rafali fašističnih mitraljezov in eksplozijami letalskih bomb. Italijanska letala so bila za preproste ljudi novost, ki je povzročila strašno zmedo.

De Bono je 8. novembra zavzel Makale. Napredoval je na vsej fronti. Nato se je ustavil, da bi se pripravil na nadaljevanje ofenzive. S tem je izgubljal čas in Mussolini se je razburjal. Velel mu je, naj brez odlašanja zasede Amba Alagi. General mu je brzojavil: »Amba Alagi je brez strateškega pomena, ker ga je moč obiti.« Sledil je kratek odgovor iz Rima: De Bono je bil imenovan za maršala in odpoklican v domovino. Za njegovega naslednika je bil imenovan general Badoglio. Tolikanj zagovarjani »antifašisti« se ni branil moriti po tuji zemlji. Mussoliniju je priliznjeno pisal, da De Bono vedno pretirava, ko opisuje težkoče. Pripomnil je, da je napredovanje proti jugu s strateškega vidika dokaj enostavna zadeva. Če je bila zadeva tako enostavna, ne vemo, pač pa vemo, da je on ni bil sposoben rešiti. Badoglio je prevzel poveljstvo nad vojsko v Vzhodni Afriki 15. novembra 1935, z napadalnimi operacijami pa je začel šele 20. januarja naslednjega leta.

Etiopci zmagujejo

Decembra in januarja so Etiopci izvedli vrsto ofenzivnih akcij in le malo je manjkalo, da niso dosegli zmage. Pri Maj Timchetu je ras Immirü prešel reko Takazē in obkolil številne italijanske enote (ti še zdaj trdijo, da so v obkoljenih enotah prevladovali Eritrejci — op. prev.). Prisilili jih je, da so se umaknili nazaj v Demebegino. V soteski so napadli tudi kolono tankov, ki je prodirala pred glavnino. Potočniki so posadke, razen treh vojakov, ki so se vdali. Padlo je dvaindvajset italijanskih vojakov, devet oficirjev in tristo sedemdeset askarov. Etiopcev je padlo več kot petsto. Pomen te bitke je večji s strateškega vidika, ker je pokazala Italijanom, da tudi moderno oborožena vojska ni nepremagljiva. To je bil prvi velik uspeh Etiopcev.

Drugi uspeh so dosegli v »božični bitki«. Zaslugo zanj je treba pripisati cesarju, ki je združil enote rasov Imirüja, Mulugitaja, Seyuma in Kase. Bila je to čudna vojska za oči Evropejca. Vojaki so stopali bosi, bili so oblečeni v cunje in na hrbtu jim je bingljaj meč. Vsak ni premogel puške. Z njimi so bile žene, ki so vlekle na povodcu mezge s šotori in živežem. Cunjasta družina je kljub siromašnemu videzu predstavljala uresničitev vladarjeve molitve: »Daj bog, da raje umremo svobodni, kot da živimo v sužnosti!« Desijē in Makalē sta sredi decembra postala glavni prizorišči bojev, s katerih pomočjo naj bi Etiopci ponovno zavzeli pokrajino Šire. Ras Imirü je pritiskal iz osvobojenega Demebeginaja (pišemo fonetično zaradi lažje izgovorjave — op. p.), Kasa in Sejuma iz Tigrēja, Mulugitā pa se je vkopal tik pred Makalējem. Osemdeset tisoč Etiopcev se je spopadlo s štirideset tisoč Italijani, ki pa so bili vse drugače oboroženi. O tej bitki je pozneje napisal Haile Selassie: »Moji vojaki so napadali tanke. Tisti, ki so ostali še živi, so se pognali nanje kot leopardi na bivola in streljali

v špranje na zgornji plošči. Kdor je bil tam, ne bo nikdar pozabil raztrganih vojakov, ki so tako rekoč golih rok zajeli takšne jeklene trdnjave.«

Italijani si pomagajo s plini

Potem je borbenost Etiopcev pojmala. Kako to? Badoglio pojasnjuje v spominih: »Dobili smo pričakovane okrepitve.« Toda neguš pravi drugače: Italijani so 23. decembra prvič uporabili strupene pline dušiljivce. Ras Imirü in italijanski uradni viri govore, da se je to zgodilo šele v tretji ofenzivi Etiopcev. Italijani, ki so hoteli za vsako ceno rešiti Makalē, so po tleh polili mehurjevce. Bosonogi Etiopci niso več mogli prekoračiti reko Takazē. Dokazano je, da so od meseca januarja 1936 dalje Italijani uporabljali dušiljivce in mehurjevce v vsaki zagati. Kasneje so z njimi obsipavali celo sovražnika, ki se je umikal. Za te zločine Badoglio ni odgo-

Marš na fronto. Etiopska pehota je bila bosa (dobesedno)

varjal nikomur. Še hujši je bil Graziani. Ta se je posluževal strupenih plinov še po koncu vojne. Z njimi je kaznoval prebivalce vasi, ki so nudile zatočišče »upornikom«. Širša javnost tega ni smela vedeti. Tudi Italijani v domovini niso bili seznanjeni z metodami, s katerimi so »civilizirali abesinske barbare«. Še sam minister za kolonije Lessona je v neki svoji publikaciji izjavil, da je vojska uporabila strupene pline samo v treh primerih. Vojški viri iz istega časa pa omenjajo rabo strupov dosti bolj pogosto. Oba razbojnika, Badoglio in Graziani, sta bila sicer zagovornika uporabe strupenih plinov, hkrati pa sta se bala javnega mnenja. Graziani se je zgovarjal na Mussolinija: »Ravnal sem v popolnem soglasju z njegovo ekselencio predsednikom vlade.« Iz brzojavk, ki sta si jih pošiljala Badoglio in Mussolini, je razvidno, da so uporabili plin najmanj trikrat. Dne 29. oktobra 1935 je Mussolini sporočil: »Dovoljujem uporabo plina kot ultima ratio.« Naslednjič je že odobril uporabo vseh plinov razen mehurjavca. Kmalu pa je skoraj v vseh sporocilih ponavljal svoj pristanek za »uporabo plinov v kakršni koli obliki in kjerkoli«. Fašistični voditelji kljub mednarodnim konvencijam niso imeli volje, da bi uporabo plina omejili, ker so se zavedali, da se etiopski vojaki bojijo edino le tega orožja. Ko je italijansko letalstvo zravnalo z zemljo švedsko bolnišnico pri Dolu, je poveljnika armade v Vzhodni Afriki gotovo navdajala misel, da je bolj tvegati krivdo za ta zločin kot pustiti pri življenju nevarne priče. V napadu so bili ubiti vsi zdravniki in dvesto vojakov, ki so jih zdravili zaradi zastrupitve s plini.

General Graziani je imel nekaj več uspeha kot njegov kolega Badoglio. Na južnem bojišču je zavzel Negili in s tem si je nakopal tudi več simpatij pri Mussoliniju. Pas Mulugjetā je zapletel v boje III. italijanske armade. Ras Kasa in Sejuma pa sta združila svoji vojski z zamenom, da bi udarila Badogliu v hrbet, medtem ko bi ras Immirü udaril na Aduo in prenesel težišče bojev v Eritrejo. Štiri etiopske armade, ki so štejele 160.000 mož, so dosegle uspehe na več mestih. Dvaindvajseti januar 1936 je bil za Italijane najbolj kritičen dan. Badoglio pravi v spominih, da je moral »preudariti možnost umika prek Makalējā«. V Italiji pa so ljudje izvedeli samo to, da so »porazili skupino oboroženih Abe-

sincev južno od Abbi Addijā, kar pomeni nekaj desetih kilometrov za bojiščem. Etiopija je bila že čisto blizu svoji zmagi. Treba bi bilo prebiti še okope ob prelazu Uarieu. Lahko si mislimo, kako je bilo pri srcu Badogliu. Novinar Paolo Monelli, ki je bil v njegovem štabu, pravi, da je general prebedel vso noč, ko pa je proti jutru sprejel telefonsko sporočilo, se mu je na ustnicah pojavil bežen nasmešek. Ras Kasa nam pojasnjuje, kaj se je skrivalo za tem nasmeškom:

»Italijani so nas neprenehno obsipavali z bombami. Kljub temu smo se dobro držali in se pripravljali, da jih bomo ponovno napadli. Tedaj pa sem iznenada zagledal več borcev, ki so spustili orožje, iznenada so si z rokami zakrili obraz in se zgrudili na tla. Na mojo vojsko je spet legla nevidna strupena meglica. Vse, kar so bombe pustile pri življenju, so pokončali strupeni plini. Strašno mi je pri srcu, kadar se spominam, koliko mož mi je pomrlo tistega dne.«

Adis Abeba pade

»Antifašistični« zločinec Badoglio se je lahko pohvalil v Rimu. Mussolini se je oddahnil, saj je le nekaj dni prej uka-

rili. Ko jim je pošlo strelivo, so planili nad fašistično vojsko z meči in gorjačami. Pet tisoč jih je padlo samo med umikom. Sejumova in Kasova armada si od tedaj nista več opomogli.

Ras Immirü, ki je bil nedvomno najbolj »moderni« nastrojen med vse etiopskimi vojskovodji, se je v pokrajini Širē izmaknil glavnemu Badogliemu udaru in rešil štirideset tisoč mož v popolnem redu. Naglo jih je razpostavil po novi bojni črti in dva dni je uspešno zadrževal II. italijanski korpus pod poveljstvom generala Maravigne. Zadal mu je celo hude izgube: Mrtvih ali ranjenih je obležalo nič manj kot 894 italijanskih in 12 eritrejskih vojakov ter 63 oficirjev. Njega je ta bitka stala štiri tisoč mož, ki pa jih je izgubil največ med umikom po točo letalskih bomb.

Sam cesar je streljal z mitraljezom

Etiopiji je v glavnem ostala ena sama armada. Poveljeval ji je cesar. Lahko bi se poslužil taktike, ki jo je bil priporočil svojim rasom na začetku vojne. Razbite enote bi se lahko umaknile daleč na jug in počakale na deževno dobo, ki se začneja v maju. Toda bil je mož časti. Ko je videl, kakšno usodo so dočakali podrejeni mu vojskovodje, se je zavedel, da mora služiti kot zgled poznejšim rodovom. Sklenil je, boriti se do konca. Razpolagal je z enaintrideset tisoč gardisti, a bil je brez protiletalske obrambe in brez radijskih zvez. Čeprav je namestil vojsko na obrambne položaje, ni hotel počakati na italijanski napad. Na dan 31. marca je sprožil ofenzivo pri kraju Mai Ceu. To je bila poslednja bitka. Cesarjeva garda se je srdito borila. Sam cesar je bil na sprednjih položajih in streljal z mitraljezom. Tisti, ki so ga videli, so si edini, da je iskal smrt. Na žalost je fašistična vojska razpolagala z načrtom te ofenzive, ki ga je izdajalski veljak Azebu Galla prodal za lire Badogliu. Tako je zvedela, kje in kdaj bo sledil glavni napad. Na bojišču je obležalo na tisoče hrabrih Etiopcev, ostali so se umaknili v okrilje noči.

Umaknili so se k jezeru Ašangi. Tam je cesarjeva armada dočakala svoj konec. Zaradi mlačnosti Društva narodov je ostala fašistična Italija v Etiopiji zmagovalka, toda ne za dolgo. Prevedel: LEOFOLD VRBOVŠEK

DELO

CASOPISNO IN GRAFIČNO PODJETJE

Ljubljana, Titova—Likozarjeva—Tomšičeva
BLASNIKOVA TISKARNA
TISKARNA »DELO«

- Tiska časopise, revije, knjige, publikacije, razglednice, prospekte in reklamne tiskovine
- Izdeluje enobarvne in večbarvne klišeje v najmodernejši tehniki
- V sklopu podjetja je specializirani obrat za večbarvni tisk, lakirnico in plastificirnico
- Izdaja osrednji slovenski dnevnik »DELO«
- zabavni tečnik »TEDENSKA TRIBUNA«
- ilustrirano revijo »TOVARIS«
- štirinajstdnevnik »NASI RAZGLEDI«
- revijo »AVTO«
- revijo »STOP«
- zabavni tečnik »ZVITOREPEC«

COMMERCE

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TVRDK

VERTEGUNG AUSLANDISCHER FIRMEN Ljubljana, REPRESENTATIVES OF FOREIGN FIRMS

TELEFON 21-11 TITOVA CESTA 51, COMMERCE LJUBLJANA

Zastopamo priznane tuje tvrdke, ki oskrbujejo našo kemično, tekstilno, papirno, gradbeno in druge industrije s surovinami, stroji in orodji ter kmetijstvo z zaščitnimi sredstvi za rastlinstvo in gnojili. Spremljevalne dejavnosti (servisne, tehnično-posvetovalne in druge službe) zaokrožujejo našo dejavnost.

SUPERAUTOMATIC 98
Candy

Stroj za pranje perila regulira časovno
biološko namakanje perila

ZASTOPSTVO INOZEMSKIH TOVARN IN KONSIGNACIJE

tehno union

LJUBLJANA, VOŠNJAKOVA 5
TELEFON: komerc., uprava in računovodstvo
H. G. 220-855, skladišča 57-490, 57-498

GABER

Stari trg

**KUHINJA
VEGA 55**

LJUBLJANSKE OPEKARNE

LJUBLJANA, Cesta na Vrhovce 2

Cenjenim odjemalcem priporočamo vse vrste opečnih izdelkov, posebno priporočamo modularni blok, s katerim se hitro in poceni gradi.

Odločne zahteve prekomorcev

Pred kratkim je bila v Novi Gorici razširjena seja odbora 1. prekomorske brigade. Omenjeni odbor deluje pri občinskem odboru zveze združenj borcev NOV v Novi Gorici že od svoje ustanovitve leta 1965, ko je skupščina občine Nova Gorica podelila domicil borcem 1. prekomorske brigade NOVJ. Na sestanku so sodelovali tudi številni borci drugih prekomorskih brigad in enot (letalci, artileristi, tankisti itd.).

Sejo je vodil predsednik odbora tovariš Jože Čotič iz Renč. Poleg borcev prekomorcev so se seje udeležili tudi Franc Panjtar, predsednik obč. odbora ZZB NOV; Vladimir Stepančič, sekretar obč. odbora ZZB NOV; Mirko Remec, član zveznega odbora ZZB NOV Jugoslavije, in nekateri člani osrednje-ga odbora prekomorskih brigad.

Udeleženci sestanka so se uvodoma seznanili z delom odbora v preteklem letu. Tu naj predvsem omenimo množično udeležbo borcev iz goriškega območja na partizanskem srečanju nekdanjih borcev, ki so v NOV Jugoslavije prišli iz Afrike, Grčije in Albanije; proslava je bila 20. decembra 1970 v Kopru.

Glede programa dela brigadnega odbora za letošnje leto pa predvidevajo udeležbo nekdanjih borcev brigade na osrednji proslavi ob 30-letnici vstaje slovenskega naroda, ki naj bi bila avgusta letos v Štanjelu — v spomin na prihod prve partizanske čete leta 1941 na to območje. To zborovanje naj bi organizirali za območje občin Nova Gorica, Ajdovščina in Sežana. Udeležile naj bi se ga vse brigade in odredi, ki imajo domicile v omenjenih treh občinah (Gradnikova brigada, 2. brigada VDV, 1. prekomorska brigada, Bazoviška brigada, 4. prekomorska brigada, 1. tankovska brigada, Istrski odred, Kosovelova brigada itd.).

Nekdanji borci 1. prekomorske brigade so izrazili željo, da bi šli na izlet v Dalmacijo, Bosno in še nekatere druge kraje, ki so znani iz borbene poti prekomorskih brigad; še zlasti bi radi obiskali otok Vis.

Glede izpopolnitve sistema pokojniškega in invalidskega zavarovanja (snutek zveznega predloga je v javni razpravi) so sprejeli posebno resolucijo, ki so jo poslali predstavnikom občinskih, republiških in zveznih družbenopolitičnih organizacij, tovarišu Titu in še nekaterim uglednim voditeljem naše države.

Odbor 1. prekomorske brigade zahteva, naj se dokončno uredi vprašanje priznanje posebne delovne dobe tistim Primorcem in Istranom, ki so pred vstopom v prekomorske brigade — aktivno sodelovali v partizanskih enotah Grčije, Albanije, Italije, Francije in Sovjetske zveze ali pa v odporiških gibanjih omenjenih držav.

Prav tako se zavzemajo za ureditev vprašanje sodelovanja v zavezniški vojski. Znano je namreč, da je veliko naših ljudi še pred kapitulacijo stare Jugoslavije sodelovalo v zavezniški vojski (v poljskih in čeških enotah v Afriki, nato vgardnem bataljonu bivše jugoslovanske vojske na Bližnjem vzhodu, ki je bil vključen v 10. indijsko divizijo). Veliko naših soborcev je sodelovalo v vojnih operacijah (še zlasti v letalskih enotah) zahodnih zaveznikov v Alžiriji, na Siciliji, Sardiniji, Korziki in v južni Franciji ter na italijanskem polotoku.

Udeleženci razprave so menili, da je treba rešiti tudi ta vprašanja. Prav tako se zavzemajo, da se sedanji kriteriji, ki veljajo za priznanje posebne delovne dobe borcem iz Slovenskega primorja in Istre uzakonijo. Dosedanja praksa je namreč pokazala, da naša sodišča ne upoštevajo nobenih kriterijev, temveč samo določbe temeljnega zakona o pokojniškem zavarovanju. Da bi sedanje vloge za priznanje posebne delovne dobe borcev prekomorcev čimbolj temeljito in kvalificirano rešili, so predlagali občinskemu odboru ZZB NOV in komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje v Novi Gorici imenovanje sedemčlanske komisije nekdanjih borcev, ki so dobro seznanjeni s situacijami pred vstopom v prekomorske brigade. Prav tako so občinskemu odboru ZZB NOV predložili imenovanje osemčlanske komisije za dajanje mnenj o sodelovanju v prekomorskih brigadah in v NOV pred vstopom v prekomorske brigade.

Predsednika občinskega odbora ZZB NOV Nova Gorica so prosili, naj bi po možnosti pri občinskemu odboru zveze združenj borcev NOV poskrbeli za pravno službo tako, da bi vsem nekdanjim borcem omogočili pridobiti pravice, ki jim gredo po zakonu.

Večurni sestanek so sklenili v pričanju, da bodo naši zakonodajni organi le poskrbeli za dopolnitev zakona o pokojniškem in invalidskem zavarovanju.

ALBERT KLUN

VELEBLAGOVNICA

nama

LJUBLJANA

ima v svojih prodajalnah v Ljubljani, Kočevju in Škofji Loki bogato izbiro široke potrošnje in prodaja tudi za tuja devizna sredstva

Potrošnikom se priporočamo

TELEFONI: UPRAVA 22-583, IZVOZ 21-059, 21-050, UVOZ 22-481, 21-734 — NOTRANJA

Mica Škerlavaj:

NAJDENKA

»Pa boš lahko kmalu zvezal?«
»Kdaj pa mora biti gotovo?«
»V dveh dneh. Ali bo šlo?«

Hrupno se je zasmejal: »V dveh dneh ti zvežem knjig, da jih boš lahko prodajala!« Postrani jo je opazoval. Videl je njen utrujeni obraz in objokane oči. Ni mu ušlo, da ji je hudo, čeprav tega ni hotela pokazati. Razumel je, da se v njej prepleta dvojna dolžnost — dolžnost matere do otroka in nara, ki mu pripada.

»Kdaj pa si zvedela za to... veselo novico? Saj je vesela, kaj ne? Kdo ve, kaj bo še z nami, ki moramo ostati tu. Ti pa se boš vrnila. Res da bo punčka nekoliko zrasla, a nič zato. Bosta pa potem več skupaj, da nadoknadita izgubljeni čas.«

»Včera je.«

»In kdaj odideš?«

»V nekaj dneh, najkasneje v enem tednu, tako so mi povedali.«

Obrnila se je in prišla za kljuko: »Grem po knjigo in se takoj vrnem.«

Čilka je gledal za njo skozi okno, ko je skoraj tekla prek dvorišča. Visoka in vitka, še sama skoraj otrok pri svojih dvajsetih letih, a v sebi odrasla in zrela.

Žal mu je bilo teh mladih ljudi. Žalostno se je nasmehnil. Tako rad jih je imel in tako je občudoval njihovo vdanost, smejo navdušenje, njihovo

26

voljo in moč, zaupanje in vero v zmago. Hudo mu je bilo za vsakega od njih, ker je predobro vedel, da ne bodo vsi odnesli zdrave kože. Draga bo svoboda, če jo bodo izvojevali...

Kmalu se je vrnila s slikanico domačih živali. »Ali bo dobra? Vzela sem trde platnice, da boš laže napravil in da bo pismo, ki ga boš vdelal, manj občutiti.«

»Kar brez skrbi bodi! Vse bo lepo narejeno in prav nič sumljivo. Od jutri dalje te čaka darilo za tvojo punčko.«

»Tako, to je zdaj opravljeno,« je razmišljala, ko je bila že na cesti. »Zdaj pa poiščimo še skrbnika za Marjanko.« Spomnila se je, kako težko je bilo najti prave ljudi, še težje pa kraj, kjer bi bili otroci varni, ko je nekajkrat iskala to za druge male brezdomce.

Namenila se je v trgovino, kjer je bil poslovodja dober, zanesljiv pristaš OF, vendar dovolj previden, da policija do takrat še ni nič posumila. V tej trgovini se je zbiral raznovrsten material in od tam v velikih zabojih odhajal k partizanom, kadar se je za to našla priložnost. Lastnik, ki je imel poleg trgovine še nekaj tovarn, jih je izkoriščal in slabo plačeval za delo, ki mu je prinašalo težke denarje. Toliko bolj so bili delavni in toliko bolj zvesti v upor, ki jim je obljubljal lepše življenje, ko bo svoboda. Vida se je počutila v tej trgovini, kot bi bila doma. Tja se je namenila.

Ko je stopila v trgovino, se je poslovodja živahno pogovarjal z nekim Italijanom. Bilo je očitno, da je Italijan poslovna oseba, zvesta fašističnemu režimu. Poslovodja se je znal dobro pretvarjati. Italijan je bil ljubezniv in prijazen, poslovodja pa vljuden in sladak. Še kar dobro je govoril

27

italijanski, še bolje pa je klatil z rokami, tako da je Vida, čeprav ni dosti razumela, kar dobro vedela, za kaj gre. Roke so bile dovolj zgovorne.

Postavila se je k prodajni mizi in se delala, ko da nekaj kupuje. Ljudi ni bilo v trgovini, saj niso imeli denarja, da bi kupovali. Poslovodja jo je opazil in kmalu, toda vljudno končal pogovor, pospremil Italijana do vrat in mu ves čas sveto obljubljal, da mu bo iskano blago priskrbel, če ga bo le kje iztaknil.

Ko so se vrata za njim zaprla, je zvito pripomnil:

»Gospod domišljavi naj se pod nosom obriše.« Z dolgimi, pozibavajočimi se koraki je stopil k Vidi, jo z obema rokama prijel za komolce ter jo stresel, da se je kar zamajala. Velike, sive, malce izbuljene oči so se mu veselo smejale pod visokim plešastim čelom. Zlati, umetni zobje, ki so nadomestovali že zdavnaj izgubljene kočnike, so se svetili, ko je veselo pripovedoval:

»Si pa vztrajna! Kaj si nas spet prišla priganjati zaradi odej? Že navsezgodaj? Ni več aktualno, da se izrazim tako, no« — pomežiknil je — »bolj učeno, smo jih že včeraj odposlali. Če pojde vse po sreči, se bodo partizani najkasneje jutri že z njimi pokrivali. Imeli smo srečo. Italijani so tako zmedeni, da jih zlahka potegneš za nos.«

»Pa saj si mi še pred nekaj dnevi pravil, da gre naprej le tisto blago, ki je namenjeno italijanskim firmam.«

»Že, že... Treba je znati, draga moja,« je spet pomežiknil. »Saj smo poslali nekaj vagonov blaga v Milano, to je res. Ko je policija, ki pregleduje pošiljke na postaji, vagone pred odhodom že preštela, je strojevodja potegnil lokomotivo s postaje,

Knjižni program zavoda »Borec« za leto 1971

1. Jože Vidic: **BEG Z MORISCA** — celoplatno 92,00 din — Te, na skupen način ubrane partizanske in vojne zgodbe z Gorenjske, so nastale v dolgotrajnem in zagrizenem zbiranju in preverjanju pripovedi in podatkov o že znanih, a tudi neznanih dogodkih, ki pa jih je avtor opisal zato, da bi jih prikazal v novi luči, da bi ločil legendo od resnice in iztrgal pozabi marsikaj, kar pozabe ne zasluži. Pri pisanju teh zgodb je Vidic opravil delo, ki ga ne bi mogel opraviti noben zgodovinar. Njegovo pričevanje ni le zanimivo branje, ampak bo tudi nepogrešljiv vir za marsikatero kroniko na Gorenjskem.

2. Vinko Trinkavs: **ČRNA DOLINA** — celoplatno 120,00 din — Roman prikazuje življenje v hrastniški dolini v letih 1933 do 1945 s poudarkom na vojnem času, saj se že prvi del konča s prvo akcijo revirske čete poleti 1941. V politično razgibano predvojno življenje pisec vpleta številne življenjske zgodbe iz rudarskega življenja, ki ga zelo dobro pozna. Vendar to ni zgodovinski roman v strogem pomenu besede, nekateri resnični dogodki so le okvir, v katerem živijo svobodno oblikovane osebnosti s svojimi stiskami in pogumom, z obupom in odločnostjo, z vsem, kar so nosili s seboj težki časi preizkušenj, pa tudi s šegavostjo, značilno za prebivalce črnih revirjev.

3. Alojz Ravbar: **ZAKAJ JE PADLA ŠPANSKA REPUBLIKA** — celoplatno 162,00 din — O dogodkih, ki so pri nas precej znani kot španska državljanska vojna, je bilo po svetu in tudi pri nas objavljenih že več knjig, vendar doslej še nobeno delo ni obravnavalo vprašanj španske republike od njenega nastanka leta 1931 do njenega dramatičnega konca leta 1939 tako vsestransko in poglobljeno, kot je to uspelo A. Ravbarju. V njegovem delu, ki je namenjeno širokim krogom bralcev, je upoštevano vse obstoječe in dosegljive gradivo o španski tragediji in nam odpira razglede po politični areni pred drugo svetovno vojno, o katerih smo komaj slutili.

4. Karel Destovnik-Kajuh: **ZBRANO DELO** — celoplatno 140,00 din — V tej, doslej najobsežnejši izdaji je zbrano vse znano Kajuhovo delo: pesmi, drama, ki sta jo napisala skupaj z B. Štihom, članki, eseji in vsa, javnosti dostopna in za pesnikov umetniški in nazorski razvoj pomembna korespondenca. V obsežni spremni študiji, ki je nastala po desetletnem raziskovalnem delu našega najbolj temeljitega poznavalca pesnikovega življenja in dela prof. Emila Cesarja, pa je Kajuhovo življenje in delo obravnavano tako izčrpno, da k pesnikovi poobi ne bo mogoče dodati nič bistvenega.

5. Tone Šifrer: **MLADOST NA VASI** — celoplatno 125,00 din — Delo nadarjenega in samosvojega avtorja, ki se je pred drugo svetovno vojno že uveljavljal v naši književnosti, a se ni mogel do kraja razviti, ker so ga nacisti spomladani leta 1942 kot organizatorja OF v domačem kraju obsodili na smrt in ubili v Dachau, zdaj prvič v celoti pred-

stavljamo slovenski javnosti. Knjigo sestavljajo pisateljevi pripovedni spisi, od teh katere že štejemo v našo slovensko klasiko, pesmi, drama ter eseji in kritike.

6. Cornelius Ryan: **NAJDAJŠI DAN** — celoplatno 80,00 din — Knjiga, po kateri je bil posnet tudi istoimenski film, prikazuje dramatične dogodke, ki so v zgodovini druge svetovne vojne znani kot začetek invazije v Normandiji. Izkrcaje, ki so ga zavezniki pripravljali več let v največji tajnosti, je za Nemce vendarle bilo presenečenje v tolikšni meri, da ga nepremagljivi »Atlantski zid« ni mogel zadržati. Kljub zagrizenemu odporu Nemcev so zavezniki že prvi dan dosegli znaten uspeh. Avtorju knjige je uspelo rekonstruirati najbolj vznemirljive dogodke tega dne na osnovi dokumentov in s pričevanji mnogih preživelih udeležencev bitke.

7. Accoe-Quet: **VOJNA JE BILA DOBLJE. NA V ŠVICI** — celoplatno 65,00 din — O drugi svetovni vojni še vedno odkrivajo zakulisne strani. Ena izmed njih, gotovo ne najmanj važna, je tudi tista, ki je v analizi zavezniških obveščevalnih služb znana kot zadeva Rössler. Rössler je bil Nemec, ki je deloval v Švici, v svojih rokah pa je imel niti, ki so držale v troje glavnih poveljstev nemške armade. Njegov prispevek k strategiji Rdeče armade in k porazu Wermachta je bil tolikšen, da ga ni moč oceniti. Knjiga pa hkrati kaže medvojne razmere v Švici, težave in zaplete navzven nevtralne države, v kateri je bilo stikališče številnih obveščevalnih kanalov.

8. Russel Braddon: **GOLI V DŽUNGLI** — celoplatno 70,00 — Knjiga, ki je doživela že več izdaj v svetovnih jezikih, pripoveduje o zavezniškem pohodu na Malajo in o življenju v japonskem vojnem ujetništvu med drugo svetovno vojno. Pripoveduje o usodi tisočev, ki so po slabo pripravljenem spopadu z Japonci doživeli sramoten polom in nato preživeli več kot tri leta najbednejšega življenja po japonskih zaporih in taboriščih. Knjiga ni samo zanimiva kronika vojnih dogodkov na Malaji, temveč tudi pretresljiv opis grozot in nečlovečnosti, ki jih je počenjala japonska fašistična soldateska.

9. Branko Bucalo: **KU-KLUX-KLAN ZNOVA NA POHODU** — celoplatno 106,50 din — Knjiga prikazuje nastanek in delovanje najbolj ekstremne rasistične organizacije v Ameriki od njenega nastanka do današnjih dni. Razkriva nam socialne, psihološke, religiozne in druge temelje, sovraštva do neusmiljeno izkoriščenega črnega prebivalstva, opisuje pa tudi mnoga nasilna dejanja posameznikov in organiziranih skupin, vzdušje, v katerem ostajajo nekaznovani najhujši zločini in katerega soustvarjajo še druge številne rasistične, napol religiozne, s histerijo protikomunizma in s skrbjo za usodo »svobodnega sveta« obsedene organizacije. To vse skupaj kaže na možnost svojevrstne fašizacije Združenih držav.

10. Robert Kennedy: **SOVRAŽNIK JE MED NAMI** — celoplatno 76,00 din — Gradi-

vo za to knjigo je avtor zbral kot član senatne komisije ZDA, ki je preučevala zakulisno in včasih tudi zločinsko delovanje ameriških sindikatov, tipične zlorabe in malverzacije, skratka razmere, pod vplivom katerih je ameriški delavski razred razdvojen in neenoten ter kakšne temne sile so osvojile vodstvo teh sindikatov. To je pretresljiva podoba v svoji deželi najštevilnejšega razreda, ki pa v odločilnih političnih dogodkih ne igra skoraj nobene vloge. Knjiga tudi širše prikazuje vlogo Kennedyjeve družine v Ameriki, ki se je v resnici skušala upreti nasilju doma in uporabi sile v mednarodnih odnosih in je zato tudi postala žrtev mračnega političnega in siceršnjega podzemlja.

11. Roberto Bataglia: **ODPORNISKO GIBANJE V ITALIJI** — celoplatno 146,00 din — Delo, brez katerega ne bi mogli razumeti sodobne zgodovine v sosednji Italiji, saj izčrpno prikazuje notranji in zunanji zlom fašizma, globoko v ljudstvu zasidran odpor do režima, ki ga je posebej Mussolini, pa tudi široko zasnovo odpora po njegovem padcu, odpora, ki ni bil naperjen le proti fašističnim ostankom in proti nemškimi okupatorjem, temveč je v sebi gojil tudi zahtevo po temeljitem socialnem preobratu. Še posebej so zanimive značilnosti večstranskega odporniškega gibanja, stiki z našimi partizani, pretresljiva pa je slika žrtev za svobodo. Knjiga je bogato ilustrirana.

12. Alfonz Bednar: **ZADNJE URE IN MINUTE** — celoplatno 116,00 din — Znani slovaški pisatelj v tem svojem delu prikazuje problematiko človeških odnosov v divjih letih vojne in prelomnih časov po njej. Nič ne zmanjšuje junaštva partizanov in trpljenja pod nacističnim nasiljem, kaže pa tudi na globoke korenine osebnih bolečin in osebnih odločitev v vrtincu boja za novo družbeno ureditev. Pri tem ne pozna ne usmiljenja ne sentimentalnosti. Ostaja realist, a z globokim smislom za notranje dogajanje v človeku.

13. Tone Svetina: **UKANA I., II. in III.** — ponatis trilogije — celoplatno 225,00 din; polusnje 260,00 din; usnje 350,00 din (cene

samo za prednaročnike, potem bo trilogija dražja) — UKANA je roman o boju majhnega naroda v srcu Evrope. Boj, ki ga je bil, ni bil ne prvi in najbrž tudi ne zadnji, čeprav bi želeli, da je tako.

UKANA nas prepričuje o tem, da je humana vsebina človeških odnosov in socialna pravičnost močnejše orožje, kot utegnejo biti tanki in letala.

REVILJA BOREC — XXIII. letnik revije. Naročnina za Jugoslavijo 35,00 din, polletna 17,00 din, enojna številka 3,00 din, dvojna 6,00 din. Letna naročnina za tujemstvo 60,00 din (5 ZDA dolarjev).

V prodaji je tudi vezan letnik revije — vezava polusnje 80,00 din.

Uprava revije BOREC: Ljubljana, Beethovnova 10.

REVILJA KURIRČEK — je edina slovenska revija, ki je namenjena otrokom med devetimi in štirinajstimi leti. Vključuje se v učni, predvsem pa v vzgojni program osnovne šole. V Kurirčku sodeluje širok krog pesnikov in pisateljev, zato je revija odsev sodobne mladinske književnosti pri nas. Na svojih straneh pa predstavlja najboljša dela drugih v svetu.

V reviji sodeluje tudi mladina. Kurirček budi pri njej zanimanje za revolucionarno pot in osvobodilni boj naših narodov, ter objavlja in nagraduje sestavke, ki jih pišejo otroci.

Kurirčka naročajo otroci pri poverjenikih na šolah, lahko pa ga dobe tudi na upravi v Ljubljani, Beethovnova 10. Letna naročnina s šolskim letom 1971/72 20,00 din, posamezna številka 2,00 din. Vezan letnik 1970/71 bo na razpolago po izidu 10. številke Kurirčka.

Telef.: direkcija 2 04 61; računovod. 2 18 58; založba 2 11 73 in 2 10 06; knjigotrski oddelek, uprava »Borec« in »Kurirček« 2 22 89; tehnikoedarski lik. oddelek 2 34 25; uredništvo »TV-15« 2 19 01; tajništvo »TV-15« 2 23 13; uprava »TV-15« 2 26 07; skladišče, Petkovskovo nabrežje 25, tel. 2 21 49; trgovina, Titova 17, tel. 2 34 26; poslovalnica v Mariboru, Partizanska 5, tel. 2 10 76. Račun Komunalna banka Ljubljana 501-3-345/1.

Beno Zupančič podprl akcijo za novo šolo v Cerknem

Med mnogimi posamezniki, delovni mi in družbenimi organizacijami je tudi slovenski književnik in generalni sekretar zvezne konference socialistične zveze Jugoslavije **BENO ZUPANČIČ** podprl akcijo za graditev šole — spomenika NOB v Cerknem: skladu je namenil svoje lanske letošnje dohodke od literarnega dela.

Ob tej priložnosti je izjavil: »Upam si trditi, da smo za šolstvo kljub težavam, ki obstajajo — kot družba in kot občani — že marsikaj storili. Mislim, da bi moralo biti tako tudi v prihodnje. Zavedati se namreč moramo, da ne bo nikoli prenehala potreba podpirati šolstvo posamično, četudi bi kot družba še toliko dajali za njegov razvoj in modernizacijo. Morebiti bo ta skrb celo rasla, seveda ne samo v material-

nem, ampak tudi v vsebinskem in organizacijskem pogledu. Iz naše zgodovine je moč razbrati, da so bili ljudje — če so le mogli — vedno pripravljeni šolstvu priskočiti na pomoč in prav tako je bilo v času narodnoosvobodilnega boja. Upam, da bo tako tudi v prihodnje. To dokazuje šola v Cerknem, ki bo hkrati spomenik ljudske in partizanske solidarnosti! Vse to me je napotilo na misel, da se pridružim ljudem v tej akciji z željo, da bi bila denarna sredstva čimprej zbrana, šola zgrajena in izročena svojemu namenu. Mislim, da je pri takšni ljudski akciji zelo pomembno tudi to, kako jo podpirajo sredstva množičnega obveščanja — ljudje morajo dobro vedeti, za kaj gre in ko bo akcija končana, tudi to, kako so se njihova sredstva uporabila.«

28

zunaj pa so z mrtvega tira železničarji porinili še en vagon in ga priklopili zadnjemu. Ta vagon je bil pa čisto naš, napolnjen ne le z odejami, ki jih je dal stari, »stari« je bil lastnik trgovine in tovarn, ki je podpiral malo partizane, male okupatorja, da ni bilo zamere), temveč smo naložili vanj vse, kar so nam do včeraj navozili še iz drugih skladišč. Vagon je bil popolnoma natrpan. Zdaj imaš spet prazna skrivališča. Le pazi, da se bodo spet kmalu napolnila!

Vida je skoraj pozabila, da so se v tej akciji denili že nekaj časa, vendar je zaradi nepredvidenih ovir dotlej čisto mogli izvršiti.

»Imenitno,« je vzkliknila in plosnila z rokami. »Le zakaj me niste obvestili?«

»Kako? Obvestili? Kje naj te pa iščem! Preden bi te po zvezah našli, bi bila priložnost že desetkrat zamujena. Sicer pa kar mirna bodi, saj nismo delali tega kar takole, na lasno pest. Ves čas je bil zraven Marko, preoblečen v železničarja, je komandiral. Vse je v redu.«

»Samo da je bil Marko zraven,« se je oddahnila Vida. Bala se je, da so v svoji gorečnosti kar tako na svojo roko napravili nekaj, kar bi bilo lahko tudi narobe. Marko je bil okrožni vojaški intendant, ki je imel pregled nad vsem blagom, zbranim v mestu. Če je bil on zraven, je Vida vedela, da so vse napravili prav.

»Sicer pa nisem prišla zaradi tega, čeprav sem zelo vesela novice. Saj veš, kaj pomeni partizanom vagon tako prepotrebnega blaga! Zdaj pa bi se rada pomenila s teboj še zaradi nečesa drugega. V partizane moram, Tone, doma pa imam punčko, saj veš. Ne morem jo jemati s seboj. Nekje jo bom morala pustiti. Najprej sem se spomnila nate. Sta-

29

»Veš kaj, Vida...«

30

nuješ zunaj mesta, sam imaš že odraslo deklico, mislila sem...« je požrla slino. Tone jo je tako začuden gledal, da ni vedela, ali naj sploh nadaljuje? »Ali bi jo hotel vzeti k sebi?«

V zadregi se je izmikal:

»Vida, prav rad, a kaj ko to ni odvisno od mene. Moram se pogovoriti z ženo. Saj veš, žena bo tista, ki se bo morala ubadati z otrokom. To je velika odgovornost. Potrpi, jutri ti bom povedal!«

Malo je bilo upanja v tem odgovoru. »Ubadati se...« Vidi se je zdelo, kot bi jo kdo stisnil za vrat. Nekaj časa je gledala v tla, kot da jo je sram.

»Prav, Tone,« je končno zamomljala, »prišla bom jutri.«

Sofer, ki je bil tudi v službi v tej trgovini — vendar je več vozil frontno blago z javk v skladišča, kot delal za svojega šefa — je poslušal pogovor. Opazoval je Vidin zaskrbljeni, neveseli obraz in tehtal Tonedove besede. Stopil je bliže.

»Veš kaj, Vida? Moja žena si tako želi punčko, imamo pa samo fantka. K nam jo pripelji, nič ji ne bo hudega. Tudi mi stajujemo ob robu mesta, v hiši ženinih staršev. Dobri ljudje so. Vem, da ne bodo imeli pomislekov.«

»Kaj pa žena?«

»Če ti rečem, vesela bo! Brez težav bo dobila na vsem lepem kar tri mesece staro punčko. Saj je nekako toliko stara, kot se spominjam.«

»Da, tri mesece... Pa vseeno vprašaj. Popoldne se spet oglasim, pa mi boš povedal. Saj greš opoldne domov na kosilo, ali ne?«

»Velja. Bom vprašal, da bo bolj držalo, čeprav je to popolnoma odveč,« je zaupljivo pripomnil.

Šepet minulosti ob severni meji

Nadaljevanje s 6. strani

po osvoboditvi položili na pokopališču v domačem kraju v Puconcih pri Mur-ski Soboti. V radgonskem muzeju sta našla mesto tudi vodilna tovariša iz prvih dni upora: narodni heroj Rado Iršič-Gregl, ki je padel v Mariboru 12. decembra 1941 in Blaž Röck-Silvo, član KP KPS za severno Slovenijo, ki so ga ustrelili nacisti v Mariboru 6. 3. 1942. Oto Jemc je bil rojen 1908. l. na Duna-ju. Od leta 1938 je bil uradnik pri Mur-ski regulaciji v Gor. Radgoni. Bil je med prvimi aktivisti OF v Radgoni. Na njegovem domovanju so se sestajali ti-sti, ki so pripravljali oboroženo vstajo. Novembra 1941 so prišli po njega. Gle-dam njegovo povečano fotografijo in poleg nje poslovilno pismo ženi.

Med drugim je zapisal s krepkimi črkami:

Zlati moj ženkec!

Lep je bil naš zakon, srečnejši ni sem mogel biti kot sem bil pri tebi. Kje so tisti zlati, srečni časi? Kje? Minili so, a prišli bodo zopet, če nas le kruta roka nemškega gestapa ne bo za vedno ločila. Ženkec moj zlati! Bog ta-ko hoče in biti mora tako, podal sem se v božjo voljo ter sem pripravljen na najhujše. Za vsak slučaj se posla-ujem od tebe, zlati pridni moj ženkec. Zbogom moja sreča za vedno! Lepo je bilo.

Tvoj nesrečni možek Oton

Šestega marca 1942 so ga v Maribo-ru postavili ob zid.

Trije kmečki ljudje: Alojz Zdravec,

Martin Divjak in Jože Stramič so av-gusta 1941 napisali pismo, ga zaprli v steklenico in vzdali na Stramičevi do-mačiji. V vitrini so tista steklenica in v njej pismo-dokument ter obtožba nacistične strahovlade. Zapisali so, ka-ko slovenski narod preživlja najhujše čase in da mu grozi uničenje. Morijo in preganjajo Slovence, sežigajo sloven-skega knjige, v šolah učijo otroke sa-mo v tujem jeziku. »Mi upamo, da bo napočil čas, ko bo prišel naš osvobodit-el in nas rešil težke sužnosti. O bog maščuj krivico, katera se nam sedaj dogaja!«

V steklenih vitrinah muzejske hiše je razstavljeno tudi orožje. Glejte, tu je pod steklom pištola padlega sekre-tarja okrožnega odbora OF Janka Jur-koviča-Jova. V aktivistični postojanki, v Tothovem mlinu v vasi Očeslavcih se je mudil 11. marca 1945. Vlasovci so jih obkolili. Skočil je v potok, ga pre-bredel, potem pa smrtno zadet omah-nil. Opazujem brzostrelko Viktorja Stoparja, nekdanjega sekretarja OK KPS Ljutomer. Tu sta še pištoli bivših aktivistov Franca Zajdela iz Sovjaka in Jožeta Kaučiča iz Lokavec. V posebni vitrini je stari strojček za razmnoževa-nje. Svoje čase so ga aktivisti uporab-ljali na podstrešju kovačnice Franca Kosarja v Radvencih.

Druga za drugo se vrstijo podobe ljubkih domačij, v katerih so med NOB našli zatočišče borci in aktivisti. Tu so slike prijazne kmečke hiše Matija Kar-la v Radvencih, Markove postojanke v Sp. Ščavnici, hiše Franca Kosarja v Radvencih, Tothovega mlina v Očeslavcih, hiše Jančarjevih v Zbigovcih, An-tona Mlinariča v Stavešincih, Janeza Ferlana iz Rožičkega vrha, Martina Hamlerja iz Ivanjševskega vrha, Janka Močnika iz Očeslavec, Antona Stranj-ska iz Kapele (Tonček Stranjšak iz Ka-pele je bil decembra 1942 imenovan za sekretarja ljutomersko-radgonskega ok-rožja. 14. II. 1944 so ga Nemci kot tal-ca ustrelili v Vitanju pri Celju). Mule-čeva domačija v Lastomercih, hiša Iva-na Rožmana iz Polic in druge. Bertl Filipič ni bil doma iz Radgone, toda v letu 1941 je kot skojevec sem prinašal ilegalni tisk. V muzeju je njegova slika.

Ni uzrl svobode, zakaj 15. julija 1944 se je v Mariboru zrušil pod gestapov-skimi krogli. Večjo srečo je imela mladinka Milena Boška-Boža, ki je bi-la 1941 kurirka narodnega heroja Jo-žeta Kerenčiča-Janka. Na panojih zrejo na obiskovalca podobe Ele Letonje-Ate-ne, sekretarke OK KPS Slov. Gorice, znane revolucionarke Cvetke Praprot-nik, Viktorja Stoparja, Franca Kajniča in druge.

Ziva minulost je prisotna v tej stari hiši. Zdi se mi, kot bi slišal krike v rad-gonskih zaporih Tam zverinsko mučijo Marico Satler. Potem si sama skrajša trpljenje. Marijo Rožman posiljujejo krvoločni vlasovci, potem se slikajo pred njenim zmrcvarjenim truplom. Mladinska sekretarka je bila v Policah. Njen oče Ivan pa umira v taborišču smrti Dachau. Danica Klemenčič ima komaj dvajset pomladi. Vneta skojevka je in z velikim navdušenjem opravlja določena ji dela. A nima sreče, zakaj prišli so ponjo, po njeno mater, očeta in sestrično. Ob zarji svobode dne 2. aprila 1945 je še poslednjič uzrla Mu-ro, tam pri Smodiševem mlinu. Potem pa jo je vso krvavo pogoltnila tajin-stvena reka, njo in še dvajset sloven-skih življenj.

Tončka Kežmah je bila v Radgoni poštna uradnica. Bila je aktivna parti-zanka in v bojih hudo ranjena. Na planini Papuk je za ranami umrla. Kri-stina Lapi je doma iz Murščaka. Odšla je v partizane in je leta 1944 bila do-deljena Šerčerjevi brigadi. Dne 14. II. 1945 jo je zadelo pod Uršljo goro. Par-tizanka je bila tudi Stanka Klaneček iz Bučkovec. Nazadnje je bila v Zidan-škovi brigadi. Januarja 1945 je junaško padla v Gor. Savinjski dolini. Dvainšti-ridesetletno mater, šiviljo Alojzijo Zen-ger so v radgonski ječi tako mučili, da so mrtvo odnesli iz celice. Rozalija Ob-ran, Marija Zorger, Marija Zorko so delile skupno usodo z Danico Klemen-čičevo. Ida Kocuvan je bila učiteljica v Gor. Radgoni. Delovala je za uresni-čitev programa OF. Prvega novembra 1944 je postala žrtev zavezniškega letal-skega napada na Kamnico pri Ma-riboru.

Gledam oguljeno jetniško haljo iz Dachaua, ki jo je nosil Stanislav Alatič iz Črešnjevca. Zraven nje so v vitrini škodela, žlica in kapla nekdanjega dachauca Franca Kosarja iz Radvenec. Iz istega taborišča je tudi porcija pokoj-nega interniranca Aleksandra Arnuša. Imel je oznako Häfling 31335. Lojzko Kariž so v Sachsenhausnu in Oranien-burgu vodili pod številko 9682. Nika-kor ne bom mogel vsega navesti, vse-ga kar premore ta muzej ali točneje rečeno muzejska zbirka.

A pozabiti ne smem sekretarja ok-rožnega komiteja SKOJ Jožeta Talani-

ja-Janeza. Bil je zelo hraber in domi-seln. Pri svojem delu si je pogosto na-del delovni predpasnik in se s koso na rami podajal med ljudi na polju kar pri belem dnevu. Prvega marca 1945 ga je zadela krogla madžarskih fa-šistov v Prekmurju, kamor je bil pro-ti koncu leta 1944 poslan iz Ljutomer-sko-radgonskega okrožja. Še vedno ga imajo v spominu kot zelo priljubljene-ga mladinskega aktivista, vedno vese-lega in nasmejanega, zelo dobrega go-vornika na mnogih sestankih in mitin-gih. Ni ga več, pa tudi ne njegove ma-tere, ki je tistega dne prosila madžar-ske oblasti, da ji dovolijo pokopati si-nove posmrtno ostanke v Murski Sobo-ti. V mrtvašnici v Dobrovniku je slo-nela ob mrtvem sinu, kjer so jo neka-teri sramotili in poniževali.

Tako, moj obisk muzeja se bliža koncu. Kot že rečeno, nisem zajel vse-ga. Nisem govoril o zaslužnih radgon-skih skojevcih kot so bili Ivan Hojs, Milan Klemenčič in vrsta drugih. Še marsikaj pomembnega je izostalo, ta moj sestavek je le okrnjena in nepo-polna podoba minulosti.

A še nekaj mi leži na duši. Tovariši iz Maribora so nudili dragoceno stro-kovno, tehnično in drugo pomoč rad-gonski muzejski zbirki. Tudi občinska skupščina je imela razumevanje, da ne govorim o prizadevanju občinskega od-bora Zveze borcev Gor. Radgona, ki je pod vodstvom belokranjskega rojaka Jožeta Simčiča, Frančka Kurbusa in drugih uspešno opravilo svojo dolžnost. Toda kdo je tisti mož, ki je več kot poldrugo desetletje hodil od hiše do hiše, obredel vsa podstrešja, obiskal sto in sto ljudi, pisal prošnje na vse strani, »nadlegoval« uradnike v pisar-nah, nemalokrat pozno v noč razmišljal kje bi utegnil še kaj dobiti za muzej? Z največjo ljubeznijo je opravljal de-lo. In plod njegovega dolgoletnega iz-redno požrtvovalnega dela je sedaj na stotine eksponatov, na stotine doku-mentov, zapisov, slikovnega gradiva, mnogoštevilnih predmetov in drugega, kar sedaj krasi to starodavno hišo v Gor. Radgoni.

Ta mož se imenuje Vekoslav Šturm. Upokojeni udeleženec NOB je in še ma-lo mu manjka, ko bo izpolnil svoj osem-deseti rojstni dan.

Dragi Vekoslav! Jesen življenja je tu, že pozna jesen bi rekli. A ti še ved-no delaš v muzeju in deloval boš, do-kler boš mogel.

Vse lepo in dobro na tvoji nadaljni življenjski poti, mnogo trdnega zdrav-ja in še veliko uspehov pri nadaljnjem izpopolnjevanju in dopolnjevanju te bogate muzejske zbirke v Gornji Rad-goni!

JOŽE JANEŽ

Kaj so povedali Palestinci, ki so bili na obisku v Jugoslaviji

V našo državo je prvič prispelo na obisk odposlanstvo palestinskega osvobodilnega gibanja. Vodil jih je član osrednjega odbora palestinskega osvobodilnega gibanja dr. Husam Katib. Odgovoril je na nekaj vprašanj za list »4. jul«.

Dr. H. Katib je dejal, da se stiki palestinskega osvobodilnega gibanja z Jugoslavijo niso začeli šele zdaj, mar-več da se poglobljajo že tri leta. Toda zdaj dobiva sodelovanje z nami bolj določne oblike. Tako pripravljajo ustanovitev informativnega središča v Beogradu. Namen je, da bi bilo posled sodelovanje palestinskega gibanja z našo vlado in družbenopolitičnimi orga-nizacijami kar najboljšo. Palestinci pripisujejo velik pomen stikom z našo državo, morda najbolj zaradi tega, ker je bil naš boj proti fašizmu med dru-go svetovno vojno podoben sedanjemu boju v Palestini. Kakor smo se mi začeli bojevati v izredno težavnih razme-rah, tako je nastal tudi osvobodilni boj Palestincev. Jugoslovanski zgled jih navdihuje v odločnosti, da osvobodijo svojo domovino.

Na vprašanje, kakšen je razloček med palestinskim osvobodilnim giba-njem in gibanjem tako imenovanih ko-mandov (»komandos«) je dr. Katib odgovoril: Predvsem je treba upošteva-ti, da se je palestinsko osvobodilno gi-banje začelo leta 1964, ko je bil v Jeru-zalemu ustanovni vsenarodni (vsepa-lestinski zbor. Tedaj je bil Jeruzalem v okviru jordanske države. Palestinsko osvobodilno gibanje je okvir za sode-lovanje vseh (deset!) gibanj komandov. POG (palestinsko osvobodilno gibanje) razvija vojaško in politično dejavnost in njegova veljava nenehno narašča. POG je postalo središče združevanja naroda (Palestincev) in manifestacija narodne enotnosti. To je politična organizacija, ki jo vodi osrednji od-bor (CK) s 27 člani, ki zastopajo orga-nizacije komandov.

Dr. Katib je bil zelo vesel srečanja z našimi veterani iz NOV v Beogradu. Globok vtis je napravila nanj njihova zavzetost. Gostje iz Palestine so z naj-večjim zanimanjem poslušali, kar so jim pripovedovali udeleženci NOV o svojih partizanskih izkušnjah.

Na vprašanje, kaj sodi o sedanjem položaju palestinske revolucije, je dr.

Katib odgovoril, da je bil za osvobo-dilno gibanje spopad z jordansko vojsko septembra velika preizkušnja. To-da njihova revolucija je zdaj še odloč-nejša. Napad Jordancev so pričakovali. Vedeli so, da se bodo Jordanci zaleti-li vanje, niso pa pričakovali tako silo-vitega, surovega napada, zlasti ne v obljubljenih četrtih v Amanu in v tabo-riščih Palestincev. Brezobzirno so jih bombardirali, ne da bi niti najmanj delali razlike med prebivalstvom in med komandi. To je bila zgodovinska napaka imperialistov in reakcionar-jev, kar POG skuša posled izkoristiti. POG je v zelo dobrih stikih z drugi arabskimi deželami. Od njih pa ne za-htevajo čisto nič več, kakor pa jim mo-rejo dati, vendar potrebujejo vsaj naj-manjšo podporo.

Na vprašanje, za kakšno Palestino se bojuje POG, je dr. Katib poudaril: Nikakor se ne bojujemo za to, da bi izkoristili žide. Nanje ne gledamo kot na sovražnike. Bojujemo se proti cio-nistični državi, ki je orodje imperializma. Izrael se opira na militarizem in rasistično ter versko zatiranje. Znano je, na primer, da Izraelec, ki se poroči s kristjanko, ne sme lastnega sina šte-ti za žida. Izrael je ekskluzivna drža-va, pohlepna po ozemlju, ne želi pa si prebivalstva, ki na tistem ozemlju ži-vi. Cionizem je oguljufal celo same ži-de. Ustvaril je Izrael, da bi ta država bila orodje imperializma, ne da bi ji bilo mar Židov in drugih narodov. Svobodna Palestina pa bo dobro spre-jela žide, ki bodo želeli ostati nada-lje v tej deželi POG hoče ustanoviti demokratično Palestino, kar niso le sa-nje. Militarizem mora izginiti, nakar bodo nastali pogoji za ustvaritev de-mokratične države, v kateri ne bo prav nobenega zapostavljanja — ne verskega, rasnega itd. To pa je mogoče doseči le z revolucijo, ker militarizma ni mo-goče odpraviti s pogajanjem.

In kdaj bo palestinska revolucija dosegla svoj smoter? Dr. Katib: »Te-ga seveda ni mogoče napovedati po koledarju. Zavedamo se, da bo naš boj dolgotrajen, saj je del boja proti imperializmu. Bližnji vzhod pa je za imperializem zelo pomemben, zato ta boj ne bo lahek. Poglavitno geslo naše revolucije je — »Boj do zmage!« in po tem se bomo ravnali.«

NAJLEPŠE DARILO ZA SVOJCE IN SOBORCE JE IV. KNJIGA

»LJUBLJANA V ILEGALI«,

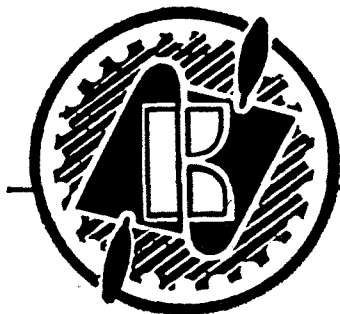
ki opisuje herojski boj Ljubljane od začetka leta 1943 do osvoboditve.

Pri Državni založbi Slovenije, Ljubljana, Mestni trg, jo lahko kupite na ugodne mesečne obroke. Na zalogi sta tudi II. in III. knjiga.

VSAK TEDEN ENA

»So jajca sveža?«
»Ne vem, tu sem šele tri tedne.«

S P L O Š N O G R A D B E N O P O D J E T J E

KONSTRUKTOR

MARIBOR, SERNČEVA UL. 8 — TELEFON 25-930 — TELEX YU-KONMAR 331 80

IZVAJAMO DOMA IN V TUJINI VSE VRSTE GRADBENIH DEL. GRADIMO ZA TRG IN PREVZEMAMO INŽENIRING. V SKLOPU PODJETJA SO ŠE KOVINSKI OBRAT, MIZARSKI OBRAT, OBRAT BETONSKIH ELEMENTOV IN PROJEKTIVNO-TEHNOLOŠKI BIRO.

V TUJINI IMAMO LASTNA PODJETJA:

V AVSTRIJI — RATIONELLBAU GMBH, WIEN,

V NEMČIJI — KONSTRUKTOR BAU GMBH
u. Co. MÜNCHEN,

V FRANCIJI — SOCIETE INSULAIRE DE CONSTRUCTION,
AJACCIO

ŽIČNA

TOVARNA ŽIČNIH IZDELKOV
CELJE, IPAVČEVA ULICA 20

POCINKANO IN PLASTIFICIRANO ŽIČNO PLATNO;

VIBRACIJSKA IN DRUGA SITA IZ ČRNE, POCINKANE, PATENTIRANE, RJEODPORNE, KISLINOODPORNE IN OGNJEODPORNE ŽICE;

TRANSPORTNI TRAKOVI IZ VSEH VRST ŽICE ZA VSE PANOGE INDUSTRIJE;

»IDEAL« VZMETNI VLOŽKI; »VAL« VZMETI;

PERESNI TRAK; POHISTVENE VZMETI;

ŠARNIRJI IN SPONKE ZA POHISTVENO VZMETENJE;

VARJENE ARMATURNE MREŽE;

ŽIČNE KOŠARE ZA REGULACIJO REK IN ZAŠČITO CEST

TRGOVSKO PODJETJE

GASILSKA OPREMA

LJUBLJANA, LEVSTIKOV TRG 7
tel. št. 20-102

S SKLADIŠČEM V MARIBORU, Koroška 12
tel. št. 22-608

DOBAVLJA VSE VRSTE ROČNIH IN PREVOZNIH
GASILSKIH APARATOV IN OSTALEGA
ASORTIMANA TVORNICE PASTOR ZAGREB:

PRENOSNE MOTORNE ČRPALKE 200, 300, 500, 800 in 1200 l/min domače in tuje proizvodnje
visokotlačne avtomobilske črpalke
prikolice za motorne črpalke
gasilske cevi in armature vseh vrst
ročne in električne alarmne naprave
kompletno osebno opremo za gasilce
specialne zaščitne obleke za visoko temperaturo
lestve vseh vrst
mehanično-akustične detektorje ter drugo zaščitno in reševalno opremo
gasilske avtomobile — orodne z vgrajenimi črpalkami.
kemična vozila na suho gašenje od 500—4000 kg
kompletne stabilne naprave za gašenje raznih tipov

ZAHTEVAJTE CENE IN PROSPEKTE!

CENE SO KONKURENČNE — POSTREŽBA SOLIDNA!

Obiskala sem jih PRI PODKORITNIKOVH

Kurir Lojzek

»Bilo je neke poletne noči. Z mamom sva spala v sobi, oče pa je partizanal nekje v roških gozdovih. Nenadoma je rahlo potrkal na okno. Mama se je takoj zbudila in odšla odpret. Kaže, da je nekoga pričakovala, saj se ni prav nič prestrašila. Kmalu zatem sem zaslišal v veži rahlo šepetanje in vrata so se zopet zaprla. Mati se je zamišljena vrnila v sobo. »Lojzek, pošto bo treba odnesti v Sotesko — v tisto hišo na hribčku! Vstal sem, se oblekel in takoj krenil na pot. Noč je bila jasna in mesec je svetil, da je bilo kot podnevi. Hitro sem stopil in kmalu prišel do Polja. Preplaval sem Krko in se ob njej napotil proti Soteski. Kako naj varno pridem od Krke na hribček? sem se vpraševal. Odločil sem se, da jo bom ucvrl čez njive. Vse bi šlo kot po maslu, če bi ne bilo treba prečkati ceste, kjer sem kakih deset metrov od sebe zagledal dva Nemca. Pognal sem se v bližnjo koruzo. Nemca sta me opazila in začela streljati. To me je pošteno prestrašilo in stekel sem, da se je kar kadilo. Rešila me je visoka detelja. Do hiše, kjer naj bi oddal sporočilo, sem se plazil. Potem sem nekajkrat močno udaril po vratih. Kmalu sem zaslišal ropotanje čevljev pred vrati. »Geslo!« je dejal nekdo. »Tega pa ne vem!« sem odvrnil. Neznanec je zopet ropotal, odšel po stopnicah in se vrnil še z nekom. Potem so se odprla vrata. Pred menoj je stal gospodar. »Ti si Lojzek, kaj pa te je prineslo?« me je pobaral. »Nekaj sem vam prinesel!« se je glasil moj odgovor. Nato me je povabil v svojo sobo, kjer sta sedela še dva tujca. Oddal sem pošto in se še pred jutrom srečno vrnil domov.«

Čeprav mi je stric povedal zanimivo zgodbo, še vedno nisem bila zadovoljna. Hotela sem zvedeti, kaj je počel vso vojno in povedal mi je še tole:

»Nekaj časa sem bil še doma, da sem pomagal na kmetiji. Ko pa so mi povedali, da je oče padel, sem vzel nahrbtnik in se odpravil v gozdove. Mami je bilo hudo, a vedela je, da nisem mogel drugače. V četi sem bil kurir — in zdaj sem tu!«

VERICA ERBEZNIK

Mati

V eni izmed sosednjih vasi je stala revna slovenska domačija. Mati je bila vodva in imela je pet krepkih sinov. Pridno so obdelovali rodno zemljo, da bi lahko živeli. Starejša sina sta se ravno pripravljala na poroko, ko je sovražnik napadel Jugoslavijo. »Ljubi moji sinovi, ni čas za ženitev — stisnimo pesti in se borimo proti zločinski golazni!« je dejala mati. Še julija istega leta je odšlo k partizanom pet njenih sinov. »Junaško se borite in preženite pijavke iz rodne zemlje!« so bile njene besede ob slovesu.

Ta dobra mati je pogostila vsakega partizana, ki je prišel mimo njenega doma, in z vsem, kar je imela. Skoraj vsako noč so se pri njej zadrževali utrujeni borci, ona pa jim je ljubice stregla.

Nekega dne je zaropotalo po vratih in v hišo so vdrl Nemci. Pridejo kdaj partizani in kje so sinovi, so jo pobarali. »Kaj pa vem kod hodijo moji fantje, verjetno vasujejo — partizani pa tako nimajo kaj iskati pri meni, saj iščejo vas, ki se lastite tujo deželo!« jim je zabrusila.

JOZEF LIPOVSEK

IMELI SMO NEKDAJ MNOGO DOBRIH LJUDI, RODOLJUBOV, KI SO BILI PRIPRAVLJENI ZA ČLOVEKA STORITI VSE... POČASI NAS ZAPUŠČAJO, DA SE IZPOLNI ZAKON NARAVE, IN Z NJIMI ODHAJAJO SPOMINI... KAR JE ZAPISANO, PA OSTANE!

»Samo čez vrt stopim!« sem dejala mamici in kmalu zatem pozvonila pri Podkoritnikovih. Mrak je že legal na zemljo. Seveda, pes Keli bi ne bil pes, če bi glasno ne naznanil tujčevega prihoda. Končno se je prižgala luč in ključ je zarožljaval v vratih. »Imate kaj časa zame?« sem boječe vprašala.

Tovarišica Podkoritnikova mi je najprej povedala nekaj o Grosupljem samem, saj živi tu že sedemindeset let. Zapisala sem le tisto, kar me je zanimalo in česar se ona spominja z bolečino v srcu.

KAJ VAM JE OSTALO V SPOMINU IZ PRVIH DNI VOJNE?

»Na veliko nedeljo leta 1941 so prišli Italijani. Kmalu po njihovem prihodu je začela delovati OF. Okrožni odbor OF Grosuplje je imel rajonske odbore v Žalni, Šmarju, Spodnji Slivnici, Račni, Polici in Sentiurju. Moj pokojni mož je bil blagajnik, in, ker ni imel veliko časa, sem to delo v glavnem opravljala jaz. Člani odbora so bili: dr. Stane Valentinčič, Radko Polič, Ivan Rjavec, Janez Zakrajšek in moj mož, za mladinska vprašanja pa je odgovarjal Stojan Šuligoj.

Doma smo imeli ambulanto in javno ročno lekarno, edino v Grosupljem. Moj mož je bil zdravnik. Tako so hodili k nam fantje z območja od Grosupljega do Trebnjega na preglede, če so sposobni za bojevanje v hribih. Dobili so tudi obleko in obutev, pri čevljarju Permetu pa nahrbtnike. Tudi borci-bolniki so prihajali, navadno oblečeni v železničarske uniforme, in če je bilo potrebno, smo jih pošiljali naprej v ljubljansko ali novomeško bolnišnico.

Nekaj časa sta se pri nas skrivala tudi Tone Tomšič in njegova sestra Vida, pa še več drugih. Posebno dobro se spominjam Dolfeta Jakhla in Franca Lubeja. Slednji je v knjigi »Spomini na partizanska leta« opisal, kako se je pri nas z otroki igral slepe miši. Večkrat mi je dejal, da se ob otrocih še najbolj sprosti in vsaj za kratek čas pozabi na gorje.

Da, tako nekako je bilo pri Podkoritnikovih do leta 1942, ko so njenega moža skupaj z dr. Valentinčičem odpeljali v internacijo in ju obsodili na do smrti ječo. Do italijanske kapitulacije sta se potikala po italijanskih taboriščih. Toda dr. Podkoritnik se ni vrnil domov, četudi bi se bil lahko. Preveč je ljubil zasluženo domovino! Januarja 1944 je postal borec Gradnikove brigade in pokrajinski zdravnik za Slovensko primorje pri 9. korpusu, pozneje pa je delal v bolnišnicah »Franja« in »Pavla«. Bil je povsod, kjer so ga potrebovali!

KAKO JE BILO V TEM ČASU V GROSUPLJEM?

»Vse huje in huje. Konec leta 1942 so začeli streljati prve talce. Padali so za cerkvenim obzidjem. Italijani so bili gluhi za njihove krike, čeprav jih je bilo slišati daleč naokrog. Vsak je rad živel! Strašno je bilo tisti dan, trikrat je počilo in življenje so izgubili trije nedolžni ljudje. Potem so si izbrali za morišče prostore, kjer je danes partizansko pokopališče. Tudi tu jih je mnogo padlo.«

IN KAKO STE ŽIVELI VI?

»Imela sem štiri majhne otroke... Dokler je bil mož doma, sem mu ves čas pomagala. Tudi

potem, ko so ga odpeljali, nisem odnehala. Naša hiša ni bila nikoli prazna. Na podstrešju so našli zavetje vsi, ki so ga potrebovali. Večkrat so prišli domobranci in razdejali hišo v prepričanju, da bodo kaj našli. No, imeli smo srečo in ni se zgodilo, da bi kdaj koga zalotili.«

BI MI POVEDALI SE KAKSEN DOGODEK?

»Bilo je pozimi leta 1942. Mož je ležal bolan. Imel je pljučnico. Tam okrog Sentiurja in Medvedjice je divjala italijanska ofenziva. Prišel je voznik in me skupaj s kirurgom dr. Arkom odpeljal v Medvedjico, kjer je ležal hudo ranjen komandir 1. grosupeljske čete Dolf Jakhel. Do pasu sva gazila sneg in krogle so padale kot toča. »Se dobro, da vsaka ne zadene!« je dejal dr. Arko, ko sva se srečno prebila skozi ognjeni obroč. Dolf je bil pri zavesti, čeprav je že ves teden ležal s prestreljenim steg-

nom. Dr. Arko mi je povedal, da je potrebna amputacija noge. Začel je pripravljati vse potrebno za operacijo, jaz pa sem se lotila debelih plasti ovojev. Skrbno in počasi — kot da bi vedel, da se izteka tudi nit njegovega življenja — mi je ranjeni Dolf dejal: »Ženo mi lepo pozdravi!« Kmalu zatem se je onesvestil in izdihnil. Gangrena!«

Dne 7. januarja 1944 so tovarišico Podkoritnikovo skupaj z otroki odpeljali v Ljubljano, kjer je živela do konca vojne. Po osvoboditvi so se Podkoritnikovi vrnili v Grosuplje: mož od partizanov, preostala družinica pa iz Ljubljane.

KAJ STE NASLI DOMA?

»Okna brez stekel in eno samo omaro. Tako smo začeli tudi naše novo življenje. Težko je bilo, a vendar lepo! Če bi se moralo še enkrat ponoviti leto 1941 in z njim vojna, raje umrem...«

ALENKA TRONTELJ

Cerkno, 27. I. 1944

»Obiskoval sem partijsko šolo v Cerknem. Z menoj so hodili v šolo tovariši iz Gorenjske in Primorske. Vseh nas je bilo sto pet. Pouk smo imeli dopoldne in popoldne v tamkajšnji osnovni šoli.

Dne 27. januarja 1944 nismo imeli pouka. Pripravljali smo se na izpite. Nastanjeni smo bili v hišah po mestu. Ob osmi uri zjutraj je nenadoma zaropotalo. Bili smo obkoljeni. Izdajalci so pripeljali Nemce iz Idrije — na skrivaj in mimo vseh partizanskih zased, ki so se zadrževale samo eno uro od Cerknega. Z osemnajstimi tovariši in štirimi tovarišicami sem se umikal po hribu, na katerem stoji danes spomenik padlim učencem partijske šole. Ker so imeli Nemci v zvoniku težki mitraljez, mi pa nobenega zaklona, je bilo veliko žrtev. Ranjeni tovariši so me prosili, naj jih ustrelim. Vedeli

so, da zanje ni več rešitve. Tega nisem storil... Imel sem srečo, da sem se prebil skozi najhujši ogenj brez praske. Z menoj se je rešil še en tovariš, ki pa je bil ranjen v stegno. Pomagal sem mu in ubežala sva. Nemci so hrib temeljito pregledali in vse ranjene tovariše ustrelili. Takrat je na tem hribu izgubilo življenje trindvajset partizanov. Kmalu zatem so partizani pregnali sovražnika, a žal prepozno. Po kol je bil po zaslugi izdajalske organizacije, ki so jo odkrili šele čez pol leta, že storjen. Ko sem se popoldne vrnil v Cerkno, sem pomagal pokopavati sedeminštirideset tovarišev, ki so dali svoja življenja za svobodo.«

Ko je očka to pripovedoval, mu je bilo hudo pri srcu. S solznimi očmi je zapustil sobo: on, ki ga še nisem videla jokati...

KITI CEGNAR

Številka 10199

»Skupaj s hčerko Zorko, tvojo mamico, sem bila v taborišču Bergen-Belsnu... Dne 9. januarja 1945 so nas vse skupaj napodili pred neko prazno barako. Prišla sta dva civilista in izbrala mlajše ženske za transport. Med njimi je bila tudi hčerka Zorka. Drugi dan so vse izbrane slekli skoraj do gola. Tvoja mamica je dobila obleko brez rokava in tako ozek plašč, da ga ni mogla obleči. Tudi brez spodnjega perila in rut so bile, čeprav je bilo sredi najhujše zime. Ker jih niso takoj odpeljali, so tisto noč prenočili pri nas. S skupnimi močmi smo jih nekako oblekle. Tovarišica Zdenka je slekla toplo krilo ter pleteno jopico in vse

skupaj dala tvoji mamici. Drugo jutro so Nemci to opazili. Nagnani so jih v eno izmed barak, jih slekli in za kazen neusmiljeno pretepli.

Ostala sem sama, številka 10199! Zvečer, ko so tovarišice že spale, sem se splazila na prosto in tavalala brez cilja. Nenadoma sem se znašla pred žično ograjo in šele, ko je stražar v stolpu zakričal, sem se zavedla. Vrnila sem se in sedla na prag lesene barake. V mislih sem objela svojo nekdanjo tako srečno družinico, raztepeno po nemških taboriščih. Nepopisno sem trpela, a jokati nisem mogla.«

IGOR BODROŽIC

KRAMLJANJE

Spoštovana urednica Milena!

Dovolite, da se predstavim. Sem učenka osmega razreda in predsednica mladinske organizacije osnovne šole pri Ortopedski bolnišnici v Valdoltri. Pri zgodovinskem popluku večkrat sežemo tudi po vašem zanimivem časniku. Ker se v njem oglašajo tudi mladi, sem se odločila, da vam pošljem eno izmed pesmic, ki sem jo napisala že dolgo tega.

VIETNAMSKI OTROK

seži na tleh. Kliče starše, a njih že davno ni, saj so žrtvovali svojo kri. Prosi utehe in kruha, da bi preprečil solze obupa.

VIETNAMSKI OTROK

leži na tleh. Iz globoke rane teče kri in v drobnem telescu življenje še komaj tli... To je krute vojne sled, krivec, bodi tisočkrat preklet!

Tudi rišem zelo rada. Moja največja želja je, da bi po končanem zdravljenju lahko obiskovala šolo za oblikovanje v Ljubljani. Pred kratkim sem bila operirana, zato ne smem hoditi in v glavnem berem. Veste, z manjšimi presledki sem že tretje leto v bolnišnici. Edina sreča, da je v bolnišnici tudi osnovna šola; tu nas prav tako ali pa še skrbneje pripravljajo za nadaljnje šolanje na srednji stopnji, za kar smo jim res hvaležni.

V imenu pionirjev in mladincev naše šole vas tovariško pozdravljam, enako vse bralce »TV 15«.

ANDREJA JEREB
Ortopedska klinika
Valdoltra

Draga Andreja!

Pravijo, da za dežjem vedno sonce pride... Tudi tvoja želja ni tako velika, da bi ne mogla biti izpolnjena, tvoja marljivost pa jamči, da boš v svojih prizadevanjih uspela. Zato ne skrbi več! Pusti času čas in pobrskaj raje naokoli po svojem časnem domku. Morda boš odkrila kaj novega za »TV 15« mislim. In če ti lahko s čim razsvetlim dneve, ki jih preživljaš, povej! Drugič boš pa ti meni, saj človek nikoli ne ve, kdaj bo potreben pomoči.

Lepo pozdravljena!
MILENA

Draga tovarišica Milena! Moja babica živi v Murski Soboti, jaz pa s starši v Beogradu. Zelo rad poslušam njeno pripovedovanje in tudi mladinsko stran »TV 15« rad prebiram.

Prejmite lepe pozdrave!

Igor Bodrožić
Njegoševa 34
Beograd

Dragi Igor!

Škoda, da živi tvoja babica tako daleč. Upam, da to ne bo vzrok tvojemu molku v prihodnje. Ne pozabi, da je še nič koliko živih spominov, tudi v Beogradu.

Lepo pozdravljen!

MILENA

NE POZABITE, DA JE
RUBRIKA
»KRAMLJANJE
VAŠA TRIBUNA, ZATO
PISITE!

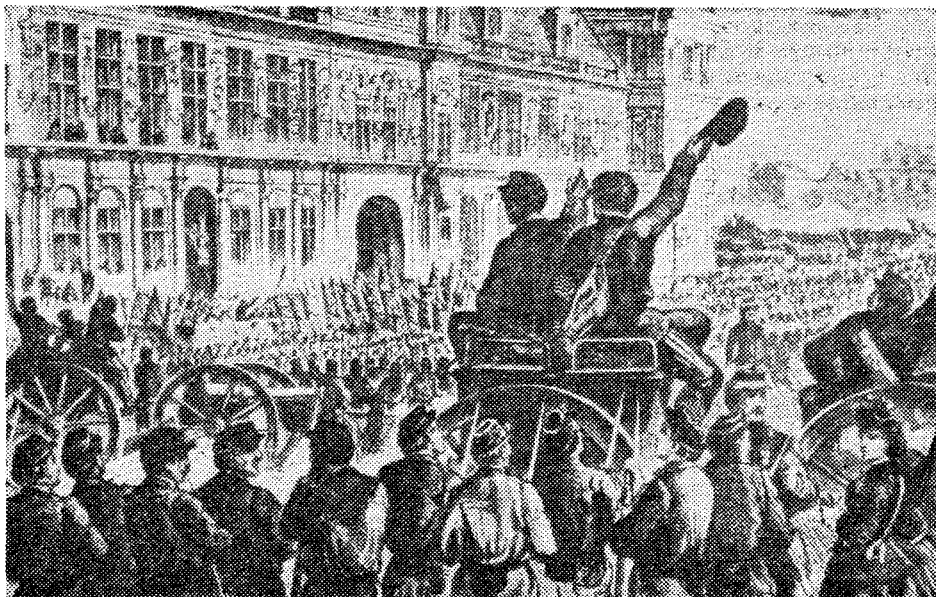
ob stoletnici pariške komune

Sedemdeset dni (2)

Ko je Karl Marx kritiziral te napake centralnega komiteja, je zapisal: »Če se zgodi, da bodo poraženi, bo tega kriva edino njihova velikodušnost. Takoj bi morali nad Versailles. Priložnost je bila izpuščena iz obzirnosti. Ni so hoteli začeti državljanske vojne, kakor da je pošastni izrodek Thiers že ne bi bil začel s poskusom, da razoroži Pariz! Druga napaka: centralni komite se je prezgodaj odpovedal svojim pooblastilom, samo da bi svoj položaj odstopil komuni. Tudi to je bilo storjeno iz poštenosti.«

Pariška federacija I. internacionale v tistih dneh ni odigrala vloge, ki jo je bilo od nje pričakovati. Skoraj ničesar ni storila, da bi pomagala centralnemu komiteju narodne straže, dasiravno so nekateri člani Internacionale aktivno delovali v komiteju. Volitve v komuno so bile 26. marca. Na podlagi splošne volilne pravice je bila izvoljena komuna oziroma Conseil général de la Commune de Paris, čeprav je večina velike buržoazije bojkotirala volitve. Med 86 člani komune je bilo 30 delavcev. Pariška komuna je bila slovesno proglašena 28. marca 1871. Zgled revolucionarnega Pariza je posnemala vrsta drugih francoskih mest, predvsem industrijskih središč. Od 19. do 27. marca so izbruhnile vstaje in bile proglašene revolucionarne komune v Lyonu, Marseilleu, Toulousu, Narbomnu, Limogesu in Le Creusotu. V vodenju revolucionarnega gibanja v Bordeauxu je sodeloval znani francoski socialist Paul Lafargue. Podeželske komune so živele tri do štiri dni, le marsejska je zdržala deset dni. Thiersova vlada jih je namreč likvidirala z vojsko. Tako je bila pariška komuna navzlic revolucionarnemu sunkom po Franciji navsezadnje le osamljena.

Od samega začetka pariške komune sta bili v njej — v aprilu pa sta se že jasno izrazili — dve struji: večina in manjšina. Zaradi nenehnega medsebojnega trenja sta v marsičem pri-

Proglasitev pariške komune pred mestno hišo

zadeli ugled in učinkovitost najvišjega organa komune. Večino pariške komune so sestavljali malomeščanski demokrati novojakobinci (36 članov) in blankisti (12 članov). V manjšini so bili predvsem člani Internacionale — desni proudhonisti in proudhonisti-kolektivist. Novojakobinci so menili, da je pariška komuna v bistvu nadaljevanje francoske revolucije. Zeleni so le omejili zlorabe velekapitla. Njihova poglavitna predstavnik sta bila Pyat in Delescluze. Glavna vloga v večini je pripadala blankistom. Zavzemali so se za močno osrednjo oblast. Vendar niso krepili zvez z množicami, marveč so si prizadevali uvesti diktaturo manjšine na oblasti. Najpomembnejši blankisti, člani pariške komune, so bili Emile-Victor Duval, Raoul-Georges-

Adolphe Rigault in Charles-Thophile Ferr.

Predstavniki manjšine (proudhonisti, desno oportunistično krilo I. internacionale) so zanimali potrebo političnega boja in diktature proletariata. Proudhonisti - kolektivist (levo krilo proudhonistov) so priznavali, da je treba uničiti osebno lastnino proizvajalnih sredstev. Zasluga kolektivistov je v tem, da so si prizadevali okrepiti zveze z Internacionalo, delavskimi množicami, sindikalnimi organizacijami in demokratskimi klubi. Njihov najpomembnejši predstavnik v pariški komuni je bil Varlin. Marxovih somišljenikov ni bilo: razen Augusta Serrailera in madžarskega delavca Lea Frankela.

Nekaj članov pariške komune ni pripadalo nobeni stranki. Pariški proletarij, ki je zmagal z ustanovitvijo komune, pravzaprav ni imel ustreznega vodstva. Nobena izmed strank, ki so imele svoje predstavnike v pariški komuni, ni mogla prevzeti vodstva nad proletarsko revolucijo. Po drugi strani pa so komuni in njenemu delu zelo

pomagale množične organizacije delavskega razreda — narodni klubi, organizacije Internacionale (bilo jih je več kot 30), sindikalne, zadržne in druge organizacije. Precej so komuni pomagali tudi nadzorni komiteji okrožij ter množične ženske organizacije, predvsem ženska zveza za zaščito Pariza in pomoč ranjenim.

Pariška komuna je v izredno težkih okoliščinah (versajska vojska je že 2. aprila začela operacije proti Parizu, mesto je bilo ves čas delovanja komune v obroču Nemcev in Versajčanov) izpeljala vrsto političnih in družbenih ukrepov, med katerimi so bili nekateri most, ki vodi od kapitalizma k socializmu (Lenin). Pariška komuna je s prvim odlokom (29. marca) zamenjala staro vojsko z narodno stražo, ki so jo sestavljali oboroženi delavci in predstavniki drugih demokratskih krogov. Policijo so zamenjali rezervni bataljoni narodne straže. Načelo volitev, odgovornosti in zamenljivosti je zajelo vse državne uradnike, tudi člane komune (odlok z dne 2. aprila). Komuna je strmo glasila policijsko - birokratski aparat meščanske države in se zato odpovedala tudi meščanskemu parlamentarizmu. Obenem je prevzela vlogo zakonodajnega in izvršnega organa oblasti. Sklepa, ki jih je pariška komuna sprejemala na svojih sejah, so izvajali organi in ustanove, ki jih je vodila ena izmed devetih komisij komune — vojaška, finančna, pravosodna, za notranje zadeve, za javno varnost, za zunanje odnose, za delo, za javne službe (pošta, telegraf, promet), za prosveto, za oskrbo. Najvišji organ komune je bila izvršna komisija (formirana 20. aprila), ki so jo sestavljali voditelji (delegati) vseh devetih posebnih komisij. Zaradi razvoja dogodkov na fronti je izvršna komisija 1. maja zamenjal odbor javne rešitve, v katerem je bilo pet članov komune z izrednimi pooblastili. Na čelu vsakega izmed 20 pariških okrožij je bila občinska komisija, ki so jo vodili člani komune, izvoljeni v tistem okrožju.

Družbeno-gospodarsko politiko pariške komune je prevečevalo hotenje, da se izboljša življenje širokih ljudskih množic in uresniči gospodarska osvoboditev delavcev. Z odlokom z dne 16. aprila so predali v upravljanje delavskim proizvodnim združenjem tiste tovarne, katerih lastniki so pobegnili iz Pariza po 18. marcu. To je bil prvi korak v razlaščenju kapitalistov. Velikega načelnega pomena je bila tudi uvedba državnega in delavskega nadzorstva nad proizvodnjo v nekaterih velikih podjetjih.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Še zmeraj nekaznovani

Leta 1944 se je nemški tankovski diviziji »Das Reich« zelo mudilo v Normandiji, da bi zaustavila zavezniško vojsko, ki se je izkrcala v Franciji. Na tem svojem pohodu so nacistične čete zagrešile strahotna hudodelstva, krivci pa niso bili nikdar kaznovani. V mestecu Tulle je nemška soldateska obsedla na trgu 99 nedolžnih prebivalcev. Naslednji dan pa so se masčevali za uboj nekega nemškega oficirja s strahovitim pokolom v Oradourju. V tem mestecu so na glavnem trgu kosili s strojnico, ne da bi se menili, kdo vse je med množico ljudi, vse po vrsti. Smrt je doletela nad šesto ljudi, med njimi dve sto otrok. Le šest prebivalcev se je rešilo.

Poveljnik divizije je bil esesovec Heinrich Lammerding. Doslej je živel kot bogat kapitalist v Düsseldorfu. Francosko sodišče ga je leta 1951 obsodilo na smrt, toda bil je odsoten. Bil je eden izmed tisoč vojnih zločincev,

ki so jih francoska sodišča obsodila v njihovi odsotnosti in ki še zmeraj žive prosti v ZR Nemčiji.

Hudodelce varujejo — zakonski predpisi. Ustava ZR Nemčije prepoveduje izročitev nemških državljanov drugim državam. Po pogodbi med zaveznicami in ZR Nemčijo iz leta 1954 pa je prepovedano znova soditi vojnim hudodelcem, če so že bili obsojeni pred francoskim, angleškim ali ameriškim sodiščem. To so sklenili zaradi tega, da bi nemški sodniki na ponovnih obravnavah ne sodili mileje ali da bi hudodelcev celo ne oprostili. Paradoks je, da zdaj prav ta odločba varuje hudodelce.

Lammerding se je pripravil za vsak primer, da bi ga ne dosegla roka pravice, če bi se kaj spremenilo. Nastopil je pokoj in prepustil podjetje sinu ter se preselil v vas ob avstrijski meji, da bi jo lahko za vsak primer popihal čez mejo. Kaže, da vojnih hudodelcev ne bo mogoče drugače ugnati, kakor da jih bodo morali tudi francoski rodoljubi začeti ugrabljeni, kakor so to storili židje z Eichmannom v Južni Ameriki... Nedavno je na tisoče ljudi demonstriralo v Tullu in zahtevalo kazen za Lammerdinga. Strahotne rane v tem mestu ne bodo nikoli pozabljene...

POIZVEDBA

Prosim, da se mi oglasi in pošlje svoj naslov tovariš VILFAN Hinko, ki se je za časa narodno osvobodilne vojne zadrževal v Beli Krajini. Zadeva je nujna.

RUS ANTON
Gornja Lokvica 31
Metlika

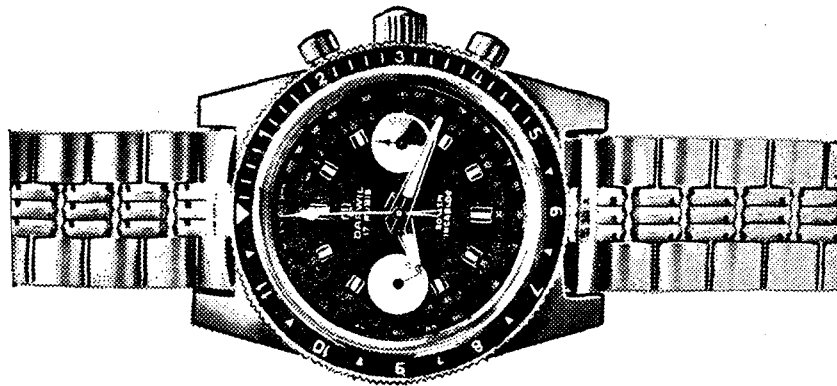
CENIK MALIH OGLASOV

Poizvedbe, vabila, objave, obvestila, zahvale in podobno — do 10 vrstic — 10 dinarjev. Če znaša besedilo več kot 10 vrstic, stane vsaka nadaljnja vrstica 1,50 din. Objave s komercialno vsebino: do 10 vrstic 30 dinarjev, vsaka nadaljnja vrstica 5 dinarjev. Pravni nasveti so za naročnike brezplačni, drugim zaračunavamo dejanske stroške, a največ do 15 dinarjev. Osmrtnice (kratke nekrologe) objavljamo brezplačno, njihovih tekstov in pripadajočih fotografij ne honoriramo in ne vračamo.

Biseri
proizvodnje

DARWIL

V vseh je vgrajen specialni mehanizem izredne preciznosti. Najnovejši urah DARWIL — vgrajen DARBLOCK, ki štiti vsako DARWIL uro proti udarcem in pretresom. DARWIL Superavtomatik SNOW STAR cronometer je pojem elegancije in točnosti. DARWIL LORD 71 Special Flat DARBLOCK. DARWIL LADY 71 DARBLOCK — ženska moda 1970. GENERALNO ŠVICARSKO ZASTOPSTVO

NUDIMO PO SVETOVNIH KONKURENČNIH CENAH NAJVEČJO IZBIRO NAKITA IZ 14, 18 IN 22 KARATNEGA KONTROLIRANEGA ZLATA.

Prodaja s posebno garancijo! Na zalogi vedno 600 modelov ur DARWIL in ARETTA. Ure znamke DARWIL in ARETTA lahko kupite tudi v specializiranih trgovinah in veletrgovinah v Jugoslaviji. Servisi so v vseh večjih mestih Jugoslavije. DARWIL — TRST, PIAZZA S. ANTONIO NUOVO 4/III